

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ

Obor: Mezinárodní obchod

Obchod s drogami v Latinské Americe

Postavení Kolumbie v rámci obchodu s drogami v Latinské Americe

Diplomová práce

Autor: Bc. Markéta Drozdková

Vedoucí práce: doc. Ing. Martina Jiránková, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Obchod s drogami v Latinské Americe“ vypracovala samostatně. Veškerou použitou literaturu a podkladové materiály uvádím v přiloženém seznamu literatury.

V Praze dne 16. Prosince 2013

.....
Markéta Drozdková

Poděkování

Na tomto místě bych velmi ráda poděkovala vedoucí mé diplomové práce doc. Ing. Martině Jiráňkové, Ph.D. z Katedry světové ekonomiky Vysoké školy ekonomické v Praze za její užitečné rady, připomínky a vstřícnost během psaní této práce. Velký dík patří mé rodině, která mne během psaní mé diplomové práce podporovala.

Obsah

Obsah.....	4
Úvod.....	6
1 Vznik a vývoj obchodu s drogami v Latinské Americe.....	8
1.1 Obchod s drogami jako globální problém	8
1.2 Působení nelegálního obchodu s drogami a společnost.....	11
1.2.1 Poptávka po drogách	12
1.2.2 Dopady obchodu s drogami na společnost.....	14
1.3 Analýza trhu s drogami v Latinské Americe	16
1.3.1 Trh s kokainem.....	20
1.3.2 Historie obchodu s kokainem.....	21
2 Kolumbie v boji proti obchodu s drogami.....	28
2.1 Analýza vývoje obchodu s drogami v Kolumbii.....	29
2.1.1 Aktéři zapletení do obchodu s drogami.....	29
2.1.2 Historie obchodu s drogami a násilí v Kolumbii.....	34
2.2 Vládní zásahy v boji proti drogám	39
2.2.1 Protidrogová politika za vlády jednotlivých administrativ	40
2.3 USA v boji proti drogám v Kolumbii.....	47
2.3.1 Plán Kolumbie.....	48
3 Hodnocení nástrojů pro boj s drogami a jejich dopadů, současnost a vyhlídky do budoucna.....	56
3.1 Dopady realizovaných politik v Kolumbii	56
3.1.1 Ekonomická situace.....	57
3.1.2 Boj s guerillami a terorizmem.....	59
3.1.3 Boj proti para militantním jednotkám	60
3.1.4 Posílení demokratických institucí a lidských práv	61
3.1.5 Snížení obchodu s drogami (kokainem) a pěstování koky 50 %	64
3.2 Současná situace v Kolumbii.....	72
3.2.1 Pokračování Plánu Kolumbie.....	73
3.2.2 Mírová vyjednávání s FARC.....	77
3.2.3 Obchod s drogami na pozadí současných změn.....	80

3.3	Legalizace versus přísnější boj proti drogám	82
Závěr.....		88
Seznam použitých zkratk.....		91
Seznam grafů		92
Seznam obrázků		92
Seznam schémat.....		92
Seznam tabulek.....		92
Seznam literatury		93

Úvod

Téma diplomové práce bylo vybráno z důvodu zájmu o aktuální dění v Latinské Americe a také z důvodu osobních vazeb na tento region. Výběr Kolumbie byl motivován ročním pobytem v tomto státě a zkušeností s každodenním životem v zemi, která je největším vývozcem kokainu na světě. Problematika obchodu s drogami byla zvolena z toho důvodu, že je jedním z nejpalčivějších témat jak Kolumbie, tak celého regionu Latinské Ameriky. Cílem této práce je identifikovat trendy ve vývoji obchodu s kokainem v Kolumbii a jejich příčiny a zhodnotit účinnost politiky v boji proti drogám. V souvislosti se zmíněným cílem byla stanovena následující hypotéza: Obchod s kokainem v Latinské Americe (potažmo v Kolumbii) má přes rozsáhlé vládní i mezinárodní zásahy neklesající tendenci z důvodu neklesající poptávky ve vyspělých státech, napojení politické sféry na drogové kartely a z důvodu „přelévání“ drogových aktivit do druhých zemí v důsledku nekonzistentní protidrogové politiky. Pro posouzení správnosti hypotézy a dosažení cíle této práce byla nejdříve popsána podstata obchodu s drogami a faktory, které jej ovlivňují a přetvářejí. Následně byla provedena analýza obchodu s drogami v Latinské Americe a v Kolumbii, byli identifikováni aktéři, kteří jsou do něj zapojeni a byly popsány jejich role. Dále byly analyzovány protidrogové politiky a jejich dopady na Kolumbii.

Práce je členěna do tří stěžejních kapitol a každá z nich je dále členěna na podkapitoly. Na konci práce je uveden seznam použitých zkratk, grafů, tabulek, obrázků a schémat a rovněž seznam veškerých zdrojů použitých v této práci. První kapitola zkoumá obchod s drogami obecně a popisuje jeho změny v důsledku globálních procesů. Jejím cílem je představit problematiku obchodu s drogami v regionu Latinské Ameriky a identifikovat příčiny jeho vzniku a důsledky, které obchod má na ekonomickou a sociální sféru. Blíže je charakterizován trh s kokainem (nejvýznamnější drogou obchodovanou v regionu) a jeho specifika. Na pozadí důležitých historicko-politických událostí jsou demonstrovány změny trhu a dominantních aktérů.

Druhá kapitola je věnována Kolumbii a jejímu postavení v rámci trhu s drogami, respektive s kokainem, v Latinské Americe. Cílem této kapitoly je identifikovat aktéry zapojené do obchodu s drogami, analyzovat jejich role a poukázat na měnící se charakter těchto aktérů. Kapitola v návaznosti na historický vývoj pojednává o interních a externích intervencích proti obchodu

s drogami a popisuje způsob jejich realizace. Zejména u zásahů ze strany Spojených států polemizuje s důvody a cíli intervence a provádí shrnutí Plánu Kolumbie.

Třetí kapitola navazuje na analýzu vývoje trhu přechází kapitoly a analyzuje důsledky uskutečněných protidrogových zásahů. Cílem této kapitoly je zhodnotit úspěšnost Plánu Kolumbie, poukázat na dopady tohoto zásahu v Kolumbii a na změnu celkového rozložení obchodu s kokainem v Latinské Americe. Následně je analyzovaná současná situace obchodu s kokainem v Kolumbii a jsou zhodnoceny změny ve struktuře trhu, které proběhly v návaznosti na zásahy kolumbijské a americké vlády. V kontextu intervence Spojených států v Kolumbii a jejím důsledkům v celém regionu se v této kapitole spekuluje o účinnosti dosavadních politik realizovaných v boji proti drogám a rozebírají se alternativní možnosti řešení problému obchodu s drogami.

Pro zpracování této diplomové práce bylo čerpáno výhradně ze zahraničních zdrojů, zejména amerických a kolumbijských, a to z důvodů nízkého počtu českých publikací týkajících se tohoto tématu. Hlavními statistickými zdroji byly údaje z publikací UNODC a US State Department of International Narcotics Control. Tyto zdroje se často ve svých odhadech liší, což značně ztěžuje vyvozování závěrů na základě těchto dat. Proto jsou v této práci uváděny oba zdroje pro zajištění větší objektivity.

1 Vznik a vývoj obchodu s drogami v Latinské Americe

Latinská Amerika je kolébkou kokainu a s ním spojeného nelegálního obchodu. Rostlina koky vždy byla součástí kultury původních obyvatel a po objevení jejích účinků a možnosti zpracování západní civilizací se z ní stala významná komodita pro nelegální obchod. Od doby, kdy koka byla užívána pouze indiány, po dnešní masovou konzumaci kokainu prošel trh s kokou a kokainem významným vývojem a jsou pro něj typické neustálé změny v závislosti na aktuální politické a bezpečnostní situaci.

Trh s drogami v Latinské Americe je možno charakterizovat několika trendy, které se váží především k trhu s kokainem, jelikož právě ten je nejobchodovanější drogou regionu. Globalizace, jako jeden z hlavních faktorů, významně změnila charakter trhu a umožnila jeho rapidní rozvoj. Globálnost trendu také způsobuje zapojení vnějších hráčů do tohoto problému, ať už ve smyslu vývozu drogy do třetích zemí, či zásahů vlád třetích zemí v regionu Latinské Ameriky. Trh s drogami je těmito zásahy zásadně formován a neschopnost sjednotit praktiky v boji proti drogám v celém regionu i na globální úrovni způsobuje neustálé přesuny těžišť obchodu mezi jednotlivými státy. Organizované skupiny obchodníků s drogami na takovéto přesuny velmi rychle reagují a přizpůsobují se vývoji trhu, proto v posledních letech dochází k rozpadu velkých centrálně řízených skupin na menší, flexibilnější a hůře vypátratelné jednotky. Neschopnost zlikvidovat trh s drogami také závisí na propojení nelegálních organizací s politickou a bezpečnostní sférou v jednotlivých státech. Tyto trendy formují podobu trhu s drogami v Latinské Americe a činí jej ještě nebezpečnějším a hůře zničitelným.

1.1 Obchod s drogami jako globální problém

Globalizace, jakožto komplexní ekonomický, politický a sociálně-kulturní fenomén, již po několik dekád ovlivňuje světové dění a přináší rozsáhlé změny zasahující do nejrůznějších oblastí lidské činnosti. Rozvoj technologií a jejich šíření umožňuje rychlé sdílení informací a umožňuje vznik nových fenoménů, které mají celosvětové dopady. Jedním z těchto fenoménů je rozšiřování trhů a vznik nových trhů, které jsou velmi úzce propojeny a vzájemně se ovlivňují. Ať už na globalizaci a vznik globálních trhů nahlédneme jako na pozitivní či negativní jev, její rozmach

způsobuje velmi rychlý rozvoj nelegálních trhů, tedy trhů s drogami, zbraněmi, lidmi či lidskými orgány a dalším. Tyto trhy se rozvíjejí přinejmenším stejně rychle jako legální světové trhy a jejich dopady na společnost jsou jednoznačně negativní.

Jedním z největších nelegálních trhů je trh s drogami. Výnosy z obchodu s drogami jsou odhadovány na 500 miliard USD (Gootenberg, 2012 str. 36), přičemž některé studie uvádějí čísla ještě vyšší. Samotný trh s drogami je složen z několika vzájemně propojených částí, od výroby (pěstování) drogy, přes její pašování, až k prodeji konečnému uživateli. V druhé půli dvacátého století se trh s drogami začal globalizovat a prošel obrovským rozvojem stejně jako trhy s legálními výrobky a službami. Snižování přepravních nákladů a bariér pro obchod, ruku v ruce s rozvojem informačních technologií, přispěly k raketovému růstu obchodu s drogami. Velmi důležitým impulsem pro vývoj tohoto trhu byl také růst poptávky. Užívání nelegálních omamných látek se v průběhu šedesátých let stalo společensky přijatelné a postupně se z něj stala módní záležitost, především ve vyspělých zemích. Nárůst poptávky ve spojení s rozvojem globálních trhů zapříčinil vznik četných organizovaných skupin uspokojujících poptávku po omamných látkách. Trh s drogami je značně ovlivněn nelegálním charakterem obchodovaného statku. Tato vlastnost podrobuje všechny fáze obchodu vysokému riziku a zvyšuje tedy náklady na výrobu. Toto riziko také způsobuje, že na trh je ochoten vstoupit pouze omezený počet subjektů, čímž se trh značně monopolizuje, což v konečném důsledku znamená vysoké ceny drog. Odhaduje se, že průměrná marže z obchodu s drogami je 300 % (Matthew, 2011 str. 4).

Termín globalizace je používán napříč společnostmi, nalézt přesnou a výstižnou definici však může být problematické. Stručně můžeme globalizaci definovat jako „*rozšiřování, prohlubování a zrychlování globální propojenosti*“ (Held, 1999 str. 14). Held dále definici rozvádí a dochází k poněkud složitější definici, která globalizaci charakterizuje jako „*proces (či soubor procesů), který ztělesňuje transformaci sociálních vztahů a transakcí v prostorové organizaci – ve smyslu jejich šíře, intensity a dopadu generujících transkontinentální či inter regionální toky a sítě činností, interakcí a projevů síly*“ (Held, 1999 str. 16). Jak tedy z definice vyplývá, globalizace je procesem, nikoli popisným stavem daného systému či společnosti. Dalším důležitým poznatkem vyplývajícím z předchozí definice je, že globalizace přináší proměny v prostorové organizaci vztahů a interakcí, jinými slovy, vzdálenosti již nehrají roli. Na poli obchodu s drogami to znamená rozšiřování drog na nová území, zapojení nových aktérů a také nových konzumentů.

Procesy globalizace ovlivňují nespočetné množství aktivit, ať už na úrovni osobní, korporátní, státní, či mezinárodní. Mimo jiné ovlivňuje podobu obchodu, finančních systémů, migrace obyvatel a rozšiřování kultur (Seddon, 2008 str. 721). Tyto oblasti ovlivněné globalizací dále ovlivňují podobu obchodu s drogami, jež z výhod globalizovaného světa těží. Mezinárodní obchod s příchodem globalizace zaznamenal velmi rychlý růst, zejména díky rozvoji infrastruktury – jak dopravních, tak komunikačních sítí. Tyto sítě jsou využívány i pro nelegální statky a umožňují obchodovat například afghánské opium ve formě heroinu či bolivijskou koku ve formě kokainu napříč kontinenty. Díky globalizačním procesům je možné sbližování trhů jednotlivých států a jejich otevírání, což je dalším faktorem, který ulehčuje přesun nelegálních substancí. Nejzjevnějším příkladem je vznik vnitřního evropského trhu v rámci Evropské Unie, čímž se transport omamných látek v rámci tohoto regionu stává podstatně jednodušším i přes zavedení jiných kontrolních mechanismů, které nahradily kontroly na hranicích.

Tento jev je úzce spojen i s další oblastí ovlivněnou globalizací, kterou je migrace. Nejen že sbližování trhů umožňuje jednodušší pohyb statků, v některých případech (např. již zmiňovaná Evropská Unie) jde i o volný pohyb osob. V roce 2010 žilo 214 milionů obyvatel (3 % populace) mimo stát svého narození. Toto číslo se od počátku osmdesátých let více než zdvojnásobilo (United Nation Population Fund, 2013). Jedná se tedy o značné množství migrantů pohybujících se přes hranice jednotlivých států. Uvolněním hraničních kontrol se také stává jednodušším převážet drogy na těle migrantů. Snad ještě významnějším dopadem migrace, jejíž vzrůstající tempo je důsledkem globalizace, je fakt, že migranti do cílové destinace přinášejí i svou domácí kulturu, tedy v případě uživatelů drog kulturu drogovou, čímž se dříve neznámé drogy dostávají na nová místa a ovlivňují strukturu nelegálních drogových trhů. Dnes se proto díky globalizaci struktura konzumace drog liší mnohem méně než v minulosti a v případě objevení nového typu drogy je její rozšíření mnohem rychlejší.

Tento fenomén rovněž ukazuje roli globalizace v postupném sbližování kultur jednotlivých států. Kromě sbližování kultur se také globalizace projevuje v rozšiřování kultury konzumu, chťiče po globálních luxusních statcích, což v některých případech může konzumenty vést k uchýlení se k nelegálním aktivitám, tedy zejména v ekonomicky slabších oblastech, a vytváření nové socioekonomické polarizace obyvatel, vytváření chudinských čtvrtí se sociálními problémy (mezi něž patří také drogová závislost). Drogy a obchod s drogami tedy svým dílem přispívají

k sociální stratifikaci, která může být viditelná na lokální úrovni v rámci městských čtvrtí, ale také na globální úrovni při srovnání států, které jsou producenty drog, a států, které jsou převážně konzumenty (Collison, 1996 str. 436).

Finanční systémy jsou také značně formovány globalizačními procesy. S již dříve zmiňovaným otevíráním trhů jde ruku v ruce i liberalizace finančních trhů, s rozvojem technologií pak přichází zrychlování a zjednodušování finančních transakcí, což ale také v důsledku může znamenat větší zranitelnost a možnost zneužití těchto trhů. Nelegální činnosti (zahrnující kromě obchodu s drogami také obchod s lidmi, lidskými orgány, zbraněmi atd.) generují zisky dosahující ohromujících částek, tyto zisky však musí být zakomponovány do legálních finančních systémů, aby mohly být dále využívány (viz kapitola 1.2.2 Dopady obchodu s drogami na společnost). Procesy „praní špinavých peněz“ jsou ulehčeny právě liberalizovanými finančními trhy a možností přesouvat peníze do bank, které se nacházejí v jiných státech nežli místo, kde jsou tyto zisky generovány.

1.2 Působení nelegálního obchodu s drogami a společnost

Nelegální obchod s drogami a také samotné užívání drog zapříčiňuje mnoho negativních sociálních, ekonomických i politických jevů. Některé z těchto negativních dopadů jsou důvodem ilegálnosti těchto látek, jiné mohou být důsledkem nelegálního charakteru trhu. Závažné zdravotní problémy, které doprovázejí užívání drog, spojené s násilným chováním uživatelů a následnými vysokými náklady na zdravotní péči, jsou jedním z hlavních důvodů pro zakázání užívání těchto látek. Další negativní dopady, mezi něž patří například násilí zapříčiněné organizovanými skupinami obchodujícími s drogami, nelegální finanční toky a s nimi spojená korupce a destabilizace legálních trhů či dokonce aktivity teroristického charakteru, jsou do jisté míry důsledkem ilegálnosti trhů s omamnými látkami.

Než se ale začneme věnovat jednotlivým dopadům nelegálního obchodu s drogami na společnost, budeme se věnovat tomu, jak se vlastně ve společnosti formuje poptávka po nelegálních drogách, bez které by samotný obchod s drogami neměl smysl. Budeme tedy sledovat faktory, které formují poptávku po nelegálních drogách, a poté se zaměříme na to, jak obchod s drogami

(fungující díky existenci společnosti drogy poptávající) společnost ovlivňuje a jaké důsledky na ni jeho existence přináší.

1.2.1 Poptávka po drogách

Formování poptávky je komplexní proces utvářen chováním konečných uživatelů a také vlád na národní a mezinárodní úrovni. Mezi faktory ovlivňující tento proces patří faktory sociodemografické a socioekonomické. Dále poptávku ovlivňuje způsob kontroly a vymáhání práva, rizika spojená s užíváním drog a také sociálně-politické události odehrávající se na mezinárodní scéně. Analýza poptávky po drogách je důležitá pro pochopení trhu hlavně z toho důvodu, že samotná existence poptávky je hlavním důvodem pro rozvoj nelegálního trhu s drogami. 5 % dospělé světové populace (mezi lety 15–64) užívá omamné látky alespoň jednou ročně, 1 ze 40 lidí omamnou látku užívá pravidelně alespoň jednou měsíčně a 1 ze 160 osob (přibližně 27 milionů lidí) vykazuje tak častou spotřebu drog, že se vystavuje vážnému poškození zdraví (Crandall, 2001 stránky 25,26).

Sociodemografickými faktory rozumíme zejména pohlaví, věk a míru urbanizace. Statistiky uvádějí, že nejvíce zasaženou věkovou skupinou jsou mladiství, kteří jsou více ochotni podstoupit riziko dostání drogy na nelegálním trhu a kteří jsou více ovlivněni módními vlnami mezi svými vrstevníky. Absolutně nejvyšší počty uživatelů drog jsou zaznamenány ve věku mezi 18 a 20 lety, se stoupajícím věkem pak počet uživatelů drog klesá, což je podle United Nation Office on Drugs and Crime (dále jen UNODC) způsobeno především nelegální povahou drog, kdy ve srovnání s alkoholem či tabákovými výrobky je trend poklesu proporcionálně větší. Je také prokázáno, že muži jsou častějšími konzumenty drog než ženy, a to i ve společnostech značně rovnostářských jako např. v USA či západní Evropě. Také platí, že čím vyšší míra urbanizace, tím vyšší výskyt uživatelů drog a aktivit s drogami spojených.

Jeden z nejvýznamnějších socioekonomických faktorů je výše disponibilního důchodu. Jeho růst způsobuje vyšší množství finančních prostředků, za které je možno pořídit nelegální omamné látky. Tento trend lze pozorovat zejména ve vyspělých státech severní Ameriky a západní Evropy. Vysvětluje ale také postupný nárůst uživatelů drog v rozvojových státech se zlepšujícími se ekonomickými podmínkami. Disponibilní důchod však není jediným hnacím motorem pro

užívání drog – jako příklad lze uvést Afghánistán, kde je zaznamenán vysoký počet uživatelů opia navzdory nízkému disponibilnímu důchodu, nebo naopak země severní Evropy, kde je přes vysoký disponibilní důchod počet uživatelů drog relativně malý (UNODC, 2012 str. 98). Výskyt zvýšeného počtu uživatelů drog není dán jen výší příjmů, ale také jejich rozložením ve společnosti. Lze pozorovat jasnou korelaci např. mezi Giniho koeficientem¹ a fenoménem obchodu s drogami. Státy s nižšími hodnotami Giniho koeficientu a tedy s rovnoměrněji rozloženými příjmy se potýkají s menším množstvím problémů způsobených obchodem s drogami než státy s vyššími hodnotami koeficientu. Stejně tak se může problém obchodu s drogami a užívání drog spojit s mírou nezaměstnanosti. Ve státech s vyššími hodnotami je větší množství jedinců zapleteno do nelegálních aktivit než v oblastech s menší mírou nezaměstnanosti.

Dalším faktorem ovlivňujícím poptávku je právní systém upravující konzumaci drog a zavadějící tresty při jeho porušení. Dle teorie platí, že čím propracovanější právní systém upravující nelegální konzumaci drog, tím menší množství uživatelů drog. Čím je totiž droga dostupnější, respektive je konečným uživatelem vnímána jako dostupná, tím větší množství obyvatel je ochotno podstoupit riziko spojené s jejím sehnáním. Počátky snah o regulaci trhu s omamnými látkami sahají do roku 1912 a dodnes se diskutuje o jejich účinnosti.

V neposlední řadě je nutno zmínit také vliv světových politických událostí, které nepřímo ovlivňují světovou poptávku po drogách. V 18. století při expanzi britského impéria na východ se rozmohla výroba opiátů v Indii a jejich následný vývoz do Číny, jev, který byl eliminován až o století později. Dalším příkladem je americká invaze do Vietnamu, která ve Spojených státech vyvolala vlnu odporu a dala vzniknout protiválečnému hnutí protestujícímu proti vládním institucím skrze nelegální omamné látky, především marihuanu. Konec války v roce 1975 však neznamenal konec rozšíření marihuany a konečným důsledkem této historické události byla změna postoje společnosti k užívání drog. Konec studené války také vedl ke změně světových trhů s omamnými látkami. Rozšířily se trhy a vznikly nové cesty pro pašování drog ve východní Evropě. Stejný důsledek měl na drogový trh v Jižní Africe konec Apartheidu v roce 1994, kdy obchodníci s drogami využili místní infrastruktury, a z Jižní Afriky se stalo překladiště pro drogy

---

¹ Giniho koeficient – koeficient měřící rozložení důchodů, nabývá hodnoty od 0 do 100, přičemž 0 = absolutní rovnost rozložení důchodů, 100 = absolutní nerovnost (jeden jedinec dostává všechnen důchod) (UNODC, 2012 str. 98)

mířící z jižní Ameriky do Evropy. Válka proti terorismu započatá po 11. září 2001 také významně ovlivnila trh s opiáty v Afghánistánu, který byl de facto eliminován roku 2000. Po invazi amerických jednotek a odstranění Talibánu jako vládnoucí strany byl obchod s opiáty opět obnoven, když se pozornost západu zaměřila na válku s terorismem (Mercille, 2013).

1.2.2 Dopady obchodu s drogami na společnost

Nelegální omamné látky mají zásadní vliv na zdraví jejich uživatelů, což je spojeno s obrovskými dodatečnými náklady. Teoreticky vzato, pro pokrytí veškerých výdajů na potřebnou zdravotní péči pro uživatele drog by bylo třeba 200–250 miliard USD, což představuje 0,3–0,4 % světového HDP. Ve skutečnosti je však na léčbu vynakládáno mnohem méně prostředků, odhaduje se, že potřebnou péči dostane jedna z šesti osob, která ji skutečně potřebuje (UNODC, 2012 str. 14). Užívání nelegálních omamných látek je odpovědné za 0,5–1,3 % všech úmrtí u osob mezi 15–64 lety, může se však značně lišit dle jednotlivých regionů – v severní Americe jsou drogy příčinou 1 z 20 úmrtí (Matthew, 2011 str. 54).

Mimo životy uživatelů drog a náklady spojené na léčbu se projevují ještě další významné náklady spojeny s drogovou závislostí. Tím prvním je ztráta produktivity práce a druhým jsou dodatečné náklady spojené s kriminální činností vykonávanou uživateli drog. Odhady nákladů spojených s poklesem produktivity práce se pohybují kolem 0,3–0,4 % DPH dané země, například USA však zaznamenává náklady sahající do výše 0,9 % DPH. Náklady navázané na kriminální činnost (vloupání, krádeže, podvody, přepadení) např. ve Velké Británii představují 1,9 % celkového HDP země (Drug Enforcement Administration, 1991 str. 5).

Obchod s drogami také generuje násilí, které ovlivňuje společnost zejména ve státech vyrábějících drogy a státech transitních, ale také ve státech, ve kterých je droga distribuována. Násilí spojené s obchodem s drogami se projevuje na mnoha úrovních. Jak již bylo zmíněno v předešlém odstavci, násilí a kriminální činnosti se dopouštějí také uživatelé drog samotní – ať už je to násilí páchané v důsledku psychických vlivů drogy na uživatele nebo v důsledku potřeby finančních prostředků na obstarání další drogové dávky.

Největším podílem na násilí konaném ve spojení s obchodem s drogami je však násilí konané organizovanými skupinami, které zajišťují výrobu a distribuci nelegálních látek. Nejčastějším

důvodem jsou spory mezi organizacemi způsobené bojem o moc – ať už o území, prestiž, podíl na trhu, či kontrolu nad danými distribučními cestami. Násilí se často objevuje také uvnitř jedné organizace, což může být důsledkem mocenských sporů nebo porušení vnitřních kodexů členy organizace. K násilí pak také dochází mezi distributory drog a konečnými uživateli, jehož nejčastějším důvodem jsou finanční nesrovnalosti (Friman, 2009 stránky 1-2).

Obchod s drogami je velmi lukrativní byznys, se kterým jsou spojeny obrovské zisky. Celkové zisky plynoucí z kriminální činnosti (zahrnující nelegální obchod s drogami, lidmi, orgány, ropou, zvířaty, dřevem, kulturním dědictvím, zbraněmi)² se odhadují na 2,1 bilionů USD, což představuje 3,6 % světového HDP. Zhruba polovina těchto finančních toků je spojena s obchodem s drogami (UNODC, 2011 str. 11).

Obchodníci s drogami tedy vykazují nezměrné zisky, z nichž část zůstane v oběhu mezi jednotlivými články celého nelegálního distribučního řetězce. Velkou část zisků však potřebují obchodníci s omamnými látkami přeměnit v legální „čistý“ kapitál, se kterým pak dále mohou operovat. V dnešní době jsou běžnými platebními prostředky platební karty, šeky či bankovní převody. Provádění plateb velkých částek v hotovosti tedy zákonitě přiláká pozornost autorit dohlížejících na původ těchto zdrojů. Proto obchodníci peníze získané z nelegálních aktivit musí převést do běžného bankovního systému. K tomuto účelu používají několik technik, které jsou známé pod pojmem „praní špinavých peněz“. Než se peníze přemění na „legální“ majetek, projdou několika fázemi složitých operací, jejichž účelem je skrýt jejich nelegální původ. Nejprve se velké množství hotovosti musí vložit do bankovního systému, poté následuje série finančních transakcí, které svou četností i výší částek vykazují charakteristiky běžných finančních přesunů. Poslední fází je pak přeměna těchto finančních částek na jiný druh aktiva, ať už na hmotný majetek či finanční deriváty (Grosse, 2001 stránky 3-4).

Samotný proces praní špinavých má negativní důsledky na společnost a na legální trhy. Generuje další nelegální aktivity, jako je např. korupce pro zajištění úspěšnosti daných transakcí. Značně také ovlivňuje fungování trhu, jelikož při procesu přeměny peněz z nelegálních zdrojů na zdroje legální není příliš dbáno na výši zisku z provedené investice, nýbrž je mnohem důležitější diskretnost a bezpečnost transakcí: Kvůli daným „nadstandartním“ službám těchto operací i přes

---

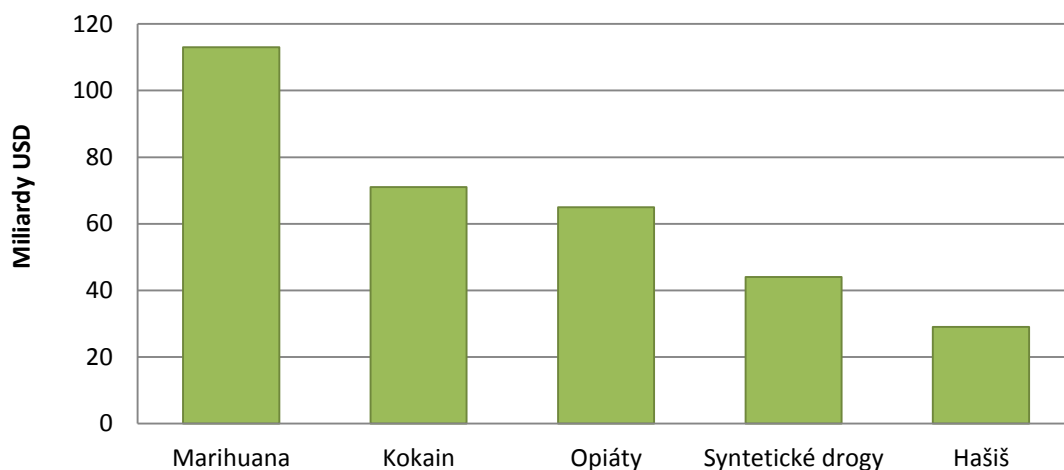
² Do výpočtu nejsou zahrnuty nelegální aktivity na národní úrovni – finanční podvody, loupeže, atd.)

nižší nabízený výnos tyto subjekty zůstávají na trhu, čímž ovlivňují legálně operující společnosti. Důsledkem pokřivenosti trhů pak je destabilizace legálních subjektů, zpomalení rozvoje regionu a také odlákání zahraničních investorů.

1.3 Analýza trhu s drogami v Latinské Americe

Trh s drogami v Latinské Americe je ovlivňován mnoha politickými, sociálně-ekonomickými i geografickými faktory, které determinují jeho strukturu a způsob fungování. A ačkoli ve světovém měřítku je nejobjemnějším trhem trh s marihuanou (113 miliard USD), v Latinské Americe je nejvíce obchodován a taky produkován kokain, který celosvětově co do objemu obchodu zaujímá druhou příčku (retailingový trh s kokainem má hodnotu 71 miliard USD) (PAOLI, 2009 str. 1). Marihuana je také nejrozšířenější drogou co do počtu států producentů – pěstuje se ve sto sedmdesáti šesti státech světa a státy Latinské Ameriky nejsou výjimkou. Marihuana je většinou určena pro domácí spotřebu. Například USA zásobuje svou produkcí dvě třetiny domácí poptávky, největším dovozcem marihuany do USA je Mexiko. Třetí světově nejobchodovanější skupinou drog jsou opiáty, jejichž nejrozšířenější zástupce je heroin (65 miliard USD). Jejich pěstování se téměř výlučně soustředí do Afghánistánu a také Myanmaru. Nejvýznamnějšími producenty Latinské Ameriky jsou pak Mexiko (1,5 % celkové produkce) a Kolumbie (1 % celkové produkce) (PAOLI, 2009 str. 2). Další hojně se vyskytující drogou je hašiš, který je vyráběn z pryskyřice rostlin konopí. Výskyt hašiše se liší v závislosti na regionech, na americkém kontinentu se nevyskytuje téměř vůbec. Pokud porovnáme popularitu marihuany a hašiše, užívání hašiše převládá v regionech Blízkého a Středního východu a Jihozápadní Asie. Mírnou převahu nad hašišem má marihuana v Evropě a Severní Africe (v poměru 3 : 2), ve zbytku světa užívání marihuany jednoznačně převažuje (UNODC, 2012 str. 43). Poslední skupinou drog, která stále nabývá na popularitě, jsou syntetické drogy zahrnující například metamfetamin či extázi. Tyto drogy jsou ročně obchodovány v hodnotě 44 miliard USD (PAOLI, 2009 str. 2). Jejich výhodou je čistě chemická podstata drogy, k výrobě není tedy zapotřebí žádná rostlina a tudíž zde nehrají důležitost přírodní podmínky pro jejich produkci.

Graf 1: Retailingová hodnota jednotlivých trhů s drogami

(Zdroj: UNODC, 2009; PAOLI, 2009)

Je třeba zdůraznit, že všechna tato čísla jsou pouze odhady, jakožto i vstupy, které jsou použity k jejich výpočtům (ceny drog, objem produkce, objem konzumace, prodeje). Za spolehlivá data můžeme považovat především objem zadržených drog, počet registrovaných uživatelů drog a počet úmrtí zapříčiněných požitím drogy. Výsledná data se tedy mohou významně lišit od skutečnosti, přičemž jednotlivé zdroje mohou uvádět velmi rozdílné výsledky. Tento fakt také umožňuje manipulaci s výslednými daty, k nimž může docházet za účelem ovlivnění veřejného názoru, pro realizaci konkrétních politik či pro zkreslení výsledků politik již uskutečněných.

Jak již bylo zmíněno výše, v regionu Latinské Ameriky je nejobchodovanější drogou kokain, který je navíc specifický tím, že rostlina, ze kterého se vyrábí, tedy koka, se nachází pouze v tomto regionu. Tato výhoda dala vzniknout specifickému prostředí a propojené síti pěstitelů, výrobců, vývozců a dovozců drogy – logistickému řetězci, který je z velké části kontrolován ilegálními organizacemi (kartely), které jsou často zapleteny i do dalších nelegálních aktivit. Kvůli specifickým podmínkám, které se váží ke kokainu, bude pozornost věnována zejména této droze.

Kokain se získává z kokainovníku pravého (dále jen koka) rostoucího v Andském pohoří zejména v Kolumbii, Peru a Bolívii. Před příchodem Španělů do pohoří And na území dnešního Peru v roce 1532, byla koka užívána místními obyvateli po mnoha staletí. Žvýkání lístků koky sloužilo k posílení fyzické kondice a výdrže ve vysokých nadmořských výškách, pomáhalo místním obyvatelům překonávat dlouhé vzdálenosti za konzumace minimálního množství jídla a také umožňovalo přenášení nákladu o několikanásobně větší hmotnosti. Kromě těchto praktických přínosů sloužila koka také jako symbol vyšších sociálních vrstev a byla konzumována místní vládnoucí elitou.

Příchodem Španělů prodělala i tradiční kultivace koky velké změny. Byla zakázána jakožto symbol dřívějšího, dle křesťanského učení primitivního náboženství. Její užívání bylo trestáno smrtí. Záhy však i Španělé zjistili výhody této rostliny, když potřebovali zvýšit odolnost a výdrž otroků, zejména při těžké práci v dolech. Koka posléze sloužila jako potravina a také jako „odměna“ pro místní otroky.

Zprávy o účincích koky se pomalu šířily a začaly se zkoumat její účinky. Zjistilo se, že sušené lístky koky ztrácejí požadované účinky a tudíž jejich transport nepřichází v úvahu. Proběhly také snahy o zasazení koky na jiném území nežli v Andách, nicméně tyto pokusy nebyly příliš úspěšné. Průlom nastal v padesátých letech devatenáctého století, kdy pokusy o extrakci účinné látky z koky začaly nabývat na úspěšnosti. Bylo to roku 1860, kdy německý chemik Albert Niemann dovedl proces izolace hydroxidu kokainu a jeho purifikace k dokonalosti (Ball, 2003 str. 2), což umožnilo rozšíření této látky ve světovém měřítku.

Popularita kokainu začala rychle růst a nadšení novou látkou se šířilo vědeckým a lékařským prostředím. Kokain se začal používat jako lokální anestetikum, sloužil také jako experimentální látka v psychologii – jejím nejznámějším promotérem v této oblasti byl Sigmund Freud při zkoumání psychoanalýzy. Kokain sloužil dokonce jako přísada do některých nápojů – nejproslulejším příkladem je Coca Cola, jejíž součástí kokain v počátcích skutečně byl. Kokain a jeho fascinující účinky dobývaly svět, 80. léta devatenáctého století byla vrcholem jeho slávy. Časem se začaly objevovat hlasy kritizující kokain a jeho účinky. Čím více vědců studovalo účinky kokainu na lidský organizmus a publikovalo své závěry, tím se tyto kritické hlasy stávaly častější a častější. Kritické názory pak přerostly v debatu týkající se prohibice kokainu. V USA byl přijat zákon s názvem „Food and Drugs Act“ prohlašující kokain za ilegální v roce 1906.

Důležitým dokumentem zabývajícím se prohibicí kokainu byla Mezinárodní opiová úmluva podepsaná roku 1912 v Haagu upravující použití kokainu pouze pro lékařské účely. Byla první úmluvou omezující konzumaci a šíření kokainu (Berridge, 1999 str. 1). Ne všechny státy však tuto (i následné) úmluvy dodržovaly – jako příklad může být uvedeno Japonsko, které obchodem s drogami financovalo expanzi do Číny, či Peru nebo Bolívie, kde pěstování koky a její užívání bylo součástí tradičního života původních obyvatel.

Výroba kokainu není nikterak jednoduchá, mezi zeleným lístkem koky a bílým kokainovým práškem stojí dlouhý a složitý chemický proces. Lístky koky se po sběru nejprve vysuší na slunci a poté se ve speciálním tmavém prostoru zasypou uhličitánem sodným, zalijí vodou a přidá se také petrolej. Celá směs se pak šlapáním promíchá a nechá několik hodin odstát. Poté se přesune do plastových barelů a smíchá se s kyselinou sírovou, manganistanem draselným a hydroxidem sodným a nechá se 24 h stát. Výsledkem je bílá až bílo hnědá koková pasta, na jejíž výrobu se spotřebuje obrovské množství koka lístků. Na výrobu 1kg pasty je jich třeba přibližně 250kg (Drug Enforcement Administration, 1993). Tento proces se zpravidla uskutečňuje přímo v místě pěstování koky. Farmáři zapojení do její kultivace většinou obhospodařují celý proces výroby kokové pasty. Jakmile je pasta připravená, farmáři ji shromáždí na určené dostupné místo, odkud ji následně přebírají distributoři a převážejí ji buď do laboratoří na výrobu dalšího meziprojektu – kokainové báze, nebo rovnou do cílové laboratoře, kde proběhne finální zpracování.

Při výrobě kokainové báze se ke kokové pastě přidají další kyseliny a jiné chemikálie a profiltrovaná sraženina se vysušením přemění na prášek (= kokainovou bázi). Tento proces je například v Kolumbii úplně přeskočen a koková pasta se převáží rovnou do cílových laboratoří.

Poslední krok při výrobě kokainu je nejnáročnější – jak z hlediska použitých chemikálií, tak možnosti prozrazení. Kokainová báze se v této fázi smíchá s acetonem či éterem, přefiltruje se, přidá se kyselina chlorovodíková a vzniká hydrochlorid kokainu. Po vysušení ve speciálních troubách či pod tepelnými lampami konečně vzniká bílý prášek známý jako kokain (Grosse, 2001 str. 18).

1.3.1 Trh s kokainem

Trh s kokainem je tvořen několika subjekty, které se podílí na pěstování, výrobě a distribuci drogy. Velikost a charakter těchto subjektů se v průběhu historie vyvíjely a stále se mění a přizpůsobuje tržním podmínkám. Druhy těchto subjektů se také mohou mezi jednotlivými státy lišit.

Pěstitelé koky jsou obvykle farmáři, kteří koku pěstují jako tradiční plodinu, či farmáři, kteří vyměnili jiné zemědělské plodiny za koku z důvodu vyšší výnosnosti, jistého odbytu a jednodušší logistiky. Úkolem těchto farmářů je koku vypěstovat a pomocí chemického procesu z ní vytvořit kokovou pastu, jak bylo popsáno v předchozí kapitole. Pasta je lehce distribuovatelná a neztrácí původní účinné látky obsažené v listcích koky. Po dokončení procesu výroby je pasta od farmáře odkoupena výrobcí či distributory kokainu.

Fakt, že farmáři nemusí pastu dopravovat až na cílový trh, zajišťovat její distribuci cílovému zákazníkovi, je jedním z důležitých důvodů, proč se farmáři pro pěstování nelegální koky rozhodnou. Svou roli samozřejmě hraje i výnosnost pěstování koky, nicméně snadnost odbytu vyprodukované látky je také signifikantní faktor. Koka se pěstuje ve vysokých nadmořských výškách, v oblastech s těžkou dostupností, bez vybudované infrastruktury a s primitivním technickým vybavením. Farmář produkující běžné zemědělské plodiny tedy nejenže utrží méně, ale také musí hledat pro své plodiny odbyt. Velmi propracované distributorské sítě organizací obchodujících s drogami zajišťují zemědělci jistý odbyt a tedy i jistý příjem.

Tento příjem je ve srovnání s ostatními zemědělskými plodinami několikrát vyšší. Proto se také zemědělci vyplatí podstoupit riziko odhalení nelegálního pěstování. Přesná data k určení příjmů zemědělců z pěstování koky jsou samozřejmě velmi těžko získatelná. Cena totiž závisí na mnoha faktorech a nelegální povaha obchodovaného statku způsobuje nedostupnost spolehlivých vstupních dat. Ceny se liší v závislosti na klimatických podmínkách v daném roce, zásazích vlády proti nelegální kultivaci, poptávce a nabídce, daném „derivátu“ koky, jež farmáři prodávají, fluktuaci měnového kurzu, ale také na právní úpravě a možné částečné legalizaci pěstování drogy.

V Bolívii, kde je pěstování koky k tradičním účelům povoleno, mohou například farmáři svou úrodu prodávat několika subjektům (vládní organizace, neautorizovaní prodejci obchodující s kokou pro tradiční účely, nelegální drogové organizace – drogové kartely), na rozdíl od Kolumbie, kde drogu od farmářů nakupují téměř výhradně organizované skupiny určující cenu. V některých státech, jako například v Bolívii, se odhaduje, že zemědělci prodávají především usušené lístky koky (nezpracovávají je do podoby kokové pasty), naopak například v Kolumbii farmáři téměř výhradně prodávají již hotovu kokovou pastu či kokainovou bázi (UNODC, 2008 str. 47).

Mezi farmáři a konzumenty obvykle stojí organizovaná skupina zajišťující výrobu a distribuci drogy. Typ, charakter a míra organizace těchto skupin se liší stát od státu. V Bolívii například od 50. let vznikala zemědělská družstva sdružující farmáře, což v podstatě zabránilo vzniku jiným kriminálních organizací nebo gerilových hnutí. Nutno podotknout, že jejich úlohu v několika případech suplovala bolivijská armáda. V Peru neexistence takovýchto družstev vedla k možnosti ovládnout distribuční článek, kterou využily jak armádní složky vedené Vladimírem Montesinem, tak guerillové organizace jako např. Sendero Luminoso. V Kolumbii, podobně jako v Peru, neexistovala sdružení farmářů, navíc zde úlohu prostředníků nepřevzala ani armáda. Důsledkem byl vznik organizovaných skupin, drogových kartelů, které tuto úlohu zajišťovaly. Po jejich rozpadu v 90. letech pak tuto roli převzaly menší organizace podobné kartelům a ozbrojené povstalecké skupiny, z nichž nejvýznamnější je FARC, nebo paramilitantní složky.

1.3.2 Historie obchodu s kokainem

Jak již bylo zmíněno výše, kokain byl z lístků koky extrahován v druhé polovině devatenáctého století a světem zavládlo nadšení nad jeho účinky a nad možnostmi uplatnění této drogy. Počátkem století dvacátého začaly být objevovány jeho negativní efekty a kokain byl postupně zakázán, přičemž v čele bojů za zakázání kokainu stály Spojené státy americké. V první polovině 20. století byly státy v otázce kokainu nejednotné. Existoval multipolární svět kokainu, kde některé státy kokain úplně zakázaly, jiné jej povolily pro lékařské účely, další státy tuto látku tolerovaly anebo ji úplně dovozovaly. Do té doby byl obchod s kokainem poklidným, v podstatě nenásilným byznysem a v některých případech byl motorem ekonomiky, jako v případě Peru, které v období legálního kokainu nezaznamenávalo přítomnost násilných guerillových uskupení

nebo později v případě Bolívie, která je na příjmech z obchodu s kokou závislá dodnes. Spojené státy, jakožto lídr v boji proti drogám obecně, dosáhly dílčích úspěchů, kdy se v druhé polovině dvacátého století kokain stal nelegální substancí v Peru a později i v Bolívii.

Tyto dílčí „úspěchy“ byly následovány mnoha dalšími a přinesly často negativní následky na regionální úrovni. V tomto případě byl důsledkem zakázání kokainu v Peru a Bolívii vznik černého trhu s kokainem. Když je určitá substance zakázána, poptávka po ní pravděpodobně poklesne, ale nezmizí. Vytvoří se nelegální trh, na němž je substance obchodována za vyšší ceny v důsledku vyššího rizika, které podstupují pěstitelé, výrobci, distributoři i prodejci. Stát, jakožto vymahatel dodržování zákonů, začne tyto aktivity potírat a nelegální obchod zastaví. Toto je ovšem ideální případ. V případě států pěstujících koku či produkujících kokain nebo jeho meziprodukty jsou státní instituce slabé, bez reálné moci či intence nelegální aktivity zastavit. Instituce jsou často zkorumpovány nebo dokonce přímo napojeny na nelegální složky obchodující s drogou – ať už se jedná o soudy, policejní složky, armádu či samotnou vládu. V takovémto případě může do hry vstoupit vnější článek, jiný stát či instituce, které situaci mohou napravit. Důsledky zahraniční intervence budou analyzovány v následujících kapitolách.

V počátcích nelegálního trhu s kokainem byla situace rozdílná od té, kterou známe dnes. Neexistovaly kartely či jiné vysoce organizované skupiny typu mafie ovládající obchod s drogami. Trh s kokainem byl tvořen postupně vybudovanou sítí kontaktů mezi „chemiky“, distributory a majiteli klubů (Gootenberg, 2011 str. 38). Tyto složky byly na sobě víceméně nezávislé a nebyly zastřešovány žádnou vnější institucí. Na počátku šedesátých let do této sítě přibyli i zemědělci, tedy pěstitelé koky a obchod s kokainem začal rapidně růst.

Distribuční cesty kokainu i množství kokainu (koky) produkovaného v jednotlivých státech se v průběhu historie často měnily v důsledku nejrůznějších státních či mezinárodních opatření zaměřených proti obchodu s drogami, politické (ne)stabilitě státu a dalších mnoha faktorů. Trh s drogami a jeho aktéři jsou velmi flexibilní a na jednotlivé impulzy reagují velmi pohotově.

V padesátých letech 20. století bylo hlavním producentem koky a kokainové báze Peru, odkud se kokain přepravoval na cílový trh, tedy do USA. Kokain se pašoval buď do sousedního Chile a odtud na Sever do Panamy a Mexika, nebo byla k přepravě jako mezizastávka užívána Havana na Kubě, odkud se droga dopravila dále na Floridu. Na konci padesátých let pak produkce opět

reagovala na politické a bezpečnostní změny, které zahrnovaly i zahraniční zásahy. Aplikace protidrogových programů v Peru, které byly podporované Spojenými státy, spolu s klesajícím vlivem Američanů v Bolívii, kde postupně získávalo moc Národní revoluční hnutí (Movimiento Nacionalista Revolucionario – MNR), způsobilo růst produkce koky a kokainové pasty v Bolívii.

Na konci padesátých let došlo k proměně distribučních kanálů. Z důvodů politických změn, které se odehrály na Kubě, byla přeprava drog přes Havanu znemožněna. Do roku 1959 byla Havana jedním z hlavních překladištních bodů pro převoz drog. Změny nastaly po kubánské revoluci a nástupu Fidela Castra, což znamenalo přetrhání vztahů s USA a v podstatě vyhnání drogových dealerů z města (ti se přesunuli do Mexika, kde začali budovat první kartely). Distribuce byla tedy prováděna hlavně přes Chile, kde se začala pomalu vyostřovat konkurence mezi jednotlivými klany ovládajícími distribuci kokainu. Šedesátá léta pak byla érou nárůstu popularity kokainu (jak už bylo řečeno dříve) hlavně v USA, kde vytvoření hippie subkultury a také „anti establishment“ nálady vyústilo k postupnému nárůstu uživatelů kokainu.

Vyhlášení války proti drogám prezidentem Nixonem v roce 1971 (Matthew, 2011 str. 4) znamenalo jednoznačné ztížení protidrogových politik ze strany USA. Za hlavního nepřítele byly považovány drogy marihuana a heroin, které byly dováženy z Vietnamu. Ztížením pravidel byl omezen příliv těchto drog na americký trh. Vznikl tak volný prostor na trhu, který byl vyplněn dovozem kokainu, což přispělo k masovějšímu rozšíření této drogy na území USA. Chile bylo do sedmdesátých let významným státem obchodujícím s kokainem. Politické změny v 1. polovině sedmdesátých let přinesly další razantní změny v oblasti kokainových distribučních cest. Nástup generála Pinocheta k moci v roce 1974 znamenal na poli kokainu stejné změny, jako proběhly na Kubě po nástupu Fidela Castra. Pinochet, následující drogovou politiku USA, obchod s kokainem v Chile v podstatě eliminoval, což bylo z pohledu Chile velkým úspěchem. Ani v sedmdesátých letech však obchod s kokainem neustal, ale změnil své působiště. Posun tentokrát proběhl směrem na sever do Kolumbie, kde se Pablo Escobar a bratři Ochoa začali „zaučovat“ v tomto byznysu. Využívají distribuční kanály vybudované pro obchod s marihuanou se obchod s kokainem rozvinul velmi rychle. Více prostoru o vývoji obchodu s kokainem v Kolumbii bude věnováno v následující kapitole.

V polovině let osmdesátých byl kokain drogou číslo jedna na americkém trhu s počtem uživatelů 22 milionů a klesajícími cenami (z 60 000 USD za kilogram na 15 000 USD v průběhu jedné

dekády) (Gootenberg, 2011 str. 40), což způsobuje proměnu sociálního profilu průměrného uživatele kokainu. Kokain již není drogou privilegovaných a bohatých občanů, dostává se do chudých čtvrtí k chudším vrstvám obyvatel, což přináší větší množství sociálních problémů do těchto oblastí. Za vlády Raegana a Bushe staršího je protikokainová politika jasně vytyčená – ozbrojené zásahy a mise ve státech produkující kokain či jeho meziprodukty. Výsledek je bohužel také poměrně jasný – ozbrojená pomoc Peru ze strany USA a eskalace protidrogových opatření, či ozbrojené mise v Bolívii (Operation Blast Furnace) s USA v pozadí, Američany vynucený pakt s Kolumbií o manuálním odstraňování koky, či zásah USA v Panamě proti bývalému spojenci Manuelu Noriegovi, kterému se (mimo jiné neúspěchy) nepodařilo zastavit obchod s kokainem a praní špinavých peněz (Tran, 2010).

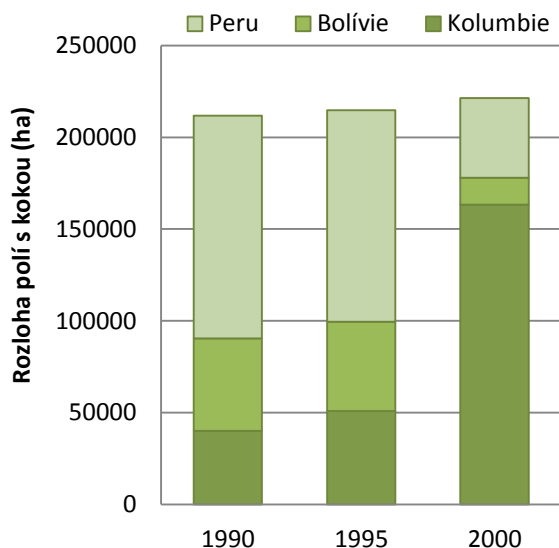
Všechny tyto zásahy v průběhu osmdesátých let nevedly k signifikantnímu poklesu obchodu s kokainem na americkém kontinentu, nýbrž k další militarizaci tohoto problému. Příčiny neklesajícího objemu kokainu produkovaného v Latinské Americe a proudícího na území USA je však nutno hledat i na vlastním území, a to jak ve smyslu snížení poptávky po kokainu, tak ve smyslu eliminace amerických dovozců a distributorů drog. Jako nejpalčivější (a také dostatečně tajemný a dodnes nevyjasněný) příklad lze uvést osobnost amerického pašeráka drog jménem Adler Berriman („Barry“) Seal, který během 80. let převezl do USA kokain v hodnotě 5 miliard USD (Davis, 2006). Základnou jeho veškerých drogových operací bylo letiště v malém americkém městě Mena ve státě Arkansas, odkud letadla startovala směrem Kolumbie a vracela se naložená kokainem. Co je na tomto případě stále nejasného a nevyřešeného, je vztah tohoto dealera s americkou CIA a také s místní arkansaskou vládou (v jejíž čele v té době stál Bill Clinton). Barry Seal se totiž později stal hlavním informátorem americké DEA (Drug Enforcement Administration) o aktivitách kolumbijských kartelů a také Američanům nepohodlných Sandinistů v Nikarague. Existuje mnoho konspiračních teorií spojujících aktivity pašování kokainu s aktivitami a financování policejních a politických aktivit zahrnujících prezidentskou předvolební kampaň Billa Clintona. Žádná z těchto teorií nikdy nebyla potvrzena z důvodů překážek, které se vždy vyskytly v průběhu jakéhokoli započatého vyšetřování v dané věci. Faktem ale je, že po zavraždění Seala kolumbijskými narkotrafikanty bylo jedno z jeho letadel sestřeleno nad Nikaraguou – a bylo plné zbraní a munice pro americkou vládu podporované Contras. Tento fakt pak spojuje jeho drogové činnosti v Kolumbii s prodejem

zbraní v Nikarague a také dokonce s výcvikem Contras na území Arkansasu – aktivitami velmi pravděpodobně napojenými na politické představitele USA (Morrison, 1994 str. 10).

Obchod s kokainem je tedy v osmdesátých letech rozeset takřka po celém americkém kontinentu, s distribučními a také výrobními články v mnoha státech, zahrnujících rovněž USA. V roce 1988 je přijata tzv. Vídeňská konvence (Úmluva OSN proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami), poslední modifikace smlouvy o zákazu narkotik z roku 1961 a 1971, která představuje eskalaci války proti drogám a která prohlubuje mezinárodní kooperaci na poli boje proti pěstování, produkci, distribuci i užívání drog (Matthew, 2011 str. 4). V dekadě následující po ratifikaci této konvence probíhá mnoho změn ve způsobu obchodování s kokainem. Zničení velkých kartelů způsobilo roztříštění trhu a vznik většího počtu menších samostatných článků zajišťujících pouze část výrobního či distribučního procesu kokainu. Také dochází k signifikantnímu nárůstu poptávky v Evropě, což ruku v ruce přináší změnu a vznik nových distribučních cest a růst významu jihoamerických států s přístupem k Atlantskému oceánu, jakožto výchozích bodů pro vývoz kokainu do Evropy.

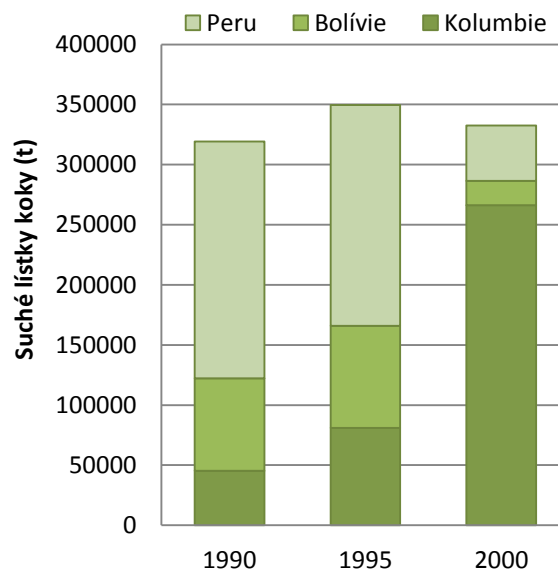
V devadesátých letech se dostávají výsledky americké finanční podpory poskytnuté Peru a Bolívii. Tyto státy z počátku podmíněnou pomoc USA odmítaly z důvodu zaměření se hlavně na likvidaci polí s kokou formou eradikace a ne na poskytování substitučních plodin farmářům zapletených do pěstování koky. Nedostatek národních finančních zdrojů však měl za následek přistoupení na podmínky Spojených států a v devadesátých letech tyto politiky přinesly první úspěchy. V Peru se Albertu Fujimorovi daří bojovat proti guerillovému hnutí Sendero Luminoso a také přerušit nejpoužívanější distribuční cestu mezi Peru (region Alto Huallaga) a laboratořemi na výrobu kokainu v jižní Kolumbii. Důsledkem pak byl přesun pěstování koky do Kolumbie, kde byl nárůst tak rapidní, že do roku 2000 Kolumbie produkovala 75 % pěstované koky (UNODC, 2006 str. 81).

Graf 2: Rozloha polí s kokou v Kolumbii, Bolívii a Peru

(Zdroj: UNODC, 2006 str. 81)

Graf 3: Potenciální produkce suchých lístků koky (t)

(Zdroj: UNODC, 2006 str. 81)

V Bolívii díky uskutečnění plánu „Dignidad“ (Důstojnost) za pomoci finanční podpory USA také došlo k poklesu pěstování této plodiny. Opět ale stojíme před příklady úspěchů na národní úrovni, které na celkovou výměru polí s kokou nemá moc velký dopad – jak je vidět z grafu, celková rozloha polí s kokou v regionu byla od roku 1990 do roku 2000 stabilní. Pěstování koky se koncentruje do Kolumbie a v Bolívii se formuje militantní opozice farmářů v čele s Evo Moralesem (zvoleným prezidentem Bolívie v roce 2005).

V důsledku Plánu Kolumbie realizovaném za pomoci USA (a deklarovaném jako úspěšný) se v druhé polovině 90. let obchod s kokainem přesouvá severně do Mexika, což způsobuje, že 75–85 % kokainu dováženého do USA projde přes Mexiko. Množství téměř 3x větší než v roce 1989 (Astorga, México str. 37). Plán Kolumbie a jeho důsledky budou více rozebrány v následujících kapitolách. Následkem přesunutí obchodu s kokainem do Mexika došlo k vytvoření mocných kartelů a zvýšení korupce. V roce 2007 je vyhlášena válka proti drogám prezidentem Félipe Calderónem a aplikován program Merida Initiative podporovaný americkou

vládou. Důsledkem této politiky je nárůst násilí a počet vražd v Mexiku, které se s extrémním násilím způsobeným kartely obchodujícími s drogami a střety těchto kartelů s armádou či policií stále potýká, ačkoli politika nynějšího prezidenta Enrique Peña Niete je již v protidrogové politice opatrnější.

Jak už bylo v této práci řečeno několikrát, národní řešení se v průběhu historie neosvědčilo a téměř vždy mělo za následek přesunutí ať už výroby, pěstování kokainu nebo obchodu s ním do jiných, méně regulovaných států s drogám přátelštějším prostředím. V tomto případě mexické kartely, zejména Los Zetas, začaly rozšiřovat své působení moci jižně do Guatemaly, kde se bezpečnostní situace rapidně zhoršila. Státy střední Ameriky s nestabilními vládami a velmi slabými institucemi nejsou schopny čelit zvýšené kriminální aktivitě. Rozšíření nechvalně známých gangů provozujících mezi jinými nelegálními aktivitami i obchod s drogami známých pod jménem „Los Maras“ (nesoucí jméno po nebezpečném druhu mravenců Marabunta) v Salvadoru, Guatemale a Nikarague jen potvrzuje zvýšený výskyt nelegálních aktivit v tomto regionu.

2 Kolumbie v boji proti obchodu s drogami

Na území dnešní Kolumbie proběhlo první španělské osídlení v roce 1525 založením města Santa Marta. Nezávislost na Španělsku pak země získala po bitvě u Boyoacá, kde bylo Španělsko v roce 1819 poraženo Símone Bolíwarem a byla vyhlášena republika Velká Kolumbie, čítající mimo dnešní Kolumbii také Venezuelu a Ekvádor. (Congressional Digest, 2001 str. 34) V letech 1929–1930 se od Velké Kolumbie oddělil Ekvádor a také Venezuela a z Velké Kolumbie se stala Nová Granada, zahrnující dnešní Kolumbii a Panamu. V roce 1903 přišlo další rozdělování a Kolumbie zůstala bez Panamy, která se (na popud USA) oddělila v podstatě kvůli výstavbě panamského průplavu (BBC, 2012).

Kolumbie je čtvrtým největším státem v jižní Americe s téměř 47 miliony obyvatel a s HDP na hlavu 7100 USD (údaj z roku 2011) (UN, 2013). Je to geograficky rozmanitá země, proslulá pěstováním kávy, ale také rozsáhlými bezpečnostními problémy. Je státem s nejdelší tradicí demokraticky volených vlád v regionu, ale také jediný jihoamerický stát, kde stále trvá občanská válka. Ve čtyřicátých a padesátých letech v zemi probíhal konflikt nazvaný “La Violencia” mezi přívrženci dvou největších politických stran, který vyústil ve vytvoření systému Národní fronty a rozdělení moci mezi tyto dvě strany. Šedesátá léta však opět přinesla ozbrojený konflikt. Sociální problémy, se kterými se Kolumbie potýkala, byly příčinou vzniku několika levicových guerillových skupin a válka, která v tomto období započala, v podstatě trvá dodnes. Tyto skupiny financovaly své působení rozmanitými nelegálními aktivitami, občanská válka tedy díky těmto zdrojům mohla a může probíhat až dodnes. Více o těchto skupinách bude popsáno v následující podkapitole.

Na počátku nového tisíciletí se podařilo vliv těchto skupin značně eliminovat, válka však nebyla ukončena. V roce 2013 pak byla obnovena mírová jednání vlády s největší skupinou, FARC, existuje tedy naděje, že dekády táhnoucí se konflikt bude konečně vyřešen. Ačkoli válka v zemi nadále trvá, stejně jako aktivity spojené s obchodem s drogami (zvláště s kokainem), situace se za posledních deset let významně zlepšila a na mnoha místech v Kolumbii přítomnost občanské války je absolutně nerozeznatelná. Toto potvrzuje také tvrzení kolumbijské vlády, že 94 % území je bezpečné pro zahraniční cestovatele, a že pouze 6 % území představuje bezpečnostní hrozbu (BBC, 2012).

2.1 Analýza vývoje obchodu s drogami v Kolumbii

Pěstování koky a obchod s kokainem je dnes s Kolumbií neodmyslitelně spjat. Komodita nejvíce vyvážená Kolumbií je právě kokain, bohužel ne káva, květiny ani ropa. Obchod s drogami se stal součástí historie Kolumbie a významně ovlivnil (a stále ovlivňuje) klíčové historické události. Drogoví baroni měli více moci nežli vysoce postavení politici na národní úrovni či dokonce prezident a velmi úspěšně ovlivňovali jejich jednání a rozhodování. Guerillové skupiny vzniklé původně za účelem vytvoření levicové společnosti, posílení práv farmářů a vesničanů a reformy bezpečnostních složek brzy zjistily, jaký profit mohou realizovat zapojením se do obchodu s drogami, čímž se navýšil jejich rozpočet a rostla tak jejich síla, moc a s tím i násilí. Mimo to vznikaly v Kolumbii i pravicové skupiny jakožto protiváha guerillovým organizacím, které byly v boji s guerillami podporované vládou a armádou (ač nepřímo). Udržet kontrolu nad kartely, guerillovými skupinami a paramilitantními složkami se kolumbijské vládě konstantně nedařilo. Když vezmeme v úvahu, že i členové vlády a armády byli a jsou do aktivit těchto organizací zapleteni, je zcela zřejmé, že situace je nadmíru komplikovaná a řešení velmi složité. V následujících kapitolách budou detailněji popsány jednotliví aktéři vstupující do procesu pěstování, výroby a distribuce drog a jejich zájmy. Dále také bude analyzován vývoj obchodu s drogami v Kolumbii.

2.1.1 Aktéři zapletení do obchodu s drogami

Obchod s drogami je komplexním fenoménem, do kterého spadá mnoho rozličných aktérů, kteří jsou zahrnuti do výrobního a distribučního řetězce, spolupracují mezi sebou a jsou na sobě více či méně závislí. Mimo aktéry, kteří vystupují jako články tohoto řetězce, také existují skupiny, organizace, politická uskupení či jednotlivci, kteří naopak brání fungování obchodu s drogami. Mezi všemi těmito stranami probíhá interakce (ať už spolupráce, spory nebo násilné útoky), což v důsledku formuje podobu obchodu s drogami a také ovlivňuje objemy a formy transakcí uskutečňovaných obchodníky s drogami. V této kapitole budou popsány nelegální organizace či jednotlivci vykonávající nelegální aktivity spojené s pěstováním, výrobou či distribucí kokainu, bude ale také zmíněna role kolumbijské armády, která je do těchto nelegálních aktivit také zapojena. Zaměřujeme se zde především na kokain, jelikož je to droga nejvíce zastoupena

v Kolumbii a regionu Latinské Ameriky, je však třeba mít na paměti, že aktéři působící na trhu s kokainem většinou vykonávají aktivity spojené s dalšími drogami. Pěstitelé mohou obhospodařovat pole s kokou, ale také s mákem setým či marihuanou, překupníci pak koku stejně jako jiné plodiny dodávají do laboratoří a kartelům plyne zisk z obchodu s kokainem, ale také z obchodu s marihuanou či heroinem.

Prvním článkem v řetězci produkce a distribuce kokainu jsou pěstitelé koky. Do této skupiny řadíme farmáře či rolníky žijící v rurálních částech Kolumbie, které jsou těžce dostupné a nachází se mimo velká centra. Tito lidé si chtějí udržet původní způsob života spojený se zemědělstvím a pěstováním tradičních plodin, jako je káva, luštěniny či kukuřice. Malé výdělky z pěstování těchto plodin však nutí farmáře hledat další zdroje příjmů. Koka je výhodnou alternativou, která nabízí udržení původního stylu života a zároveň také vyšší zisky a jistý odbyt. Na druhou stranu však pěstování koky, jakožto nelegální plodiny, znamená větší riziko a nebezpečí násilných útoků proti farmářům. Z tohoto důvodu se farmáři formují do jakýchsi malých lokálních guerillových skupin, které mají za cíl ochranu farmářů, jejich rodin a polí s úrodou.

Mimo farmáře, jejichž původní styl života je zemědělství, patří do skupiny pěstitelů také migrující nájemná pracovní síla, která se přesouvá do oblastí pěstování koky za účelem získat práci a výdělek – nejedná se tedy o starousedlíky snažící se udržet tradiční způsob obživy. Dále do skupiny pěstitelů zahrnujeme původní obyvatele Kolumbie, jejichž kultura odedávna obsahovala pěstování koky, její konzumaci a rituály, při kterých se koka používá. Tato tradice pěstování koky pak při boomu poptávky po kokainu znamenala téměř automatické zahrnutí této skupiny obyvatel do výrobního řetězce kokainu. Závažným problémem původních obyvatel je nedostatečné propojení jejich tradiční společnosti a způsobu života se současnou tržní společností Kolumbie, původní komunity nespolupracují s místními trhy (ať už z důvodů kulturních a jazykových bariér či nedostatku infrastruktury a limitované možnosti přepravy tradičních plodin a výrobků na lokální markety), což představuje bariéry pro získání finančních zdrojů. Finanční prostředky však lze získat pomocí pěstování koky, jelikož koka je často prostředníky vyzvednuta v místě pěstování, pěstitelé se tedy nemusí starat o odbyt své úrody.

Ozbrojené složky Kolumbie a státní policie by měly být spojovány výhradně s bojem proti nelegálním aktivitám – měly by hrát hlavní roli v likvidaci obchodu s drogami. Ve státě se slabou vládou a státními institucemi a korupcí dosahující závratných výšin však role ozbrojených složek

a státní policie nemusí být vždy tak jednoznačná. Kolumbijské státní organizace jsou totiž nechvalně známé právě podporou obchodu s drogami, zapojují se do ochrany polí s kokou, figurují jako eskortní služba při přepravě kokové pasty či finálního produktu. Tyto aktivity jsou realizované paralelně s oficiálními aktivitami cílenými na zastavení pěstování koky a její eradikaci. Policie a armáda za své služby vybírá jakési neformální daně od pěstitelů či přepraveců koky, tedy jednoduše řečeno úplatky na přilepšení k platu státních zaměstnanců. Do zmíněných aktivit jsou zapleteni příslušníci policie a ozbrojených složek všech úrovní spolu se soudci a mnoha politickými představiteli na národní či lokální úrovni. Boj s drogami je tudíž mnohem náročnější, méně efektivní, finančně vyčerpávající a v podstatě nemožný.

Dalšími aktéry, kteří hrají významnou roli na poli obchodu s drogami, jsou protivládní guerillové ozbrojené složky. Mezi nejvýznamnější patří Revoluční ozbrojené síly Kolumbie, neboli FARC či FARC-EP (Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia – Ejército del Pueblo). Guerillová organizace byla založena roku 1966 jako reakce na vládu národní fronty s cílem chopit se moci v Kolumbii pomocí občanské války a dosáhnout tak spravedlivého rozdělení půdy, reformy nefunkčních bezpečnostních složek či posílení práv a postavení zemědělské třídy. Zásady, cíle a způsoby fungování se však v průběhu její existence značně proměnily. Po zvážení všech výhod a příjmů, které mohou organizaci plynout jako důsledek osvojení některých nelegálních aktivit, proti kterým dříve bojovala, se názor na pěstování koky a výrobu kokainu radikálně změnil. Z dříve nenáviděných polí s kokou se stal velmi slušný zdroj financování této organizace. FARC se tedy zapletl do všemožných etap obchodu s drogami a generoval zisky ve výši 200–300 milionů USD, což v podstatě znamenalo 50 % rozpočtu organizace (Bilal Y. Saab, 2009). Míra zapojení do obchodu s drogami a jednotlivé aktivity se mění v závislosti na jednotkách FARC; některé vybírají poplatky za ochranu polí, některé se aktivně účastní drogových aktivit, jiné zavádějí svá vlastní pravidla (např. Na každý hektar koky je třeba 2 ha legální úrody, atd.), určují pevné ceny koky nebo si účtují procenta z marže od zprostředkovatelů obchodu s drogami. Některé složky jsou navíc zapleteny do obchodu se zbraněmi, některé jsou napojené na zahraniční skupiny v Brazílii či Mexiku a téměř všechny se účastní většiny ozbrojených konfliktů v regionech, kde působí (Alvaro Camacho Guizado, 2000 str. 168). Dříve byly zisky používány k uplatňování ideologických cílů, k boji proti vládě a státním organizacím, zatímco nyní je hlavním cílem generovat co nejvyšší zisk. Vliv a moc organizace počátkem nového tisíciletí klesá, v roce 2009 čítá devět tisíc členů – v kontrastu s 16 000 až 18 000 v roce 2001 (Chalk, 2011 str.

15). Od roku 2008, po smrti zakladatele FARC Manuela Marulandy (původním jménem Pedro Antonio Marín Marín) na infarkt, docházelo ještě k většímu oslabení organizace – roku 2010 byl zavražděn militantní vůdce skupiny Jorge Briceño (alias Mono Jojoy) a roku 2011 byl zavražděn nástupce Marulandy Alfonso Cano (BBC, 2013). Vyjednávání mezi FARC a kolumbijskou vládou probíhají již od konce devadesátých let, veškeré pokusy (zahrnující mimo jiné i poskytnutí demilitarizované zóny vládou, jakožto oblasti spravované složkami FARC) však ztroskotaly. Mírové rozhovory byly opět obnoveny roku 2012 a stále probíhají.

Další levicovou skupinou působící v Kolumbii je Národní osvobozená armáda ELN (Ejército de Liberación Nacional). Jedná se o menší guerillovou organizaci než dříve zmíněný FARC a při jejím založení v roce 1964 kolumbijskými intelektuály inspirovanými kubánskou revolucí byla považována za více politicky orientovanou (BBC, 2013). V devadesátých letech byla ELN na vrcholu svého působení a od té doby ztrácela na vlivu. Tato organizace tradičně získávala zdroje z výkupného požadovaného v důsledku realizovaných únosů. V posledních letech se ELN orientuje směrem k obchodu s drogami, ačkoli její vliv není příliš velký. V roce 2012, po zahájení vyjednávání mezi FARC a kolumbijskou vládou, ELN také projevila zájem zahájit mírové rozhovory. Zatím nejsou známy žádné detaily či plán vyjednávání.

Mimo guerillové složky působí v Kolumbii také pravicové paramilitantní organizace, které mají kořeny vzniku v osmdesátých letech, kdy se začaly formovat menší skupiny suplující úlohu armády, sloužily ale především na ochranu drogových baronů, jejich byznysu a majetku. Tyto skupiny byly také podporovány některými složkami vládních ozbrojených sil, zejména v boji proti levicovým guerillám. Největší z nich vznikla roku 1996, kdy se menší skupiny sjednotily a vytvořily Spojenou sebeobranu Kolumbie – AUC (Autodefensas Unidas de Colombia). Tato organizace navenek vystupovala jako „*antikomunistická garda ochraňující soukromý majetek a volné podnikání*“, do konce devadesátých let se však také zapojuje do obchodu s drogami a podílí se na vývozu kokainu do USA (Romero, 2000 stránky 51-69). Roku 2003 začala vyjednávání mezi AUC a vládou, která měla za cíl desintegraci a demobilizaci organizace výměnou za nižší tresty a nevydání obviněných do USA. Roku 2006 byla smlouva podepsána a členové byli začleněni do reintegračních programů (byla jim přislíbena např. finanční podpora či pracovní příležitosti). Problémem však byl mylný předpoklad, že AUC čítá zhruba 12 000 členů – do programu se přihlásilo 30 000 bývalých členů AUC. Na takové množství však vláda nebyla

připravena a neměla finanční prostředky na naplnění programu. AUC se tedy nakonec úplně nedemobilizovala a někteří její příslušníci se začlenili do jiných organizací. Vláda pak také některé členy vydala do USA k zatčení (Chalk, 2011 str. 19).

Novým nebezpečím jsou kriminální skupiny známé pod názvem „BACRIM“ (Bandas Criminales), jejichž členové jsou právě bývalí příslušníci paramilitantních skupin. Jsou zapleteny do obchodu s drogami, jejich pašování, vydírání a všechny jejich aktivity doprovází extrémní násilí. Tyto skupiny nemají žádné politické cíle ani program, a proto mohou být nebezpečnější než jejich předchůdce. Jelikož jejich hlavním cílem je finanční zisk, není zde příliš velký prostor pro mírová vyjednávání.

Posledním typem organizací, které mají velmi důležitou roli v obchodu s drogami, zejména v posledních dekádách dvacátého století, jsou drogové kartely. Drogové kartely jsou nelegální organizace ovládající produkci a distribuci narkotik. Jsou velmi často nazývány „kartely“, ačkoli někteří odborníci vedou polemiku nad použitím tohoto názvosloví, argumentující, že stupeň spolupráce nenaplnňuje termín kartel užívaný ekonomy. V této práci bude pojmenování „kartel“ pro tyto organizované skupiny narkotifikantů užíváno z důvodu všeobecného povědomí tohoto názvu i přes jeho nepřesnost.

Nejznámějším kolumbijským drogovým kartelem je kartel Medellín, jehož počátky sahají do druhé poloviny 70. let, kdy malí překupníci drog dovážející kokovou bázi z Peru začali utvářet tuto nelegální organizaci, která mohla díky obrovským příjmům rychle růst. Zakladateli kartelu byli společně s Pablem Escobarem také bratři Ochoa (Fabio, Jorge, Luis a Juan David), José Gonzalo Rodriguez a Carlos Lehder, odpovědný za distribuční cesty a použití malých letadel přepravujících kokain do USA (Directorio Electronico de Guatemala, 2009). Zisky kartelu v průběhu jeho zlatého věku jsou odhadovány na 60 milionů USD denně (Sara Miller Llana, 2010). Počátkem osmdesátých let představovala Smlouva o vydání podezřelých mezi USA a Kolumbií velkou hrozbu, na kterou kartel Medellín odpověděl zvýšeným násilím a roku 1989 vraždou vedoucího kandidáta na prezidenta Luise Carlose Galána, po které byla vyhlášena válka proti kolumbijské vládě – se strategií zahrnující zastrašování občanů a politiků, teroristické útoky a eskalaci násilí. V první polovině devadesátých let však díky kolumbijské policii, ozbrojeným složkám, pomoci amerických jednotek a také kartelu Cali byl zavražděn Pablo Escobar. Bratři Ochoa se vydali do rukou kolumbijské policie za podmínky, že nebudou vydáni do USA.

Menším kartelem fungujícím na území Kolumbie byl kartel Cali, rival kartelu Medellín, založen bratry Rodriguez Orejuela a Santacruz Londono (Public Broadcasting Company, 2013). Forma organizace tohoto kartelu byla rozdílná od té, kterou aplikoval Escobar v Medellín. Kartel byl méně nápadný, subtilnější a obchod s drogami vedl jako efektivní byznys a výdělky z něj šikovně reinvestoval do svých legálních aktivit. Byl složen z několika menších buněk, které o sobě navzájem měly pouze základní informace, používal nejnovější technologie a najímal si světově proslulé právníky, aby analyzovali pohyby americké DEA. Koncem osmdesátých let roste význam kartelu a zostřuje se konkurence mezi Cali a Medellínem, byla dokonce vytvořena organizace proti samotnému Pablu Escobarovi. Kartel Cali byl ve spolupráci s politiky mnohem úspěšnější než kartel Medellín. Nejznámější odhalenou spoluprací je financování prezidentské kampaně prezidenta Sampera v devadesátých letech. V polovině 90. let pak byli vůdci kartelu zadrženi. Zdá se, že vyjednali podobnou dohodu jako bratři Ochoa z kartelu Medellín a nebyli tedy vydáni do USA. Americké složky předpokládají, že svá impéria nadále řídí z kolumbijského vězení.

2.1.2 Historie obchodu s drogami a násilí v Kolumbii

Počátky obchodu s drogami v Kolumbii sahají do sedmdesátých let, kdy mezi Peru, Bolívií i Chile byla Kolumbie v podstatě nováčkem v daném odvětví. Obchod s drogami se zde neobjevil náhodou, ale také nešlo pouze o samotné přičinění budoucích kolumbijských narkotrafikantů a jejich touhu o moc a finanční prostředky. Jak už bylo v této práci zmíněno, národní řešení situace s drogami mají s téměř stoprocentní jistotou za následek přesunutí ať už výroby nebo obchodu do jiného státu se slabší vládou, méně dokonalou legální úpravou či slabšími státními organizacemi.

I v případě Kolumbie existoval impulz a reakce na něj. Impulzem pro přesun obchodu s drogami (v tomto období zejména obchodu s marihuanou) bylo přísné pronásledování pěstitelů marihuany v Mexiku a také eradikace rostlin marihuany z místních polí. Kolumbie využila situace snížení mexické nabídky a vstoupila na trh s marihuanou. V tomto období se plocha polí s marihuanou v Kolumbii rapidně zvětšovala a dosáhla až 25 000–30 000 ha rozlohy. Kolumbijská marihuana se následně vyvážela na americký trh, kde představovala podíl na trhu s marihuanou 60–65 % (NACLA Repors on the Americas, 2002 str. 2).

Další významnou událostí sedmdesátých let byl nástup generála Pinocheta k moci v Chile, čímž prakticky skončily veškeré aktivity spojené s obchodem s drogami v zemi. Kolumbijští narkotrafikanti využili vakua na trhu a nahradili chilské prostředníky. Na konci sedmdesátých let pak obchod s kokainem nadále vzkvétá. Do Kolumbie se importuje buďto finální produkt nebo pasta z koky, která se zpracovává na kokain v místních laboratořích. Postupně se také vytváří velmi efektivní systém přepravy a hlavně vývozu této drogy. Medellinští překupníci drog exportují kokain do USA pomocí distribuční sítě malých letadel, která s mezizastávkou ať už v jednom ze středoamerických států či karibských ostrovů přistávala na Floridě s pravidelnými dodávkami.

Na počátku osmdesátých let se kokain a koková pasta do Kolumbie stále dováží z Peru či z Bolívie. A zatímco kolumbijská vláda přistupuje k eradikaci polí s marihuanou, obchod s kokainem vzkvétá. Toto období je obdobím prosperity, zejména díky vysoké poptávce v USA a také již zmíněným efektivním distribučním kanálům přepravujícím kokain na finální trh. Počátkem tohoto desetiletí se formují skupiny překupníků drog (kartely), mezi kterými se vytvářejí těsnější vazby a také vysoký stupeň organizace a hierarchie. Organizace narkotrafikantů do těchto uskupení přineslo zkonsolidování moci, výhodnější strategické postavení ať už na poli obchodu s drogami či na poli politickém a také znamenalo realizaci úspor z rozsahu, což kartelům značně snížilo náklady. Sedmdesát procent kokainu dovážejícího se na americký trh bylo v tomto období převáženo přes Floridu, odkud pak byl kokain distribuován dále do zbytku USA. Pro upřesnění, např. v roce 1982 bylo přes Floridu přepraveno 45 tun kokainu, což přineslo kartelu výdělek mezi 1,5–3 miliardami dolarů (Hyland, 2011). Florida se díky tak vysoké aktivitě narkotrafikantů v podstatě stává válečnou zónou se 70 vraždami na 100 000 obyvatel (Hyland, 2011).

Kolumbie se v tomto období potýkala ještě s dalším závažným fenoménem, který má kořeny v již tradičně (pro Latinskou Ameriku) nerovnoměrném rozdělení bohatství. Několik protivládních levicových hnutí vzniklo právě na protest proti nerovnoměrné distribuci zdrojů, v šedesátých letech začala nabývat na významu díky inspiraci kubánskou revolucí a v letech osmdesátých tato hnutí představovala závažné problémy pro kolumbijskou vládu a společnost. Násilné praktiky těchto guerilla skupin byly čím dál častější a drastičtější, což vyprovokovalo odezvu skupin pravicových, a násilí nadále rostlo, zejména tedy v 80. letech. V tomto období tedy Kolumbie

zažívala obrovský nárůst násilí: ze strany kartelů, které dělaly všechno pro to, aby udržely svůj výnosný byznys v bezpečí (zastařování či podplácení veškerých možných aktérů – soudců, policie, zákonodárců, novinářů, politiků, vysoce postavených členů odborů, levicových aktivistů, aktivistů bojujících za lidská práva, či dokonce katolických kněží a mnoha dalších); dále ze strany guerilla hnutí zastařujících místní obyvatele, užívajících praktik italské mafie (výpalné, zastařování apod.); a také ze strany pravicových skupin, jejichž aktivity postupně gradovaly a eskalovaly v násilné a ozbrojené konflikty, zejména s hnutími levicovými.

Právě z důvodu rostoucího násilí na všech frontách začala kolumbijská vláda počátkem osmdesátých let za vlády prezidenta Belisaria Betancura vést jednání s guerillovým uskupením FARC o složení zbraní. To proběhlo v roce 1984 a trvalo do roku 1987. V roce 1985 byla některými z členů FARC ve spojení s členy odborů a dalšími levicovými či komunistickými politiky založena politická strana „Union Patriótica“ (UP), která vytvářela levicovou protiváhu tehdejšímu politickému uspořádání národní fronty (Brittain, 2010 stránky 206-210). UP se stala do té doby nejúspěšnější levicovou stranou v Kolumbii a získávala stále více podpory, což bylo samozřejmě proti zájmům pravicových politiků. Od roku 1986 pak bylo zavražděno tisíce členů strany a v roce 1990 při prezidentské kampani bylo zavražděno 70 % kandidátů, z nichž 100 % bylo levicových (Aldana, 2002 str. 98).

V roce 1982 vstoupila v platnost smlouva podepsaná Kolumbií a americkou DEA s názvem „Extradition Treaty“ (smlouva o vydávání podezřelých z obchodu s drogami k soudům do USA), což znamenalo značné nepříjemnosti pro kolumbijské kartely. Jejich reakce však přinesla ještě více násilí a zhoršení bezpečnostní situace. Zásahy kolumbijské vlády také přinášely výsledky – na jihu Kolumbie byla objevena laboratoř na výrobu kokainu (vyráběného z importované peruánské či bolivijské kokové pasty) a bylo zabaveno 14 tun kokainu, neuvěřitelné množství, které představovalo téměř třetinu roční výroby (Hyland, 2011). Medellinský kartel dal svou odpověď najevo, že je ochoten použít veškeré prostředky k udržení svého lukrativního obchodu – a jako varování byl zavražděn tehdejší ministr spravedlnosti Kolumbie.

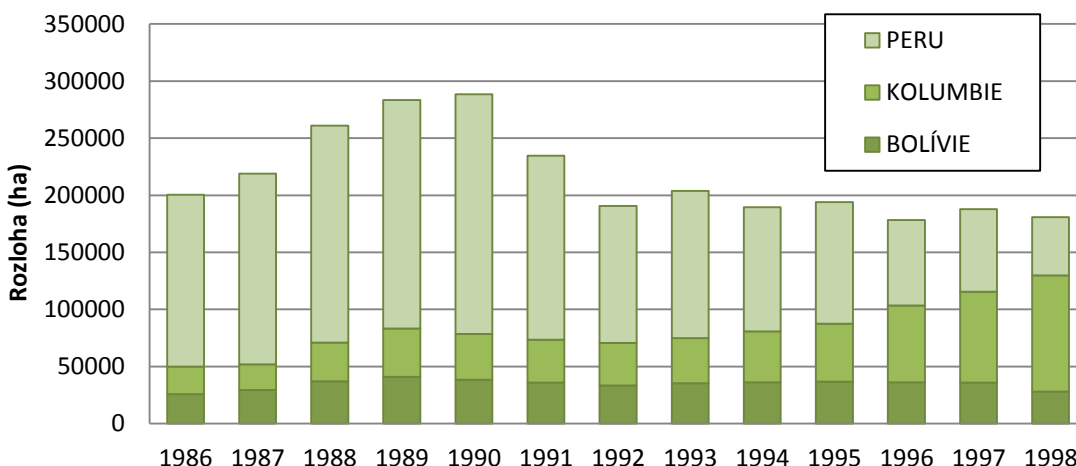
Kartely i přes zásahy kolumbijské vlády nadále nabývaly na síle, což znamenalo vyšší výskyt vnitřních rozporů kartelu a také boj o ovládání distribučních cest mezi kartely. Toto soupeření mělo za následek obrovský rozmach pěstování koky v Kolumbii. Navíc každý z kartelů toužil nejen po získání kontroly nad čím dál větším územím, ale také po stabilnějším přísunu koky a

možnosti kontroly kvality vyráběných meziproduktů. S nárůstem množství koky pěstované v Kolumbii se zároveň snižovala potřeba využívání dodavatelů/zprostředkovatelů z Peru či Bolívie, což snížilo riziko spojené s importem nelegálních substancí do Kolumbie. Snížení nákladů a zároveň rizik znamenalo růst zisků z obchodu s drogami a tedy i růst obchodu jako takového, a to s sebou přinášelo více násilí, častější konfrontace kartelů s vládními organizacemi a růst nátlaku na veřejné osobnosti.

Kolumbie začala úžeji spolupracovat s USA a boje se dále vyhrocovaly, až tlak na medellinský drogový kartel donutil jeho elity uprchnout do Panamy. Pod vidinou rozpadajícího se kartelu se Medellinské drogové elity snažily vyjednávat s kolumbijskou vládou o jakémisi smírčím ujednání – a přišly s nabídkou, která byla, dalo by se říci, více než lákavá. Escobar a bratři Ochoa nabízeli předání veškeré infrastruktury spojené s produkcí a distribucí drog kolumbijské vládě, nabízeli investice do národního průmyslu a finanční injekci ve výši 15 miliard USD, což v té době byla hodnota kolumbijského zahraničního dluhu (Hyland, 2011). Na nátlak Reaganovy vlády a také veřejného mínění, byla tato nabídka kolumbijskou vládou odmítnuta. Kolumbijský kartel na myšlenky se skončením výnosného byznysu zanevřel a místo toho v Panamě navázal další kontakty na středoamerické drogové skupiny a své konexe dále rozšiřoval až do Mexika. Zde navázal spojení s místními kartely a otevřel nové distribuční možnosti, které se poté hojně využívaly v důsledku znemožnění letecké dopravy na Floridu, která se stala pro kartely značně rizikovou.

V první polovině devadesátých let se plocha polí s kokou neustále rozšiřovala, Kolumbie v druhé polovině dekády předčila Peru a stala se největším producentem koky na světě. Například mezi léty 1991 a 1996 vrostla produkce koky o 79 % – z 37 500 ha na 67 200 ha (tato čísla jsou pouze odhady, statistiky uvádějí rozpětí od 35 000 do 165 000 ha – a nutno podotknout, že dle nezávislých výzkumů jsou oficiální odhady – tedy nižší odhady rozlohy – příliš střízlivé), v regionech s největším výskytem polí s kokou – Caueta a Putumayo - byl nárůst dokonce 151 % a 218 % (Alvaro Camacho Guizado, 2000 str. 153). Nárůst domácí produkce koky byl také vyprovokován Američany podporovanými programy proti kultivaci koky v Bolívii a Peru. Zvláště důležitou okolností pak bylo zničení „vzdušného mostu“ mezi peruánským regionem s největší produkcí koky, údolím Huallaga, a Kolumbií, skrz který se letecky dopravovala koková pasta do jihokolumbijských laboratoří.

Graf 4: Rozloha polí s kokou v Bolívii, Kolumbii a Peru (1986–1998)

(Zdroj: UNODC, 2004 str. 35)

V roce 1993 byl zastřelen Pablo Escobar (Carlyle, 2012), vysocí představitelé kartelu byli zatčeni a jeho moc tak znatelně zeslábla. Druhá polovina devadesátých let tedy přináší postupné rozpadání kartelů, které ztrácí kontrolu nad dříve ovládaným výrobním a distribučním řetězcem kokainu. Pěstování koky však s kartely nemizí – pole se přesouvají do méně dostupných a odlehlejších oblastí, kde farmáři využívají ochrany ozbrojených povstaleckých skupin, které se do byznysu s kokainem zaplétají především z důvodů financování svých aktivit a to například tím, že za ochranné služby farmářům inkasují pravidelné poplatky. Reakcí na oslabení kartelů, a tedy vzniku nejisté situace na trhu s kokainem, byla také diverzifikace drog vyráběných v Kolumbii – výroba opiátů stoupla prakticky z nuly v roce 1989 na 61 tun v roce 1998, což představovalo 2 % světové produkce. Tyto opiáty pak byly vyváženy hlavně na americký trh, na kterém 60–65 % heroinu bylo kolumbijského původu (NACLA Repors on the Americas, 2002 str. 2). Oslabením kolumbijských kartelů také dochází k převaze kartelů mexických, které přebírají kontrolu nad dovozem drog do USA.

Roku 2000 je podepsán plán na podporu Kolumbie v boji proti drogám, který nese jméno Plán Kolumbie, jehož důsledky jsou dnes některými odborníky vnímány s velkými rozpaky, hlavně

kvůli jeho negativním sociálním a ekologickým dopadům. Mírové rozhovory s FARC byly ukončeny a k jejich obnovení došlo za vlády prezidenta Manuela Santose roku 2012:

2.2 Vládní zásahy v boji proti drogám

Pro vytvoření konzistentní drogové politiky je třeba vytvoření dlouhodobého strategického plánu, který by měl být v souladu s mezinárodní protidrogovou politikou. Aby bylo možné realizovat takovouto konzistentní politiku, je třeba dosáhnout konsenzu mezi mnoha aktéry, ať už na národní, regionální či mezinárodní úrovni. Problémem však je absence dlouhodobé globální strategie proti obchodu s drogami, která by brala v úvahu všechny státy zapletené do pěstování, výroby či obchodu s drogami a zároveň také zahrnovala stranu poptávky po drogách a státy s nejvyšší konzumací drog. Takováto komplexní dohoda by vyžadovala účast mnoha aktérů a obrovské množství a šíři témat, která by musela být řešena. A i kdyby takováto globální strategie existovala, narazila by na problém vymahatelnosti pravidel a nařízení v ní obsažených. Důležitost a složitost tohoto problému je dobře známá všem aktérům, existuje tedy alespoň konsenzus o tom, že je zásadní dosáhnout dohody ohledně strategického plánu v boji proti drogám.

Co se týče protidrogové politiky v Kolumbii, je kritiky často kritizována, a to z několika důvodů. Jak ukazuje historie vládních zásahů proti obchodu s drogami v Kolumbii, často existovaly nástroje pro zásah, ale z různých důvodů nebyly aplikovány. Ať už se jednalo o důvody zastrašování ze strany kartelů či jiných organizací zapletených do obchodu s drogami, či „odměny“ plynoucí z indiferentního postoje vůči těmto skupinám. Kritika také poukazuje na nekonzistenci vládních zásahů, zejména na změny interpretace práva v závislosti na odsouzené osobě a na každoroční úpravy zákonů. Například dohody o vydávání podezřelých osob z účasti v drogových aktivitách do USA byly několikrát anulovány a opět obnoveny. Také minimální zákonem stanovené tresty pro narkotrafikanty byly měněny, změkčovány nebo k nim byly dodávány různé výhody pro odsouzené. Nekonzistentnost kolumbijské politiky není ale pouze důsledkem neschopnosti či zkorumpovanosti místních politiků a nátlaků přicházejících zevnitř státu. Důležitým hráčem na poli kolumbijské protidrogové politiky jsou Spojené státy, které se snažily (a stále snaží) aplikovat své vize o tom, jak by takováto politika měla být formována, skrz kolumbijskou vládu. Důsledkem je schizofrenní strategie, která reaguje na často protichůdné požadavky americké vlády a místních narkotrafikantů. Různé kolumbijské vlády realizovaly

rozdílná opatření s různým stupněm reálného zájmu o úspěšnost jejich rozhodnutí – od zpříšňování trestů pro narkotrafikanty, přes aplikaci chemických postřiků, vydávání podezřelých do USA, použití různého množství násilí a zapojení armádních sil, po změkčování trestů a souzení podezřelých v Kolumbii pod dohledem zkorumpovaných soudců a politiků. Protidrogové politiky Kolumbie také usilují o nenásilnou likvidaci polí s kokou skrz dobrovolné rozhodnutí místních farmářů pěstovat legální plodiny (výměnou za určité výhody poskytnuté vládou), což ale není příliš v souladu s chemickými postřiky polí s kokou vykonávanými v rámci Plánu Kolumbie. Proto je občas protidrogová politika Kolumbie podobná spíše marketingové strategii s cílem přilákání „sponzorů“ z USA či z řad kartelů.

2.2.1 Protidrogová politika za vlády jednotlivých administrativ

Jak již bylo zmíněno výše, problémem protidrogových politik v Kolumbii (a nejen v Kolumbii) je jejich nekonzistentnost a pouze krátkodobý dopad. Jednotlivé kolumbijské vlády na sebe v oblasti obchodu s drogami nenavazovaly, rušily se smlouvy uzavřené vládami předešlými a měnily se strategie vůči USA i vůči kartelům. Účinnost protidrogových politik v Kolumbii je také diskutabilní. Situace dnes je rozhodně lepší než počátkem devadesátých let, nicméně obchod s drogami v Kolumbii i přes mírová vyjednávání s guerillami FARC stále převládá (stejně jako občanská válka, která je zčásti financována právě zdroji z tohoto nelegálního byznysu) a bezpečnostní situace, zejména v některých regionech, je stále riziková.

V šedesátých a počátkem sedmdesátých let obchod s drogami rozhodně nepatřil mezi priority někdejších administrativ. Peru bylo hlavním producentem koky, která byla také pěstována v Bolívii a byla obchodována především Chilskými překupníky. Kolumbijské vlády tedy proti obchodu s drogami příliš nezasahovaly. Zájem o Kolumbii ze strany USA také nebyl takový, jak ho známe z posledních dvou desetiletí. Kolumbie dostávala jen limitovanou finanční podporu ve srovnání například s Peru. Potřeba zahájit nutné kroky k vybudování konzistentní politiky proti obchodu s drogami zkrátka neexistovala. Stejná byla situace v oblasti regulace poptávky po drogách. Již tehdy však existovaly vládní agentury, jež ve své agendě měly boj proti obchodu s drogami. Tyto agentury však byly příliš slabé, neorganizované, neměly přesně vymezené své pole působnosti a v mnoha funkcích se překrývaly a duplikovaly a vedly mezi sebou byrokratické boje. Není divu, že kvůli těmto faktorům byly tyto instituce vysoce neefektivní.

Stejná situace přetrvávala po zvolení prezidenta Alfonsa Lópeze Michelsena (1974–1978), kdy instituce určené k boji proti drogám byly zkorumpované a v podstatě nečinné. V průběhu jeho vlády se situace v Kolumbii příliš nezlepšovala, až v roce 1977 na nátlak USA López utváří protidrogové jednotky, které byly následně umístěny v přístavech a na letištích – na místech, přes která se drogy pašují a jsou výchozími body pro export. Také nechal vytvořit speciální policejní jednotku určenou k boji proti drogám, které byl přidělen na tehdejší kolumbijské poměry vysoký rozpočet a také vysoké platy pro předejití zkorumpování této jednotky (Bagley, 1988 str. 79). Nicméně sám prezident byl svými kritiky obviňován z korupce a napojení na narkotrafikanty a pravdou je, že jeho kroky kolumbijskou narkomafii příliš neohrozily.

V roce 1978 do úřadu nastupuje prezident Julio César Turbay Ayala a rázným krokem v podstatě zastavuje obchod s drogami (zejména s marihuanou) na severu Kolumbie, poloostrově La Guajira. Do regionu posílá armádní jednotky, které za dobu dvou let blokády poloostrova zadržely 6 000 tun marihuany (Britto, 2010 str. 171). Zásahy Turbaye v regionu La Guajira nadchly představitele USA, kteří v něm ihned spatřili spojence v boji proti obchodu s drogami. Kolumbie vzápětí obdržela finanční podporu na posílení zdrojů určených k boji proti narkotrafikantům. Potěšení na straně USA vzrostlo ještě více, když Turbay v roce 1979 podepsal Smlouvu o vydání obviněných narkotrafikantů k soudu do USA (za což si Kolumbie zasloužila další navýšení finanční podpory) (Bagley, 1988 str. 80). Blokáda trvala dva roky a poté se armáda z La Guajiry stáhla kvůli nenaplnění očekávaných cílů, ekonomické náročnosti akce a také nespokojenosti místních obyvatel. La Guajira byl sice úspěšný projekt, během kterého se obchod s drogami v tomto regionu výrazně snížil, nicméně náklady na něj (a to nejen finanční) a jeho důsledky tento úspěch výrazně snižovaly. Obyvatelé žijící v tomto regionu byli touto akcí silně zasaženi, část kolumbijských armádních jednotek byla na dva roky uvázána pouze k jednomu regionu a konečným důsledkem bylo přesunutí obchodu s drogami do jiného regionu. Tento příklad může sloužit také k pochopení dějů na nadnárodní úrovni, kdy se produkce a obchod s drogami přesouvají z jednoho státu do druhého při aplikaci protidrogových opatření pouze na národní úrovni. Stejně tak nefungují ani restriktce aplikované na úrovni regionální, odkud se narkotrafikanti mohou ještě mnohem snadněji přesunout do regionu jiného. A dalším, neméně důležitým faktem je, že obchod s drogami v regionu byl po stáhnutí armádních jednotek velice rychle obnoven. Regionální (či národní) řešení tedy nefungují a z rychlosti obnovení pašování drog v regionu lze také odvodit, že jednostranné zásahy proti nabídce drog fungují

stejně špatně, což po skončení blokády vyjádřil svým výrokem i tehdejší kolumbijský prezident Turbay: „*Kolumbijci nekorumpují Američany. Vy (Američané) korumpujete nás. Jestliže zastavíte užívání drog, obchod s drogami zmizí.*“ (Time Magazine, 1979).

USA postupně začaly klást více a více podmínek, za kterých může Kolumbie čerpat finanční zdroje na boj proti drogám. Kolumbie se bránila, že takovýmito restrikcemi se stává boj s drogami méně efektivní. Spojené státy se však obávaly zneužití těchto prostředků a nadměrného ozbrojování kolumbijské armády.

Turbayův nástupce Belisario Antonio Betancur Cuartas (1982–1986) byl k typu protidrogové politiky podporované Spojenými státy poněkud rezervovaný a aplikoval spíše nacionalistický přístup. Negoval hegemonii USA a jeho strategií na ukončení války v Kolumbii byla mírová vyjednávání s guerillovými skupinami, která byla zahájena v počátcích jeho vlády. Spolupráce s USA však za jeho vlády přerušena nebyla, v roce 1984 byla odhalena a zlikvidována laboratoř na výrobu kokainu na řece Yarí, která patřila Medellínskému kartelu (Bagley, 1988 str. 81). Tato akce byla za asistence DEA vedena ministrem spravedlnosti, který byl vzápětí kartelem zavražděn. Tento krok byl rozbuškou pro vyhlášení války proti kartelům, která vyvolala vlnu zatýkání, konfiskace majetku a likvidaci dalších objevených laboratoří na výrobu kokainu. Nenadálá vlna aktivit iniciovaná vládou byla samozřejmě pozitivně přijata jak na národní, tak na mezinárodní úrovni, zejména tedy Spojenými státy. Zároveň se ale ukázalo, že kolumbijská vláda disponuje účinnými nástroji, kterými lze alespoň do určité míry činnost kartelů paralyzovat. Tyto nástroje však jsou reálně využity pouze v extrémních situacích, které naznačují dočasné přetrhání vazeb mezi kartely a veřejnými představiteli.

Politika Betancura se razantně změnila a spolupráce s USA se díky tomu výrazně vylepšila. Betancur dokonce změnil názor a bylo obnoveno vydávání obviněných narkotrafikantů do USA. Kartel Medellín byl poněkud zaskočen uplynulými událostmi a jeho hlavní představitelé uprchli do Panamy. Tam mezi tím probíhala utajená jednání, která vyústila v nabídku na uzavření příměří mezi kartely a kolumbijskou vládou. Tato nabídka zahrnovala vydání veškerých laboratoří a jejich vybavení, zbraní, poskytnutí informací o veškerých drogových aktivitách realizovaných jak kartelem samotným, tak i ostatními organizacemi obchodujícími s drogami, dále byla kartelem nabídnuta pomoc při boji s drogami v budoucnosti a navíc byl kartel připraven zaplatit takovou finanční částku, která by v té době pokryla celý zahraniční dluh Kolumbie. Na oplátku kartel

žádal beztrestný návrat a reintegraci do kolumbijské společnosti (Lowenstein, 1984). Návrh byl prezidentem Bentancurem odmítnut, a to ze dvou důvodů – z důvodu nátlaku domácího obyvatelstva a zejména nátlaku ze strany USA. Odmítnutí tohoto návrhu se může zdát pochopitelné, pokud vezmeme v úvahu množství zločinů, které kartel spáchal. A navíc v období, kdy kolumbijská vláda konečně byla blíž jeho dopadení, přišla nabídka na uzavření smíru, který zahrnoval beztrestnost jeho představitelů. Na druhou stranu, uvážíme-li situaci, kdy by kartel opravdu zanechal veškeré ilegální aktivity, násilné konflikty a nelegální obchod s drogami mohli přinejmenším výrazně klesnout.³

Válka s drogami tedy v tomto období eskalovala, probíhalo předávání obviněných do USA, byl posílen program na eradikaci koky a významně vzrostlo také množství zadržených drog. Kartely reagovaly velmi flexibilně a místo velkých laboratoří začaly používat malé a mobilní laboratoře a také zintenzivnily své korupční aktivity a násilí (mezi léty 1981 a 1986 bylo zavražděno více než 50 kolumbijských soudců, což významně oslabilo soudní moc v zemi). Roku 1985 navíc došlo k obsazení Palacio de Justicia (Palác spravedlnosti) v Bogotě guerillovou skupinou M19⁴, během kterého byla moc a rozhodování v rukou armády (jíž se prezident neodvážil odporovat), která vtrhla do budovy a akce skončila s výsledkem desítek mrtvých včetně 12 soudců nejvyššího soudu (Saldarriaga, 1986). Existují podezření, že za organizací akce stojí kartel Medellín, který při této příležitosti výjimečně spojil své síly s guerillovým uskupením.

Roku 1986 je na post prezidenta zvolen velmi těsnou převahou hlasů Virgilio Barco Vargas (BBC, 2013) a jeho nástup je doprovázen uvolněním protidrogové politiky a větší tolerancí vůči narkotrafikantům. Smlouva o vydání obviněných do USA byla opět anulována a prohlášena za protiústavní, aby vzápětí mohla být opět obnovena. Její obnovení bylo reakcí na zvýšenou kriminální aktivitu kartelů, vyhrožování veřejným činitelům a jejich podplácení, které došlo až tak daleko, že kvůli nátlaku, zastrašování a úplatkům soudců byl (k nevoli Američanů) propuštěn Jorge Ochoa na svobodu (Bagley, 1988 str. 85). Došlo k posunu Barcovy strategie a boj proti kartelům zintenzivnil. Barco dokonce vyhlásil válku proti kartelům, na což však kartely reagovaly recipročně vyhlášením totální války proti kolumbijské vládě a společnosti.

---

³ Bylo odhadováno, že nahrazení kartelu Medellín a jeho aktivit by nové organizaci neznalé korupčních procesů trvalo několik let.

⁴ M19 uzavřela s Kolumbijskou vládou mír roku 1989 a její členové se zapojili do politika na regionální i celostátní úrovni.

Kolumbie se tedy nacházela ve velmi složité bezpečnostní situaci (i přes různě povedené pokusy zabránit obchodu s drogami a s ním spojenému násilí) a obchod s drogami stále nemizel. Kolumbie bojovala nedostatečně vybavená, její vojáci nebyli řádně trénováni, v průběhu bojů s kartely mnoho vojáků a policistů přišlo o život a výsledky stále nebyly viditelné. „*Jsme ponecháni bojovat tuto válku sami. Dodáváme mrtvolu, stát je destabilizován a jaká pomoc se nám dostává?*“, reagoval šéf drogové kanceláře Kolumbie, jehož názor sdílel i Barco: „*Kolumbie nespravedlivě obětuje více než ostatní národy.*“ (Graham, 1987 str. 14). Významným pokrokem, kterého se Barcovi podařilo dosáhnout, bylo uznání nutnosti vytvořit integrální strategii s USA a EU a zdůraznění potřeby vnějšího financování boje s drogami.

Roku 1990 vystřídal Barca prezident César Gaviria Trujillo. Počátek jeho vlády byl doprovázen poněkud pomalou orientací v oblasti obchodu s drogami a opožděnými reakcemi na akce drogových kartelů, nicméně později inicioval vytvoření systematické a strukturované politiky, která se dotýkala každého z článků zapojeného do obchodu s drogami, byla v souladu se zpracovanou strategickou politikou proti násilí „*Estrategia Nacional contra la Violencia*“ a byla vytvořena za účasti rozličných aktérů, kteří měli možnost vyjádřit se k tématu během několika regionálních i celostátních fór (Bagley, 1988 str. 89). Důležitou událostí na počátku devadesátých let bylo zastřelení Pabla Escobara při útěku před policií na jedné ze střech medellinských domů roku 1993. Kartel Medellín ztratil svého hlavního představitele a výrazně tak byla oslabena jeho moc. Zastřelení Escobara znamenalo velký krok v boji proti kartelu Medellín. Po jeho smrti však vedoucí pozici zaujal kartel Cali a menší organizované skupiny, které kartel Medellín nahradily.

Roku 1994 do úřadu nastupuje prezident Ernesto Samper, jehož vláda byla poznamenána korupčním skandálem, který se váže k financování jeho volební kampaně kartelem Cali. Toto obvinění přinutilo Sampera zavádět tvrdší opatření vůči kartelům, aby přesvědčil kolumbijský lid i americkou vládu o opaku (Samper nicméně přiznal financování ze zdrojů kartelů na konci svého volebního období s tím, že tehdy netušil, odkud peníze pocházely). USA však již zmíněný skandál považovalo za fatální a vztahy s Kolumbií v tomto období byly značně ochlazeny. Kolumbie byla za vlády Sampera „*decertifikována*“ jako stát nedostatečně zasahující proti obchodu s drogami (Rosen, 2012 str. 39).

Roku 1998 byl zvolen prezidentem Andres Pastrana, za jehož prezidentské období pokračovala vyjednávání s FARC. Pro posílení důvěry mezi oběma stranami, Pastrana přislíbil vytvoření

demilitarizované oblasti „ El Caguán“ v jižní části Kolumbie (El Tiempo, 2008). Tato laboratoř mírových jednání a také naděje, že ozbrojený konflikt bude ukončen, však skončily v roce 2002 (BBC, 2012), kdy byla mírová jednání ukončena. Zatímco probíhaly mírové rozhovory, FARC byl obviněn z eskalace násilí a z využívání demilitarizovaného území vymezeného vládou jako bezpečný přístav pro import zbraní, export drog, dětskou práci a vůbec pro budování své militantní struktury, jednání tedy ztroskotala. Kolumbie se navíc nacházela v žalostné ekonomické situaci. HDP roku 1999 zažilo ohromný propad, inflace dosahuje téměř 11 % a nezaměstnanost téměř 20 % (IMF, 2003 stránky 23, 26).

Za vlády Pastrany byla kromě vyjednávání s guerillami FARC vyjednána jedna z nejdůležitějších smluv v Kolumbii týkající se obchodu s kokainem a pěstování koky. Byl schválen Plán Kolumbie, podepsán roku 2000 Pastranou a Billem Clintonem. Plán Kolumbie znamenal pro Kolumbii obrovský přísun finanční pomoci, ale také poskytnutí amerických ozbrojených složek. Byl to zlom pro vztahy mezi USA a Kolumbií, umožněn právě nástupem Pastrany do funkce prezidenta. Kolumbie byla totiž roku 1995 jako stát „decertifikována“ ze strany USA, jelikož neprokazovala dostatečnou aktivitu v boji proti drogám a spolupráci s americkou vládou (Rosen, 2012 str. 39). Detaily Plánu Kolumbie, důvody, průběh a jeho následky budou popsány v podkapitole věnované tomuto tématu.

Roku 2002 nastupuje na post prezidenta Álvaro Roldan-Borde Uribe Vélez, který byl do úřadu zvolen dvě volební období v řadě, tedy až do roku 2010. Jeho politika byla výrazně navázána na přízeň Spojených států, které s radostí prezentovaly jeho pokroky v oblasti boje s paramilitantními složkami a bezpečností, stejně jako snížení výroby kokainu, pěstování koky a celkového poklesu obchodu s drogami. USA jeho charizmatické výstupy podporovaly zejména z toho důvodu, že jeho výsledky šly ruku v ruce s politikou, kterou potřebovaly propagovat, tedy úspěchy investovaných miliard dolarů během aplikace Plánu Kolumbie. Pravdou je, že v průběhu Uribeho vlády se zlepšila bezpečnostní situace (zejména v jeho rodném městě Medellín), snížil se počet vražd a pokračovala demobilizace a odzbrojování guerillových organizací. Na druhou stranu však kritici zdůrazňují, že guerilly i přes proklamovanou demobilizaci na některých územích stále operují, a že ačkoli klesá počet vražd, pokles není dostatečný, že jsou hrubě porušována lidská práva a neustále se vyskytují praktiky „zmizení“ nepohodlných osob, například právě aktivistů bojujících za dodržování lidských práv či členů odborů (Flynn, 2008).

Uribe aplikoval politiku, která byla v přímém kontrastu s politikou Pastrany. Během své volební kampaně deklaroval tvrdý boj s levicovými i pravicovými ozbrojenými složkami, nekompromisní jednání a žádné vyjednávání, dokud tyto organizace nesloží zbraně. Po nástupu na post prezidenta byl na Uribeho spáchán neúspěšný atentát, což mělo za důsledek vyhlášení stavu „vnitřního neklidu“ a do některých částí Kolumbie byla poslána armáda za účelem zajištění bezpečnostní situace.

Jeden z Uribeho největších úspěchů, kterým v očích USA vystoupil o další stupeň výše, bylo zavraždění top lídra FARC Raúla Reyese. Tento zásah proběhl v Ekvádoru poblíž hranice s Kolumbií, kde Reyes přebýval (The Economist, 2008). Akce však zvedla vlnu protestů ze strany Ekvádoru z důvodu zásahu kolumbijské armády na území cizího státu a také ze strany Venezuely, jelikož při zatčení Reyese byly také zadrženy počítače s daty usvědčujícími spolupráci mezi Venezuelou a FARC. Je také nutno zmínit, že pravicová vláda Uribeho si s levicovými vládami Ekvádoru a Venezuely příliš nerozuměla. Navíc podezření, že Chávez podporuje FARC, vztahům mezi těmito státy příliš nepříspělo.

Uribe opustil prezidentský post s pověstí bojovníka proti terorismu a ozbrojeným levicovým a pravicovým skupinám, které byly mimo jiné zapleteny i do obchodu s drogami. Nedocílil jejich zničení, ale významně oslabil jejich pozice. Celková bezpečnostní situace v Kolumbii se zlepšila a Uribe se těšil enormní podpory ze strany domácích obyvatel. Jeho vláda byla tedy nadměrně úspěšná, měl podporu jak na národní, tak na mezinárodní úrovni. Koncem jeho období dokonce kolovaly domněnky o možné změně ústavy, která by Uribem umožnila potřeť kandidovat na post prezidenta. Tyto teorie však nebyly naplněny a Uribeho roku 2010 vystřídal v úřadu Juan Manuel Santos.

Santos byl v Uribeho kabinetu ministrem obrany, byl tedy součástí týmu podílejícího se na realizaci protidrogových a protiteroristických politik. Na ně po nástupu do úřadu prezidenta navázal a zajistil kontinuitu procesů započatých v předchozím volebním období. Santos inicioval diskuzi o přehodnocení celého konceptu „války proti drogám“, který se neprokázal jako příliš efektivní a účinný. V první polovině roku 2012 proběhl ve městě Cartagena na severu Kolumbie „Summit de las Américas“, kde byly Santosovy návrhy na změnu náhledu ohledně vývoje války proti drogám diskutovány státy celého kontinentu. Ve státech Latinské Ameriky nyní panuje názor, že dosavadní metody selhaly a je nutné hledat jiné, což v překladu znamená, že se začínají

objevovat myšlenky na legalizaci drog. Legalizace či dekriminalizace drog je jedna z možností, kterou Santos navrhuje jako náhradu dosavadní strategie bojů proti obchodu s drogami. V současnosti probíhají studie hodnotící jednotlivé varianty možného budoucího vývoje. Je nutné velmi dobře zvážit a porovnat důsledky veškerých možných variant. Nejdůležitější je ale konsenzus ohledně nově adoptované strategie. Jinak řečeno, rozhodnutí jednoho státu legalizovat či dekriminalizovat užívání drog zdaleka nepovede k vytouženým výsledkům. Shoda na poli budoucího vývoje však na americkém kontinentu neexistuje – debatám o legalizaci drog jsou kromě Kolumbie nakloněny i státy Brazílie, Ekvádor, Bolívie, Argentina či Guatemala. Uruguay už dokonce přijala některé zákony směřující k legalizaci drog. Proti jsou naopak Peru, USA a Venezuela.

2.3 USA v boji proti drogám v Kolumbii

Spojené státy americké mají s bojem proti drogám mnoho zkušeností. Po skončení studené války navíc získaly status supervelmoci, což jim umožnilo při intervencích v jednotlivých státech jednat z pozice silnějšího státu, a tedy efektivněji prosazovat své zájmy. Situace se v současnosti mění. USA již nejsou jedinou supervelmocí a jejich politika vměšování se do interních záležitostí jiných států je po několika neúspěšných intervencích mnohem opatrnější. To se také odráží v zásazích prováděných Spojenými státy v jižní Americe a zejména v Kolumbii.

Jednotlivé politiky uplatňované vůči různým státům se řídí prioritami stanovenými zahraniční politikou USA. Její hlavní prioritou je otázka bezpečnosti, následuje ekonomická situace USA a třetí prioritou je demokracie a dodržování lidských práv (US Department of State, 2012). Touto logikou se řídí také postoje vůči Kolumbii a boji proti drogám. Kolumbie ponořená do vnitřního ozbrojeného konfliktu, jehož finančním motorem je částečně obchod s drogami, představuje bezpečnostní hrozbu pro Spojené státy, jelikož při jeho eskalaci hrozí destabilizace celého regionu. Obchod s drogami jako takový je bezpečnostní hrozbou pro USA, stačí si jen vzpomenout na situaci na Floridě v 80. letech způsobenou právě subjekty zapletenými do obchodu s drogami. USA však zásahy proti obchodu s drogami v Kolumbii sledují také ekonomické zájmy, jelikož Kolumbie se stane pro Spojené státy výhodnou investiční příležitostí, pokud se zde zlepší bezpečnostní, politická a ekonomická situace. Tyto důvody vysvětlují zájem USA ovlivňovat situaci v Kolumbii.

Osmdesátá léta představovala přehodnocení bezpečnostních hrozeb pro USA, studená válka se pomalu chýlila ke konci a Spojené státy identifikovaly andské státy jako hlavní zdroj nebezpečí v regionu. V osmdesátých letech prezident Reagan vyhlásil válku proti drogám a definoval obchod s drogami jako národní bezpečnostní hrozbu, jelikož USA potřebovaly investovat stále více finančních zdrojů do boje proti obchodu s drogami a jejich dovozu do Spojených států. Za vlády prezidenta George W. Bushe staršího byly zdroje na boj s drogami dále navyšovány, zejména ve formě financování armády a policie. Obchod s drogami a pěstování koky i přes dílčí úspěchy v Kolumbii nadále pokračoval a vzkvétal. A vzkvétal natolik, že se Kolumbie stala hrozbou pro USA a nebyl jí přidělen „certifikát“ udělovaný každoročně pro potvrzení finanční podpory ze strany USA. Spojené státy stanovovaly podmínky pro Kolumbii, při jejichž nesplnění jí nebyl přidělen certifikát opravňující čerpání finančních zdrojů ze strany USA. Decertifikace Kolumbie znamenala pozastavení půjček a pozastavení finančních dotací ze strany USA, rovněž ale znamenala záporná hlasování USA proti Kolumbii na poli mezinárodních institucí (USAID, 2002 stránky 196-201). Situace se razantně změnila za vlády prezidenta Billa Clintona, který nechtěl v očích amerických voličů působit jako benevolentní vůči obchodu s drogami a konzumaci drog vůbec, a proto učinil významný krok v podobě podepsání Plánu Kolumbie, tedy plánu na podporu boje proti obchodu s drogami v Kolumbii o hodnotě miliard dolarů

2.3.1 Plán Kolumbie

V období vlády prezidenta Clintona byl kolumbijským prezidentem Andres Pastrana. Jak již bylo zmíněno, Pastrana na post prezidenta nastoupil s cílem nastolit mír a ukončit ozbrojený konflikt trvající v Kolumbii již desítky let. Po selhání vyjednávání s FARC, kdy se Kolumbie nacházela v ekonomické krizi, se obrátil na USA s žádostí o pomoc. Pastrana již ve své předvolební kampani zmiňoval jako jeden ze svých cílů navýšení finančních zdrojů ze strany USA a po svém zvolení při návštěvě USA projednával s Billem Clintonem jakýsi „Marshallův plán“ pro Kolumbii (Tickner, 1999).

Pastrana tedy zpracovával návrh, který později předložil americkému Kongresu, který zahrnoval kroky potřebné ke zlepšení bezpečnostní a ekonomické situace v Kolumbii, stejně jako kroky k omezení obchodu s drogami. Roku 1999 pak Pastrana na schůzce s Clintonem prezentoval „Plan para la Paz, la Prosperidad y el Fortalecimiento del Estado“ (Plán k dosažení míru,

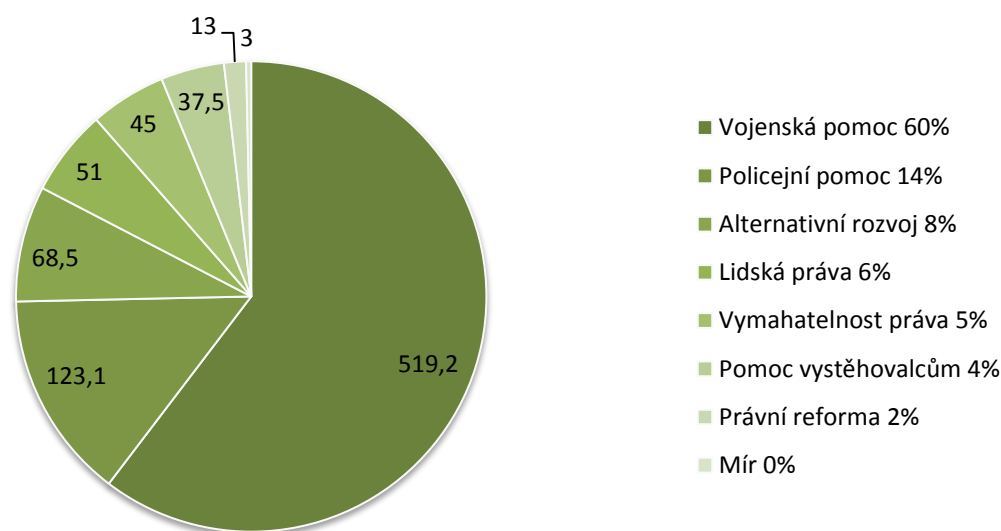
prosperity a posílení státu), tedy „Plan Colombia“ (Plán Kolumbie) (El País, 2000). Základní prioritou Pastranova původního plánu bylo dosažení míru. Při naplnění tohoto cíle by pak dle Pastrany bylo mnohem jednodušší bojovat proti pěstování koky a obchodu s drogami vůbec, jelikož mnoho ozbrojených skupin (které by dosažením míru přestaly v Kolumbii operovat) je do obchodu s drogami zapojeno. Otázkou však zůstává, do jaké míry lze tyto dva cíle od sebe oddělit. Obchod s drogami, guerillové složky, pravicové skupiny a ozbrojený konflikt jsou velmi provázanými tématy, jejichž řešení s velkou pravděpodobností nemůže být dosaženo separátními strategiemi. Dalším důležitým prvkem, který Pastrana do svého plánu zahrnul, byla aplikace rozvojových programů. Chtěl dosáhnout zlepšení stavu kolumbijské ekonomiky, podpory lidského kapitálu, rozvoje institucí, také udržitelného rozvoje šetrného k životnímu prostředí a řešení humanitární krize. Nejdůležitějším bodem Pastranova plánu bylo tedy dosažení míru, socioekonomického rozvoje a posledním bodem plánu byl boj proti guerillám a pravicovým skupinám. Rozpočet na uskutečnění tohoto plánu byl stanoven na 7,5 miliard USD, při čemž část měla být čerpána ze zdrojů USA a část ze zdrojů od ostatních členů mezinárodní komunity (El País, 2000). Při prezentaci plánu ve Washingtonu téměř nepadla zmínka o použití armády k naplnění jeho cílů (Bagley, 2000).

Reakce Kongresu po prezentaci plánu byla velmi negativní. Představa financování uzavírání míru s kolumbijskými guerillami – jak byl záměr Plánu Kolumbie Kongresem interpretován – byl pro Washington nepředstavitelným řešením (Rosen, 2012 str. 47). Po diskusi v Kongresu plán nabral velmi odlišnou podobu oproti původnímu návrhu. Clinton a Kongres v podstatě Pastranův plán kompletně přepsali a z původních priorit mnoho nezůstalo. Spojené státy, jako regionální hegemon, využily své silnější pozice, uplatnily své postavení supervelmoci, která cítí povinnost pomáhat rozvojovým státům, které se nachází v regionu patřícím pod její dohled. Byl tedy prosazen plán s novou prioritou, kterou byl boj proti drogám a obchodu s nimi. Ať už tato formulace zahrnovala boj proti guerillám, paramilitantním organizacím, vládním organizacím či kartelům, Washington zaslal Kolumbii jasnou zprávu – Plán Kolumbie bude o boji s drogami, o boji proti všem, kteří jsou do něj zapleteni. Kolumbie z pozice svého postavení nemohla USA oponovat (za předpokladu, že chtěla obdržet finanční injekci ze strany USA). Výsledný plán byl navíc prezentován jako iniciativa ze strany Kolumbie, jako plán vytvořený prezidentem Pastranou. Spojené státy se totiž nechtěly dostat do dalšího konfliktu typu Vietnam, kde by nakonec boj s guerillami vzdaly a na jejich účtu by přibyl další neúspěšný vojenský zásah.

Zapletení do vnitřních konfliktů Kolumbie se tedy USA bránilo zuby nehty a „marketing“ Plánu Kolumbie byl velmi důležitý, když už tato strategie nebyla konzultována na mezinárodním poli.

Finanční zdroje na uskutečnění Plánu Kolumbie pocházely výhradně ze strany USA. Evropská Unie neposkytla žádné prostředky (EU ani mezinárodní instituce nebyly do vyjednávání o Plánu Kolumbie zahrnuty, není proto překvapivé, že se nepodílely na jeho financování). Prostředky ze strany USA pocházely z programů Andean Counterdrug Initiative a z programu Foreign Military Financing. Kolumbie také dostala finanční balíček počátku realizace Plánu Kolumbie, který byl součástí finanční pomoci Andským státům v boji proti drogám. Celková podpora Andským státům představovala 1,3 miliardy USD, z nichž 860 miliónů USD připadlo Kolumbii, přičemž více než 500 miliónů USD z této finanční podpory Kolumbii bylo určeno na armádní zásahy v boji proti drogám (Crandall, 2008 str. 145). V následujícím grafu je ukázáno celkové rozdělení počáteční finanční pomoci USA Kolumbii.

Graf 5: Struktura finančních prostředků poskytnutých Kolumbii Spojenými státy 2000/2001 (milióny USD)

(Zdroj: Center for International Policy, 2001)

Nový plán Kolumbie upravený americkým Kongresem samozřejmě zahrnoval více bodů, nežli samotnou strategii pro boj proti drogám spojenou s financováním kolumbijské armády a policie. Nicméně tato část plánu byla nejdůležitější a nejdůležitější vypracovaná, s jasně

kvantifikovatelným cílem omezení pěstování, výroby a distribuce drog o 50 % (Center for International Policy, 2002 str. 14). Dle Plánu Kolumbie měl být úspěch boje proti drogám dosažen hlavně modernizací, profesionalizací a restrukturalizací armády a policie, která tak následně bude moci efektivněji zasáhnout proti skupinám obchodujícím s drogami a navíc umožní kolumbijské vládě získat kontrolu nad kolumbijským územím. Většina finančních prostředků, které Kolumbie obdržela, byla právě na modernizaci armády a policie a na zbrojení. Další strategií pro dosažení stanoveného cíle, tedy redukce obchodu s drogami, bylo zničení polí s kokou. Likvidace úrody koky může probíhat několika způsoby – dobrovolnou manuální eradikací (kdy vláda zavádí různé programy pro pěstitele koky, kteří výměnou za jisté výhody či finanční dotace přestanou koku pěstovat a začnou pěstovat legální plodiny), nedobrovolnou manuální eradikací (nelegální pole s kokou jsou ničena zásahem armády či policie přímo v místě výskytu, bez spolupráce pěstitelů) anebo nedobrovolnou vzdušnou eradikací koky (která probíhá pomocí sprejování herbicidů z letadel na území s výskytem polí s kokou). Základním kamenem v boji proti drogám, respektive v boji proti pěstování koky, byla právě vzdušná eradikace koky. Do roku 2007 byl tento typ eradikace hlavním prostředkem pro dosažení stanoveného cíle. Vzdušná eradikace polí nebyla pro Kolumbii žádnou novinkou, v sedmdesátých letech totiž probíhalo ničení polí s marihuanou právě touto technikou. Kolumbie je také jediným jihoamerickým státem, kde je vzdušná eradikace povolena. Navíc během aplikace plánu Kolumbie Ústavní soud v Kolumbii shledal vzdušnou eradikaci polí s kokou protiústavní (kvůli rozsáhlým negativním dopadům, které má především na zdraví obyvatel a na ekosystém sprejovaných oblastí – více o důsledcích vzdušné eradikace bude popsáno v následující kapitole), což však prezident Uribe v podstatě ignoroval a se sprejováním polí s kokou pokračoval (Rosen, 2012 str. 63).

Součástí Plánu Kolumbie byl také alternativní rozvoj a substituce plodin, což navazuje na eradikaci koky. Ohledně tohoto bodu jsou však odborníci skeptičtí, jelikož Kolumbie do programů na substituci plodin již investovala mnoho finančních prostředků s mizivými výsledky. Okolnosti pěstování koky či marihuany versus pěstování kávy či banánů jsou diametrálně odlišné. Koka roste v podstatě jako plevel, tedy roste v oblastech s neúrodnou půdou a nevyžaduje přílišnou péči, což se o legálních plodinách říci nedá. Hlavním problémem však je distribuce legálních plodin, která je v podmínkách kolumbijských rurálních oblastí velmi problematická. Neexistence vhodné infrastruktury představuje téměř nepřekonatelnou překážku v

dopravě vypěstovaných plodin. Jedná-li se zejména o ovoce, je velmi důležitý vzhled a kvalita dopravených plodů. Doppravovat například banány z výše položených oblastí po stezkách, které jsou ve velké většině v dezolátním stavu, by znamenalo zničení velké části úrody. Co se týče koky, jediným klíčovým faktorem pro její prodej je množství. V případě kokové pasty pak problém s „kvalitou“ nezávisí na distribučních kanálech, nýbrž na procesu zpracování. Navíc je nutné brát ohled na FARC a jiné ozbrojené skupiny, které v mnoha případech zemědělce nutí pěstovat na svých polích koku (což ale nemusí být vždy tak složité, vezmeme-li v úvahu rozdíl prodejních cen koky a ostatních legálních plodin).

Plán Kolumbie zahrnuje také část zaměřenou na posilování státních institucí a demokracie. Nicméně podíváme-li se na rozvržení finančních prostředků, které z Plánu Kolumbie proudí na pomoc kolumbijské vládě, je jasné, že jestliže je 80 % veškerých financí věnováno zejména na armádní a policejní podporu, budování demokratických institucí zcela jistě není hlavním cílem plánu (Rosen, 2012 stránky 63-68). Stejná je situace týkající se bodu zaměřeného na mírový proces v Kolumbii.

Další části Plánu Kolumbie zahrnují zlepšení stavu kolumbijské ekonomiky, tedy vytváření nových pracovních míst, přilákání zahraničních investorů do Kolumbie a zvýšení konkurenceschopnosti kolumbijských výrobků na zahraničních trzích. Plán se také zaměřuje na reformu právního sektoru, na zvýšení jeho efektivnosti a transparency, na snížení korupce soudců a zefektivnění soudních procesů s osobami usvědčenými z účasti na obchodu s drogami. Důležitým prvkem reformy právního sektoru je snížení korupce, která systém soudnictví zcela paralyzuje (Center for International Policy, 2001).

Pastrana a Clinton tedy evidentně vnímali problém Kolumbie rozdílně. Každý měl svou vizi řešení tohoto problému. Americká vláda navíc z důvodů historických zkušeností nechtěla zasahovat do vnitřních záležitostí Kolumbie a chtěla se tak vyvarovat dalšího neúspěchu typu Vietnam. Nakonec tedy pomoc Kolumbii vyústila ve financování zbrojení a výcviku kolumbijské armády a policie, na což byly vynaloženy ohromné sumy finančních prostředků. Plán Kolumbie si proto a z mnoha jiných důvodů vysloužil názory kritizující Plán Kolumbie pro špatně zvolené cíle, nesprávně zaměřené politiky, mylně identifikované potřeby Kolumbie a vůbec nepochopení podstaty problému, proti kterému měl Plán Kolumbie bojovat. Problém byl v podstatě definován jako kriminální záležitost, proti které je nutno zakročit, byly však přehlíženy kořeny tohoto

problému. Pomineme-li samotnou poptávku po drogách, tedy hlavně americkou poptávku po drogách, problém v Kolumbii má své kořeny ve špatné ekonomicko-sociální situaci v zemi. Chudí farmáři, výrazně stratifikovaná společnost, nerovnoměrně rozdělené zdroje mezi obyvatele. Špatně definovaný původ konfliktu a problémů s obchodem s drogami v Kolumbii pak zákonitě přináší neefektivní alokaci zdrojů a financí a nedosažení požadovaných cílů.

Plán Kolumbie se vyvíjel stejně, jako se vyvíjely politiky obou zainteresovaných států. V lednu roku 2001 nastoupil pozici prezidenta v USA George W. Bush a v listopadu stejného roku byly Spojené státy svědkem největšího teroristického útoku ve své historii. Tento fakt zcela změnil veškeré priority a zaměření zahraniční politiky USA: Válka proti drogám ztratila svou důležitost a výhradní postavení, jelikož největší hrozbou USA se stal terorismus. Válka vedená v regionu Latinské Ameriky proti obchodu s drogami byla nahrazena globální válkou proti terorismu. Prezidentu Bushovi se podařilo přesvědčit americké občany, že právě teroristé představují největší bezpečnostní hrozbu pro Spojené státy. Z této perspektivy byl také přehodnocen přístup ke Kolumbii a Plánu Kolumbie. Obchod s drogami, do kterého byly zapleteny různé organizace, byl považován Spojenými státy za nebezpečný. Po jedenáctém listopadu 2001 se pozornost přenesla více na samotné organizace, které byly redefinovány jako teroristické skupiny. Bylo tedy nutné bojovat proti FARC, AUC a ELN, které se objevily na seznamu teroristických organizací USA, a jelikož tyto teroristické organizace byly zapleteny do obchodu s drogami, bylo potřeba bojovat také proti němu.

Roku 2002 se Álvaro Uribe stává kolumbijským prezidentem a s ním přichází velmi odlišná politika a odlišné názory na kroky, které je třeba uskutečnit v souvislosti s bojem s drogami. Pastranova idea ohledně uzavření míru byla nahrazena ideou tvrdého boje proti guerillám a pravicovým ozbrojeným skupinám, což dokonale ladilo s americkou vizí boje proti drogám v Kolumbii. Uribeho nástup znamenal nejen změnu názorů a strategie, ale také změnu rétoriky. Uribe velmi hbitě reagoval na změny priorit zahraniční politiky USA a přizpůsobil tak rétoriku vedenou směrem ke Spojeným státům. Byl to právě Uribe, který definoval FARC, AUC a ELN jako hrozbu pro kolumbijskou vládu, jako teroristické organizace, které ohrožují stabilitu Kolumbie. Kolumbie nečerpala finanční podporu od USA na boj proti narkotrafikantům, nýbrž – v termínech nové strategie – proti narkoteroristům, kteří se podíleli na destabilizaci státu a své fungování financovali z obchodu s drogami. Uribe, jako skvělý řečník, byl schopen podat

své cíle a strategie v jazyce, který Washingtonu velmi vyhovoval. Mezi Bushem a Uribem proběhla shoda na všech frontách – nejen o tom, čeho je třeba dosáhnout, ale také jak je toho třeba dosáhnout. Sympatie mezi oběma prezidenty byly tak vysoké, že Bush dal svolení použít finanční prostředky poskytnuté USA i na jiné účely nežli na boj proti obchodu s drogami, což bylo zlomové rozhodnutí (Rosen, 2012 stránky 76-77). Uribe výměnou rétoriky také úplně změnil úhel pohledu na problémy, se kterými se Kolumbie potýkala. Vnitrostátní ozbrojený konflikt trvající desetiletí se ve světle nové strategie změnil na problém teroristických organizací operujících v Kolumbii.

Uribe i Bush byli znovuzvoleni na další prezidentské období, a tudíž se politika praktikovaná těmito dvěma prezidenty prodloužila. Původní Plán Kolumbie však byl zamýšlen na období šesti let. Mezi léty 2006 a 2007 proběhlo jakési překlenovací období a v roce 2007 byl přijat Národní konsolidační plán, který je považován za pokračování Plánu Kolumbie. Cílem tohoto plánu je v podstatě prohloubení úspěchů Plánu Kolumbie, který je prezentován jak kolumbijskou vládou, tak vládou americkou jako příklad hodný následování jinými státy, jako plán, který naplnil veškerá očekávání. Očekávání a cíle tedy byly naplněny, nicméně při vypršení smlouvy o Plánu Kolumbie byl utvořen další Plán Kolumbie, jehož trvání bylo ustanoveno na dalších šest let a jehož financování je naplánováno na více než 7 miliard USD ročně (Portafolio, 2007).

Změny v novém Plánu Kolumbie, tedy Plánu Kolumbie 2, však proběhnout musely. Původní Plán Kolumbie totiž vycházel z diametrálně odlišných analýz, které byly vypracovány na konci devadesátých let, tedy v období, kdy Kolumbie aspirovala na proměnu ve zhroucený stát, kdy vláda neměla kontrolu nad velkou částí území státu a kdy násilí dosahovalo více než nežádoucích rozměrů. Je kladen větší důraz na demobilizaci a odzbrojení, konflikt je zde oficiálně označen jako hrozba teroristických organizací a také se více pozornost zaměřuje na sociálně ekonomický rozvoj (Rojas, 2007 str. 17). Více o „novém Plánu Kolumbie“ bude popsáno v kapitole 3.2.1 **Chyba! Nenalezen zdroj odkazů..**

USA investovalo rámci Plánu Kolumbie 8 miliard USD, více než kde jinde mimo Střední Východ, Irák a Afganistán od konce Studené války (Shifter, 2012 str. 37). Jak již bylo zmíněno, Kolumbie je kladena jako příkladová země v souvislosti s tím, jak bojovat s obchodem s drogami a zároveň nastartovat ekonomický rozvoj. Je tedy hodno zamyšlení, zda je možné aplikovat Plán Kolumbie na další země střední Ameriky, které se nyní potýkají se stejnými či velmi podobnými

problémy, kterými procházela Kolumbie na konci 90. let. Navíc v souvislosti se zhoršenou bezpečnostní situací některých zemí střední Ameriky vyvstává otázka, zda by nynější situace nastala, kdyby Plán Kolumbie nebyl realizován. Co se týče aplikovatelnosti vzorce Plánu Kolumbie na ostatní země, je značně diskutabilní, i když země střední Ameriky by byly ochotny navázat stejný stupeň spolupráce s USA jako Kolumbie. Situace nyní je však diametrálně odlišná, zejména co se týče situace v USA. Kolumbie měla ohromné štěstí s načasováním Plánu Kolumbie, který byl schválen krátce před teroristickým útokem na USA, před finančně nákladnou invazí do Afghánistánu a také před armádní operací v Iráku. Navíc ekonomická situace v USA koncem devadesátých let s rozpočtovými přebytky znamenala lehčí rozhodování pro americké kongresmany o investicích ve výši miliard dolarů do zahraničních misí. Nynější ekonomická situace v souvislosti se světovou ekonomickou krizí komfort rozdávat miliard dolarů nedovoluje.

Výsledky Plánu Kolumbie, jeho dopady na Kolumbii, její ekonomickou a ekologickou situaci, na samotný obchod s drogami a také na okolní státy, budou popsány v následující kapitole.

3 Hodnocení nástrojů pro boj s drogami a jejich dopadů, současnost a vyhlídky do budoucna

Následující kapitola má za cíl zhodnotit zásahy a politiky popsané v předchozí kapitole. Pozornost bude zaměřena na Plán Kolumbie, na výsledky, které přinesl, a dopad těchto výsledků na Kolumbii. Existuje mnoho pohledů a názorů hodnotících jeho průběh a také jeho důsledky, přičemž jednotlivá hodnocení často dochází k naprosto protikladným závěrům, což činí analýzu této problematiky dosti složitou. Také je nutno brát v úvahu, že některé agentury a organizace zabývající se problematikou Plánu Kolumbie, mohou být ovlivňovány americkou vládou, jelikož jejich finanční zdroje pocházejí od americké vlády. Stejná situace pak panuje v Kolumbii, kdy vláda vydává statistiky a výsledky monitorování důsledků Plánu Kolumbie. Z tohoto důvodu mohou být získaná data interpretována těmito agenturami či organizacemi ve prospěch jejich sponzorů. Hlavním důvodem pro odlišnosti ve statistikách je pak uplatňování různých statistických postupů, zjednodušování a také nepřesnost výchozích dat. Často jsou čísla uváděna ve statistikách výsledkem různě kvalifikovaných odhadů, které se však mohou od reality zásadně lišit. Následující podkapitoly budou usilovat o uvádění co nejširšího spektra dostupných informací a jejich kritického hodnocení.

3.1 Dopady realizovaných politik v Kolumbii

Strategie aplikované v Kolumbii ať už před nebo po přijetí Plánu Kolumbie mají různé výsledky, které mohou být interpretovány z mnoha úhlů pohledu dle stanovených cílů daných politik, či dle reálných dopadů na Kolumbii, na aktéry ozbrojeného konfliktu, aktéry obchodu s drogami a na kolumbijské občany, kteří nejsou zapleteni do žádných nelegálních aktivit. Dopady politik jednotlivých kolumbijských administrativ jsou popsány v podkapitole 2.1.2, kde je vylíčen historický vývoj boje proti obchodu s drogami v Kolumbii. V této podkapitole bude sledován dopad politik realizovaných v Kolumbii po přijetí Plánu Kolumbie, jelikož právě tento strategický plán je považován za průlomový v boji proti obchodu s drogami, nejvíce ovlivnil bezpečnostní situaci, a jeho dopady a navázání můžeme sledovat v současné Kolumbii.

Plán Kolumbie byl aplikován kolumbijskou vládou za významné podpory Spojených států. Pro evaluaci úspěchu či neúspěchu je důležité porovnat cíle stanovené tímto plánem a stupeň

dosažení těchto cílů. Problémem však je, že Plán Kolumbie a jeho cíle v průběhu jeho aplikace prošly relativně významnými změnami. Z tohoto důvodu jsou jeho výsledky často interpretovány s různými závěry. Hodnocení této strategie se může zkomplikovat také z toho důvodu, že ne vždy je zcela jasné, zda daný jev byl vyprovokován právě strategiemi, které byly součástí Plánu Kolumbie, či byly aktivitou kolumbijské vlády, či jejich kombinací.

Změny cílů Plánu Kolumbie tedy přináší jisté nejasnosti v následné evaluaci jeho dopadů. Pokud bychom hodnotili důsledky Plánu Kolumbie s původním návrhem prezidenta Pastrany, došli bychom velmi pravděpodobně k závěrům poněkud odlišným. Pastranův plán nicméně přijat nebyl a byla přijata verze „doporučená“ prezidentem Clintonem, která měla za hlavní cíl boj proti obchodu s drogami, jeho snížení a také snížení plochy polí užívaných pro pěstování koky. Toto snížení mělo za šest let fungování plánu dosáhnout padesáti procent. Významnost tohoto cíle však byla změněna událostmi, které se v USA odehrály v listopadu 2001 a také nástupem prezidenta Uribeho na post kolumbijského prezidenta, kdy se hlavním cílem stal boj proti narkoteroristům, kteří představovali hrozbu pro kolumbijskou vládu a stabilitu státu. I když však byly cíle s nástupem Uribeho a Bushe změněny, bylo by mylné domnívat se, že se z Plánu Kolumbie stala strategie čistě zaměřená na boj s teroristickými organizacemi operujícími na území Kolumbie. Plán Kolumbie zůstal protidrogovou politikou, která měla za cíl snížení obchodu s drogami, tento cíl byl pouze reformulován a jeho důležitost odůvodněna argumenty zapadajícími do koncepce tehdejší zahraniční politiky Spojených států.

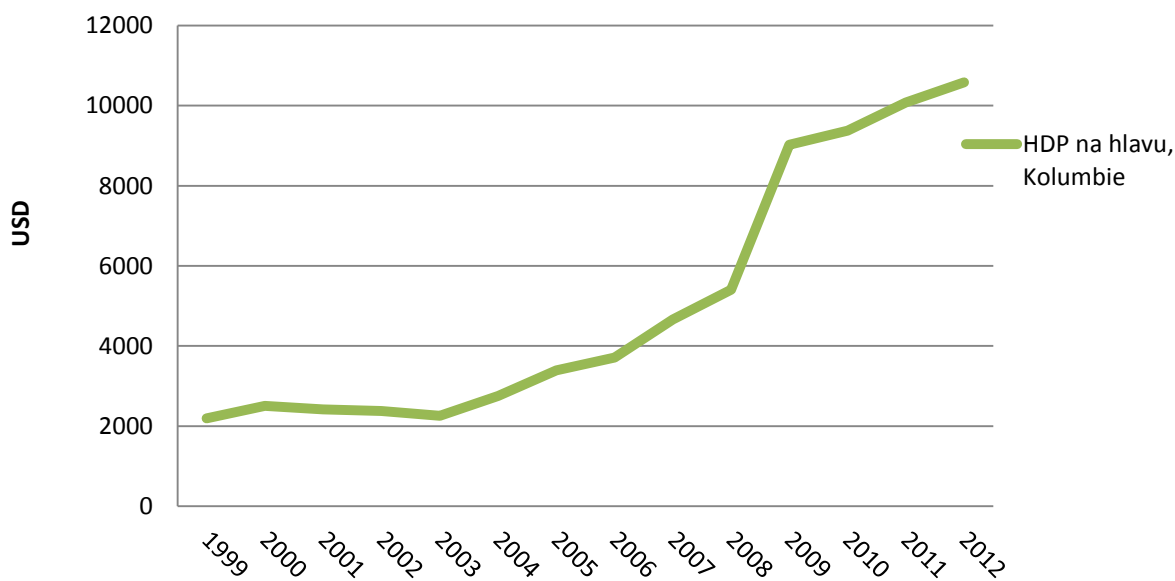
Kromě snížení obchodu s drogami a omezení pěstování koky bylo mezi cíli Plánu Kolumbie také posílení ozbrojených složek Kolumbie, zlepšení ekonomické situace, posílení demokratických institucí a demokracie vůbec (zahrnující dodržování lidských práv) a boj proti povstaleckým skupinám, tedy pravicovým paramilitantním skupinám a levicovým guerillám. Stupeň naplnění jednotlivých cílů se liší, přičemž některá fakta prezentovaná jako úspěchy Plánu Kolumbie mají již méně úspěšná pokračování a finální dopady.

3.1.1 Ekonomická situace

Ekonomické indikátory se s aplikací Plánu Kolumbie výrazně zlepšily. Kolumbie se v roce 1999 nacházela ve vážných ekonomických potížích, v krizi, která ohrožovala samotné fungování státu.

Příchod Plánu Kolumbie napomohl Kolumbii k navázání a zlepšení mezinárodních vztahů s důležitými mezinárodními hráči, zejména s USA a Evropskou Unií. Tato kooperace pak napomohla ke zvýšení důvěry zahraničních investorů a Kolumbie opět začala získávat důvěru domácích spotřebitelů. Ekonomická situace se zlepšila také díky tomu, že vláda získala kontrolu nad většinou svého území – v roce 2003 ovládala pouze 70 % svého území, naproti tomu v roce 2008 měla kontrolu nad 90 % kolumbijského území (Rosen, 2012 str. 105), což umožnilo efektivnější využití zdrojů. Zvýšila se produktivita práce a makroekonomická situace byla celkově stabilnější, doprovázená stabilním růstem HDP (viz Graf 66). Kritici Plánu Kolumbie však o důvodu růstu HDP spekulují – zda byl Plán Kolumbie opravdu hnacím motorem růstu HDP, nebo to byla opatření učiněná kolumbijskou vládou před počátkem Plánu Kolumbie. Jiní kritici zdůrazňují, že růst HDP nebyl způsoben růstem ekonomiky hnaným zvýšenou produktivitou práce a zvýšenou výrobou, ale pouze zvýšenými vládními výdaji, které byly financovány americkými dotacemi (Rojas, 2007 str. 17).

Graf 6: Vývoj HDP na hlavu v Kolumbii 1999–2008

(Zdroj: The World Bank, 2013)

3.1.2 Boj s guerillami a terorizmem

V souvislosti s dosažením tohoto cíle panuje v plánu Kolumbie nejasnost mezi dvěma strategiemi. Kvůli již dříve zmíněným změnám v Plánu Kolumbie nejsou zcela definovány priority těchto cílů, tedy zdali je Plán Kolumbie zaměřen na boj s obchodem s drogami, či na boj proti teroristům, tedy proti levicovým povstalcům. V praxi nicméně nelze tyto dva cíle oddělit. I přes změněnou strategii po listopadu 2001 se stále jedná o boj proti obchodu s drogami, jelikož ony kolumbijské „teroristické organizace“ jsou částečně financovány z obchodu s drogami, tudíž jejich zničení pomůže redukci obchodu s drogami. Tato logika pak platí i opačně – ačkoli tyto organizace mají i jiné zdroje financování a pravděpodobně by existovaly i bez příjmů z obchodování s drogami, jejich vliv a moc by byly značně oslabeny, pokud by se snížil objem obchodovaných drog.

Úspěchy prezentované v souvislosti s tímto cílem se zaměřují zejména na posílení kapacit kolumbijských ozbrojených sil a jejich schopnosti zasahovat proti povstalcům. Kolumbijská armáda získala díky financování ze strany USA lepší technické vybavení a zaznamenala nárůst aktivních členů – mezi léty 1998 a 2005 se počet vojáků zvýšil o 52,1 % (Rojas, 2007 str. 18). Kritici komentují ohromné investice do zbrojení Kolumbie jako nevyvážené vzhledem k investicím do sociálního rozvoje. Argumentují, že Kolumbie má třetí největší flotilu helikoptér Blackhawk na světě a zařízení na sledování vedení FARC v reálném čase pomocí US Signals Intelligence Technology, ale rurální oblasti stále postrádají školy, zdravotní zařízení, solidní infrastrukturu či bydlení (Hylton, 2010 str. 103).

Důsledkem zlepšení vybavení kolumbijských ozbrojených složek pak bylo zlepšení bezpečnostní situace, což zahrnuje snížení počtu vražd, útoků i únosů. Přehled zlepšení bezpečnostní situace je uveden v Tabulka 1. Je také nutno zmínit, že zlepšení situace v Kolumbii stálo kolumbijskou armádu i občany mnoho obětovaných životů. Za zlepšení bezpečnostních podmínek stojí také oslabení jednotek FARC; bylo zatčeno mnoho důležitých vedoucích osobností a také byla redukována členská základna o polovinu. Odhaduje se, že v roce 2002 čítal FARC 17 000–20 000 členů, zatímco roku 2009 to bylo 8 000–10 000 členů (Rojas, 2007 str. 19). Úspěchy byly také zaznamenány v bojích proti další guerillové skupině ELN, jejichž členská základna klesla z 5 000 členů v roce 2000 na přibližně 2 200–3 000 členů v roce 2008 (GAO, 2008).

Tabulka 1: Bezpečnostní situace 2002–2006

	2002	2006	2006 vs 2002
Teroristické útoky celkem	1 645	646	-61 %
Vraždy			
○ Odboráři	99	25	-75 %
○ Novináři	11	3	-73 %
○ (Bývalí) starostové	12	5	-58 %
Nuceně přemístěné rodiny	92 742	30 181	-68 %
Oběti masakrů	680	193	-72 %
Únosy	2 885	687	-76 %
Ostatní vraždy	28 837	17 277	-40 %

(Zdroj: National Drug Control Strategy, 2007)

3.1.3 Boj proti para militantním jednotkám

Za Uribeho vlády probíhal boj proti FARC a byl aplikován nekompromisní přístup k jeho členům. Situace s para militantními jednotkami však byla jiná – Uribe byl připraven vyjednávat s největší para militantní skupinou AUC. Navíc Uribe se těšil podpoře mnoha vysoce postavených členů AUC. AUC byla ve velmi výhodné pozici při vyjednávání s vládou, jelikož si její členové byli vědomi faktu, že při případném selhání těchto vyjednávání by byla obviňována kolumbijská vláda, která chtěla prokázat správnost jejího rozhodnutí s povstalci jednat. Členové AUC tedy vyjednali amnestii jak v Kolumbii, tak v USA a v roce 2003 začala postupná demobilizace této para militantní skupiny. Mezi léty 2003 a 2006 bylo demobilizováno 32 000 členů AUC (Rosen, 2012 str. 108).

Demobilizace AUC byla jedním z velkých úspěchů Uribeho administrativy. Důležitým faktem, který již nebyl kolumbijskou vládou tak nadšeně prezentován, je, že po neúspěšné integraci demobilizovaných členů zpět do společnosti se někteří z nich začlenili do jiných povstaleckých skupin, zejména do uskupení „Bandas Criminales“ (BACRIM). Odhady kolumbijské policie uvádějí, že téměř 3 800 členů bylo zařazeno mezi BACRIM, jiné odhady však uvádějí čísla mnohem vyšší – uvádějí počet až 6 000 opět aktivních členů (Rosen, 2012 str. 109). BACRIM se v politice angažují mnohem opatrněji, takže spojení mezi nimi a veřejnými představiteli se daří

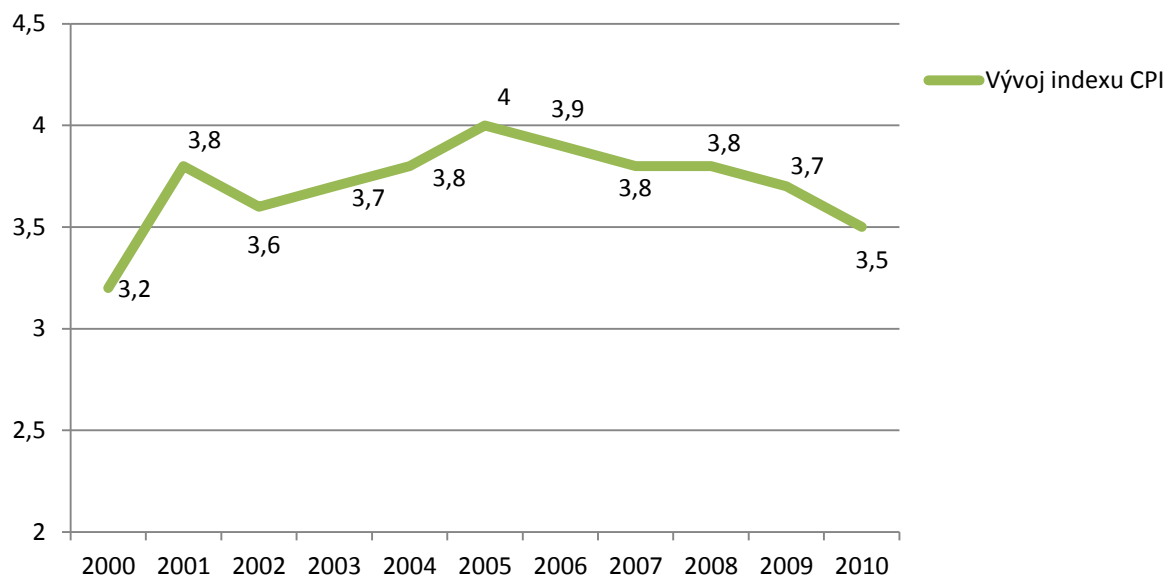
skrývat. Navíc fakt, že existuje přesvědčení o demobilizovaných paramilitantních skupinách, může být ve světle růstu moci BACRIM nebezpečnější nežli existence AUC, proti kterým kolumbijská vláda vědomě zasahovala. Někteří členové demobilizovaných paramilitantních skupin se dokonce začlenili do kolumbijské politiky, příkladem za všechny může být současný starosta Bogoty Gustavo Petro, jenž byl vedoucím členem paramilitantní skupiny M19 demobilizované na počátku 90. let.

3.1.4 Posílení demokratických institucí a lidských práv

V rámci tohoto cíle bylo dosaženo implementace nového trestního systému a byly posíleny kapacity pro trestní vyšetřování. Kolumbijská vláda se také snažila o zlepšení přístupu občanů k možnostem domáhat se spravedlnosti, došlo k vytvoření různých programů, center a občanských hnutí, které měly za cíl umožnit občanům jednodušeji se dovolat svých práv.

Problémem, který brání správnému fungování demokratických institucí, je korupce. Podle indexu CPI (Corruption Perceptions Index) publikovaným každoročně Transparency International situace od roku 2000 mírně kolísá. Index měří vnímání korupce pomocí evaluací odborníků a realizovaných výzkumů, počet hodnocených států se každoročně mírně liší, nyní index čítá statistiky ze 176 států a hodnotí státy od na škále 0 (nejhorší hodnocení) až 10 (nejlepší hodnocení). Státy s nejnižší korupcí jsou obvykle hodnoceny více než devíti body. Za působení Plánu Kolumbie do roku 2006 došlo ke zlepšení (3,2 v roce 2000 a 3,9 v roce 2006), nicméně již od roku 2005 lze pozorovat klesající tendenci indexu (viz Graf 7). V roce 2000 Kolumbie zaujímala 60. místo a v roce 2006 místo 59., což nám poskytuje lepší možnost srovnání pokroku v boji proti korupci. V roce 2010 Kolumbie spadla na 78. příčku (Transparency International, 2011).

Graf 7: Vývoj indexu CPI v Kolumbii 2000–2010

(Zdroj: Transparency International, 2011)

Boj s korupcí tedy nezaznamenal výrazných pokroků, a to i přes zavedení institucionálních změn a přijetí nových zákonů. Roku 2006 navíc Kolumbie zažívá skandál nazvaný „para político“, tedy „para politika“ – termín, který odkazuje na propojení mezi paramilitantními jednotkami a politickými elitami. Byla prokázána spolupráce mezi vládou a paramilitantními skupinami (které ve výčtu svých deliktů mají například mučení, vraždy, únosy a vydírání), byl spuštěn řetězec vyšetřování, který vedl k více a více politickým představitelům, kteří byli postupně obviňováni ze spolupráce s paramilitantními jednotkami. Tyto jednotky měly v kolumbijském Kongresu více moci, než se zdálo – ovládali až 30 % členů Kongresu (Brodzinsky, 2006), mezi kterými byli například bratr tehdejšího prezidenta Mario Uribe, nejvyšší státní zástupce či někteří velvyslanci (Isacson, 2010 str. 4). Tento skandál ukázal, že korupce v Kolumbii i přes Plán Kolumbie je stále vážným problémem, který brání fungování demokratických státních institucí. Na druhou stranu ale existuje i poněkud optimističtější pohled na tento skandál – Kolumbie konečně začala stíhat i důležité státní představitele, což bezpochyby znamená jistý pokrok.

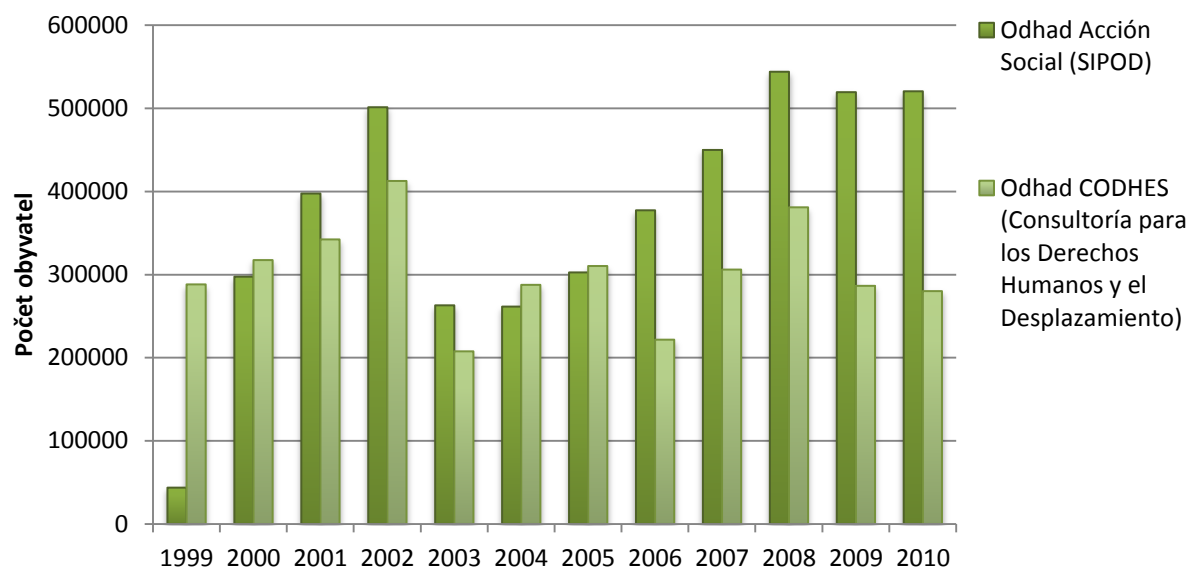
Dalším skandálem, který otrásl Kolumbií a poukazuje na nefunkčnost kolumbijské armády a na závažné porušení lidských práv, je skandál „Falso positivo“. Je důsledkem ambiciózního plánu Uribeho zlikvidovat guerillové skupiny, a to za každou cenu. Pro dosažení svého cíle Uribe

vyhlásil speciální odměny pro armádu, přičemž nejjednodušším kritériem rozdělování odměn bylo určení odměny v závislosti na počtu zavražděných členů guerillových skupin. Mezi tyto odměny patřily speciální vyznamenání, dovolená či povýšení (Isacson, 2010 str. 5). Roku 2005 se začaly objevovat stížnosti ohledně vraždění nevinných civilistů členy armády, jejichž těla pak byla převlečena do uniforem levicových povstalců, čímž si vojáci zvyšovali své „skóre“. Po odmítání tohoto faktu samotným prezidentem Uribem a napadání neziskových organizací, které obhajovaly tyto nevinné civilisty a které byly nakonec označovány za spojence guerill, vyšel roku 2008 skandál plně na povrch. Rodiny několika mladíků se totiž dověděly, že jejich synové byli pohřbeni několik set kilometrů daleko od Bogoty po tom, co byli zastřeleni armádou. Ta tvrdila, že tito mladíci umřeli v boji. Později vyšlo najevo, že těmto mladým mužům byla slíbena výhodná pracovní nabídka, ze které se nakonec vyklubalo jejich zavraždění ve válečné zóně a označení za levicové povstalce (Gerardo Reyes, 2009).

Ke konci roku 2009 se ukázalo, že oddělení lidských práv kanceláře generálního státního zástupce v Kolumbii vyšetřovala 1 302 případů zahrnujících 2 177 civilních obětí zavražděných armádními složkami mezi 1985 a 2009, z čehož nejméně 1 000 případů pochází z let 2002 až 2009 (US Bureau of Democracy, Human Rights and Labor, 2010). Odsouzení obviněných vojáků trvalo neuvěřitelně dlouho a přineslo velmi neuspokojivé výsledky. Tento skandál, díky svému brutálnímu charakteru a neschopnosti kolumbijské vlády, závažně poznamenal výsledky Plánu Kolumbie.

Neúspěchy Uribeho vlády v oblasti lidských práv občanů Kolumbie nejsou jen negativní důsledky ozbrojeného konfliktu, ale také pěstování koky, kterým administrativa nebyla schopna zabránit. Neschopnost zamezit nucenému přemístění tisíců rodin v důsledku násilí panujícího v oblastech ozbrojeného konfliktu je jedním z mnoha negativních následků ozbrojeného konfliktu. Soustředíc se na válku s teroristy, práva civilistů byla odsunuta až na druhé místo. Roku 2006 například došlo k přemístění více než 200 000 osob (a to i po výrazném zlepšení od roku 1999 – viz Graf 8), z nichž většina patřila mezi nejzranitelnější skupiny obyvatel. Navíc část těchto obyvatel nedosáhla na státní pomoc věnovanou násilně přemístěným obyvatelům, jelikož nepocházela z oblastí ozbrojeného konfliktu. I když pomoc těmto obyvatelům během aplikace Plánu Kolumbie výrazně stoupla, stále není dostatečná a nedosahují na ni ti, kteří ji nejvíce potřebují. Počet přemístěných obyvatel měl mezi léty 2003 a 2008 opět stoupající tendenci.

Graf 8: Počet přemístěných obyvatel v Kolumbii 1999–2010

(Zdroj: CODHES, 2011)

3.1.5 Snížení obchodu s drogami (kokainem) a pěstování koky 50 %

Hodnocení úspěšnosti dosažení tohoto cíle není úplně jednoduché, a to z důvodů, které již v této práci byly zmíněny. Obchod s drogami je nelegální aktivitou, tudíž statistiky odrážející realitu je téměř nemožné získat. Proto se u tohoto tématu jednotlivé statistiky liší snad ještě více než u témat jiných.

Hlavním nástrojem zvoleným k dosažení tohoto cíle byla eradikace koky. Jak již bylo popsáno dříve, v Kolumbii byla použita jak manuální, tak vzdušná eradikace. Do roku 2007 zcela jasně převažovala eradikace vzdušná, která probíhala sprejováním herbicidů z letadel. Jelikož je ale trh s drogami velmi flexibilní, pěstitelé koky si rychle našli způsoby, jak zabránit zničení jejich úrody. Z letadel není snadné pole s kokou rozeznat a zaměřit, proto zmenšování polí či kombinace plodin může být úspěšnou strategií. Navíc farmáři také úrodu koky postříkanou herbicidy mohli omýt a vyhnout se tak jejímu zničení (Rosen, 2012 stránky 128-130).

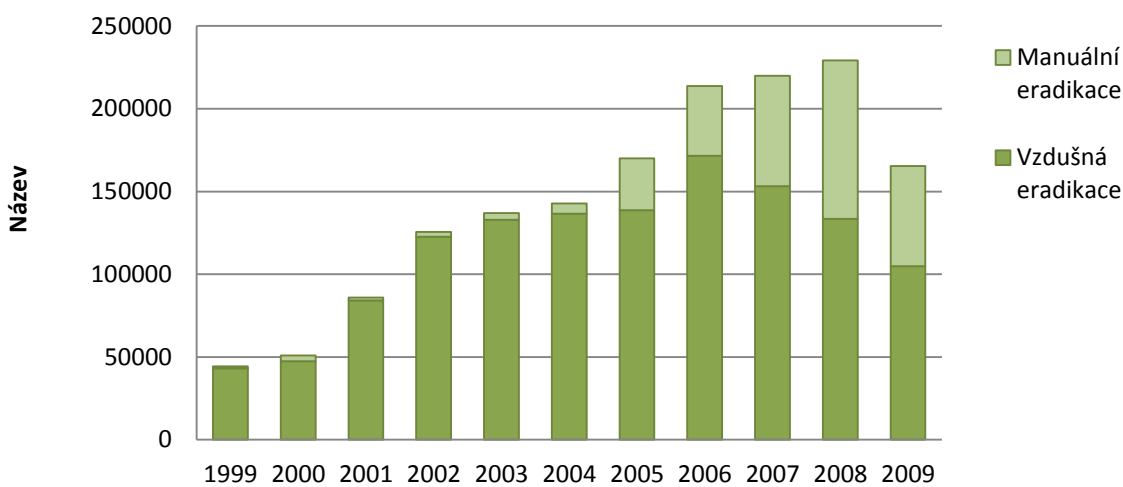
Ke sprejování polí s kokou byly používány glyfosáty, které jsou přidávány do běžných herbicidů. Mohou mít velmi závažné nežádoucí účinky, zejména jsou-li aplikovány ve velkém množství a

dlouhodobě, což odpovídá aplikaci této látky během Plánu Kolumbie. Navíc, jak bylo řečeno výše, není úplně jednoduché z letadla pole s kokou zaměřit, tudíž pravděpodobnost zasažení oblastí mimo polí s kokou se zvyšuje. Je také třeba brát v úvahu povětrnostní podmínky, které nebyly vždy příznivé, a proto sprejované herbicidy dopadaly mimo vytyčené oblasti.

Glyfosáty mají nežádoucí účinky na reprodukci mužů, na těhotenství, způsobují omezené přibírání na váze, zapříčiňují disfunkci jater a ledvin, zasahují nervový a trávicí systém, způsobují respirační problémy, podráždění pokožky a očí, mohou způsobovat genetické mutace a navíc jsou velmi škodlivé pro životní prostředí – zabíjí živé organizmy v půdě způsobující její úrodnost, ničí přirozené prostředí a zdroj potravy ptáků a malých savců, podporují množení parazitů, jsou velmi persistentní v půdě a objevují se v úrodě sklizené následující rok po aplikaci, mohou pronikat do nižších vrstev půdy a dokonce i do vodních zdrojů. Toto jsou nálezy nezávislých testů provedených Královskou asociací chemie (Royal Society of Chemistry), které vyvrátily veškerá tvrzení uváděná společností Monstanto, která vyrábí daný herbicid obsahující glyfosáty a která byla dodavatelem v průběhu Plánu Kolumbie (David Buffin, 2001). Vyjádření Monstanto obsahuje výroky o neprokázaných efektech glyfosátů na lidskou reprodukci, nedráždivé povaze herbicidu, rychlém vyprchání z půdy a o neškodnosti chemikálie lidskému zdraví vůbec (Monstanto, 2005).

Vzdušné sprejování, jež bylo velmi těžké aplikovat přesně na určená místa, přineslo velké škody na zdraví i na životním prostředí ve sprejovaných oblastech. Od roku 2002 do roku 2009 bylo každoročně sprejováno více než 100 000 ha polí s kokou, tudíž rozměry škod na lidském zdraví i životním prostředí byly ohromné. Graf 9Graf 9 ukazuje množství eradikovaných hektarů koky ročně a také reflektuje ústup od vzdušné eradikace a inklinaci k eradikaci manuální od roku 2007.

Graf 9: Eradikace polí s kokou 1999–2009

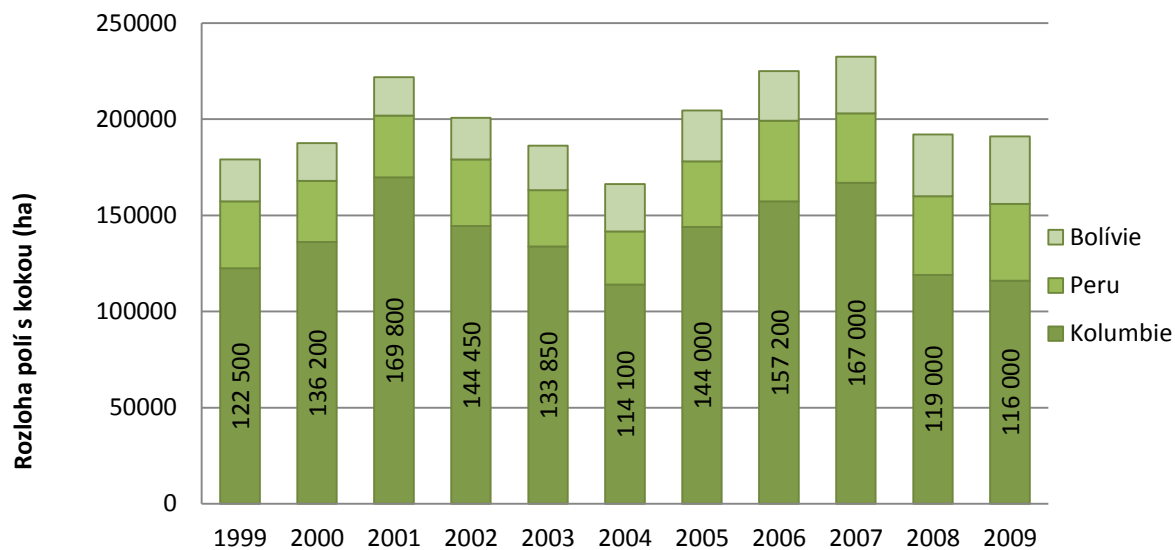

(Zdroj: UNODC, 2009 str. 66)

Pokud bychom eradikaci hodnotili dle výše posprejovaných či manuálně vytrhaných hektarů s kokou, výsledek by byl nepochybně velmi kladný. Kolumbie za podpory USA posprejovala herbicidy stovky tisíce hektarů a další statisíce hektarů bylo zničených manuální eradikací, což by teoreticky mělo přinést slibné konečné výsledky. Opak je ale pravdou – postřik nebyl správnou volbou už jen kvůli vedlejším efektům, které vyvolává použitá chemikálie. Když k tomu připočteme množství civilistů, kteří se kvůli sprejování museli přesunout, výsledek je ještě méně pozitivní. Například na počátku vzdušné eradikace bylo mezi léty 2001 a 2002 přemístěno 75 000 obyvatel (Rosen, 2012 str. 132). Manuální eradikace však také nepředstavuje dokonalé řešení – v tomto případě hrozí riziko osobám vykonávajícím eradikaci, které se při jejím výkonu pohybují v oblastech ovládaných guerillami, které si pečlivě chrání svůj byznys.

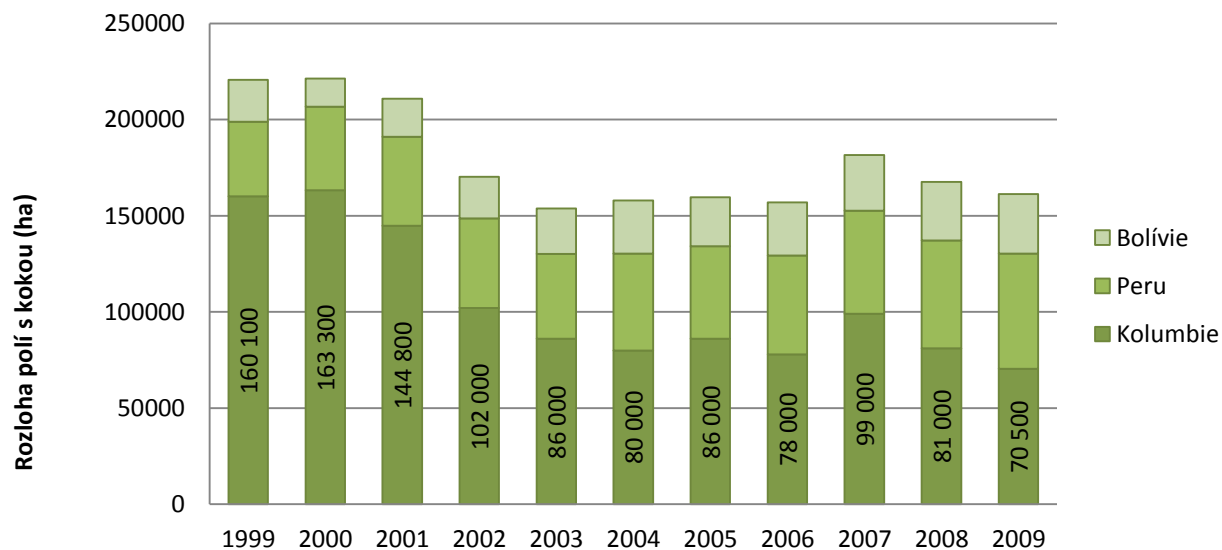
Nyní se zaměříme na to, jaký efekt měla eradikace koky na celkové množství polí s kokou v Kolumbii. Zde narážíme na problém rozdílností statistik mezi State Department of International Narcotics Control a United Nations Office on Drugs and Crime, které můžeme porovnat v následujících grafech.

Graf 10: Rozloha polí s kokou – odhad US State Department

(Zdroj: US Department of State, 2010)

Graf 11: Rozloha polí s kokou – odhad UNODC

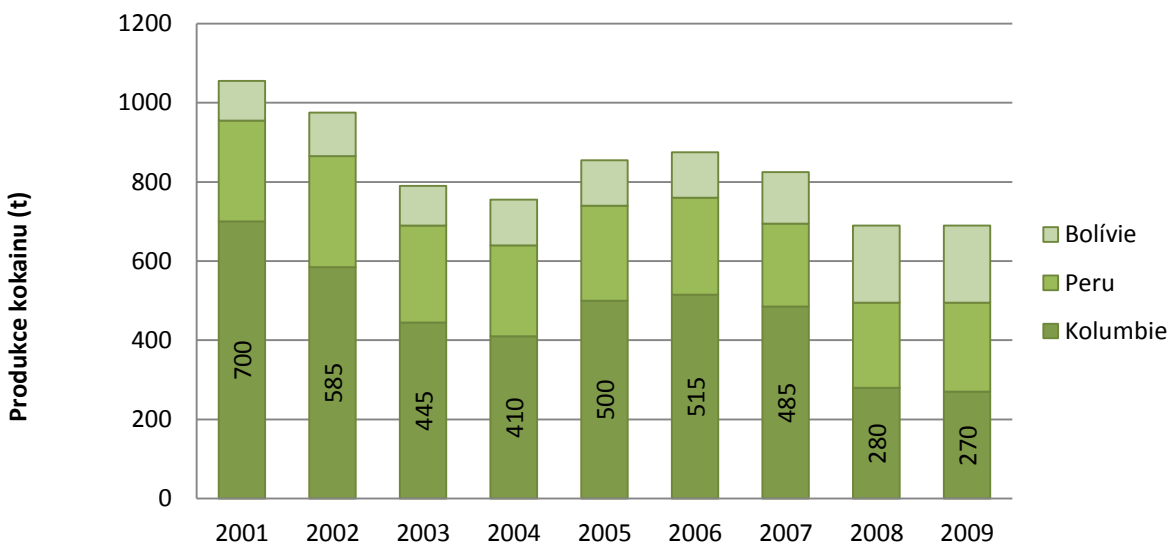

(Zdroj: UNODC, 2011 str. 99)

Z grafů vidíme, že je velmi těžké posoudit úspěšnost či neúspěšnost Plánu Kolumbie, jelikož odhady USA a UNODC jsou diametrálně odlišné. Pokud bychom hodnotili výsledky dle amerických odhadů (Graf 10Graf 10), dojdeme k závěru, že sprejování statisíce hektarů polí s kokou nehledě na negativní důsledky, které způsobilo, bylo v podstatě naprosto zbytečné. Srovnáme-li totiž rozlohu polí v roce 2000 a v roce 2006, zjistíme, že rozloha polí po aplikaci strategie Plánu Kolumbie dokonce vzrostla, a to o 21 000 ha, což jistě není zanedbatelné číslo. Provedeme-li však hodnocení dle odhadu UNODC (Graf 11Graf 11), dojdeme k opačnému závěru. Nejen že se dle odhadu Spojených národů plocha s kokou snížila, ale dokonce se snížením plochy o 47 % (163 300 ha v roce 2000 a 78 000 ha v roce 2006) velmi přibližuje předeslanému cíli – tedy snížení o 50 %. Z grafů je také vidět relativně krátký strmý pokles rozlohy polí s kokou v prvních letech aplikace Plánu Kolumbie, který je následně zastaven, nebo dokonce (v případě amerických statistik) rozloha polí opětovně roste. Tento efekt můžeme vysvětlit pomalým přizpůsobením pěstitelů na nové podmínky, kdy našli způsoby, jak se ubránit aplikaci herbicidů na jejich úrodu. Když ale srovnáme změny rozlohy polí s kokou se změnami v množství eradikovaných polí s kokou, zjistíme, že ačkoli v posledních dvou letech aplikace Plánu Kolumbie se množství eradikované koky stále navyšovalo, výsledná rozloha tomu neodpovídá – naopak, od roku 2004 do roku 2006 se koka pěstovala na čím dál větší ploše.

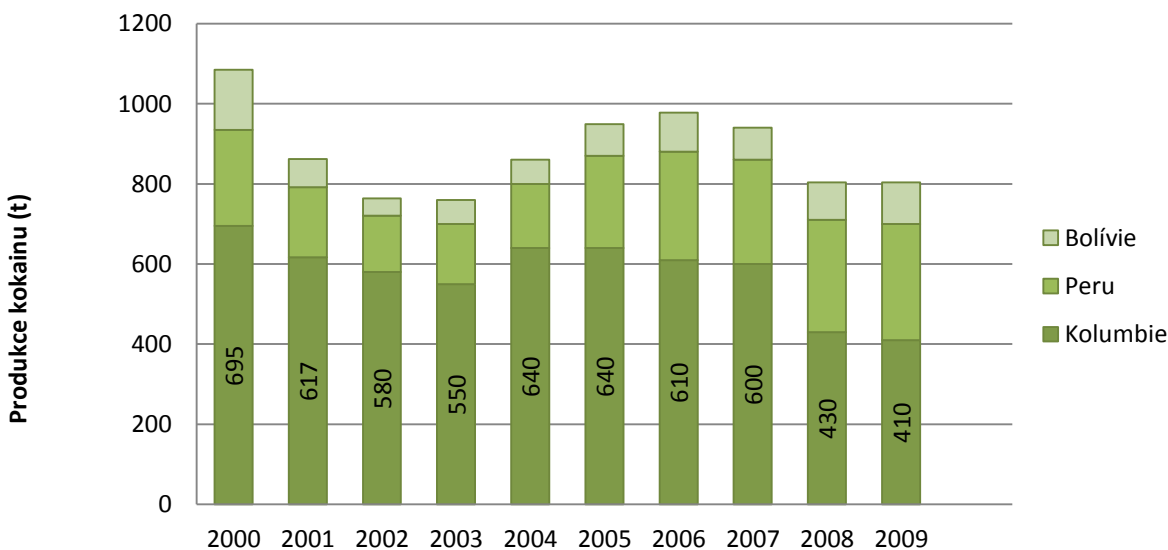
Pole s kokou však nejsou příčinou násilí v Kolumbii a nejsou hlavním problémem, kterému je třeba zabránit. Jsou to aktivity spojené s obchodem s drogami, které způsobují zhoršení bezpečnostní situace a násilí. Množství eradikovaných polí s kokou totiž nevypovídá o tom, jaký dopad měla eradikace tisíce hektarů na objem obchodovaného kokainu. Po eradikaci koky se totiž pole s kokou zpravidla objeví na jiném místě (tzv. balónový efekt) a účinek eradikace tedy není takový, jak se předpokládá. Následující grafy ukazují objem kokainu obchodovaného v první dekádě dvacátého století. Opět můžeme porovnat statistiky USA a UNODC.

Graf 12: Produkce kokainu (t) – odhad US State Department

(Zdroj: US Department of State, 2010)

Graf 13: Produkce kokainu (t) – odhad UNODC

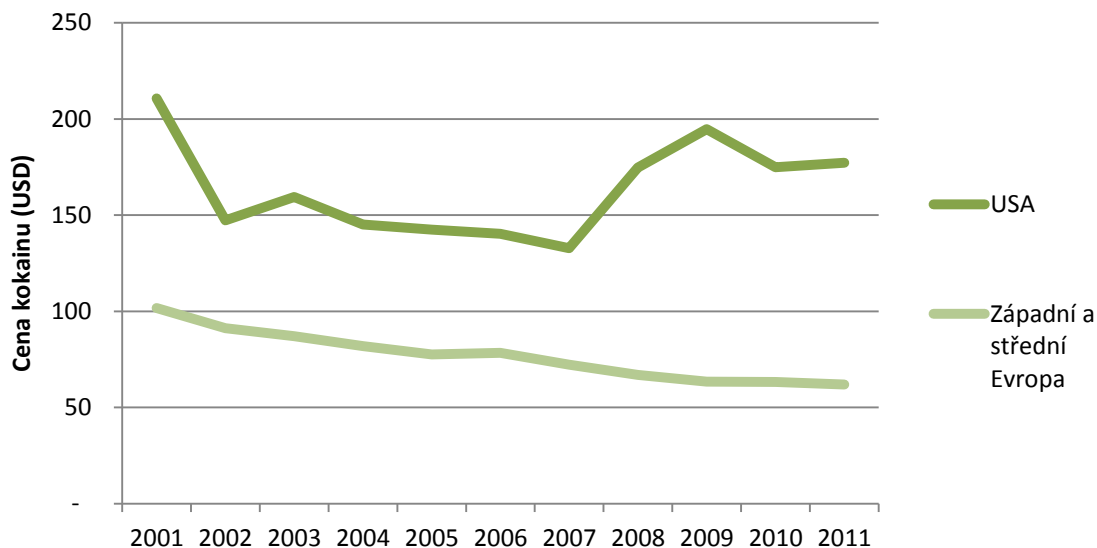
(Zdroj: UNODC, 2011 str. 100)

Nezamýšleným důsledkem Plánu, který nepatřil mezi vytyčené cíle, bylo zhoršení vztahů mezi Kolumbií a jejími sousedy. Jak již bylo zmíněno, vztahy s Ekvádorem byly vážně poškozeny po

zásahu kolumbijských ozbrojených složek na území Ekvádoru při zásahu proti FARC. Stejně tak utrpěly vztahy mezi Kolumbií a Venezuelou, jelikož Kolumbie Venezuelu podezřívala ze spolupráce s FARC. Ekvádor byl zřejmě nejvíce postižen jak válečným konfliktem, který v Kolumbii probíhal a stále probíhá, tak snahou o vzdušnou eradikaci co největšího množství hektarů polí s kokou. Důsledkem ozbrojeného konfliktu a eskalace násilí v hraničních oblastech mezi Kolumbií a Ekvádorem je masový příliv uprchlíků do Ekvádoru a také kontaminace hraničních oblastí násilím, které se přelévá z Kolumbie. Co se týče vlivu sprejování polí s kokou, které probíhá na hranicích s Ekvádorem, jedná se zejména o nepřesnost aplikace herbicidu a nevhodné povětrnostní podmínky, které způsobují šíření pesticidu i za kolumbijsko-ekvádorské hranice. Kromě negativního dopadu na Ekvádor měla také snaha odstranit pěstování koky a obchod s kokainem z Kolumbie dopad na státy, které roli Kolumbie přebírají. Jedná se o Mexiko či karibské státy, například Haiti, které se staly novou distribuční cestou pro drogy určené pro americký trh.

Z předchozích odstavců tedy vyplývá, že hodnocení Plánu Kolumbie je poněkud složité, zejména díky nedostatku spolehlivých statistických údajů. Obhájcí Plánu Kolumbie tvrdí, že realita v Kolumbii bez jeho aplikace by byla mnohem horší, že Kolumbie by se pravděpodobně nevyhnula totálnímu zhroucení a v zemi by zavládl chaos. Označují také Plán Kolumbie za úspěšnou ukázkou způsobu provádění zahraniční politiky USA, kdy intervence byla udržitelná a probíhala v rámci stanovených mantinelů. Odpůrci Plánu pak mají v ruce silný argument týkající se reálné nabídky a dostupnosti kokainu na americkém a evropském trhu. Jelikož výroba kokainu v Kolumbii a celém andském regionu výrazně neklesala od roku 2002, důsledky a dopady aplikace Plánu Kolumbie jsou velmi lehce zpochybnitelné. Úspěšnost Plánu Kolumbie také můžeme posoudit na základě pohybů cen kokainu. V následujícím grafu můžeme porovnat vývoj cen (upravených o inflaci a čistotu drogy) od roku 2001 do roku 2011. Vidíme, že cena kokainu v Evropě i přes aplikaci Plánu Kolumbie konstantně klesá, což znamená, že zásahy v Kolumbii neměly na evropský trh s kokainem žádný vliv. Naopak ve Spojených státech cena mezi léty 2007 a 2009 rostla. Otázkou však je, zda tento růst byl důsledkem drogových intervencí v Kolumbii. Při pohledu na graf zjistíme, že se v průběhu let 2004 až 2011 razantně změnila struktura globální poptávky po kokainu, což bylo pravděpodobnou příčinou změny cen v USA.)

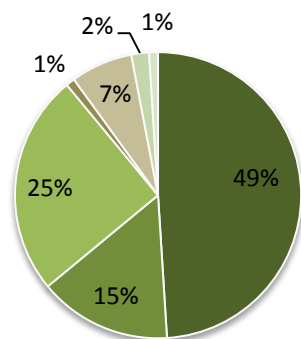
Graf 14: Cena kokainu za gram ve Spojených státech v USD (hodnoty očištěny o inflaci a změny kvality kokainu)

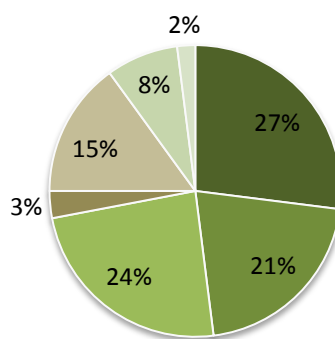
(Zdroj: UNODC, 2012)

Graf 15: Rozložení uživatelů drog - srovnání 2004–2005 vs 2011

2004-2005

2011

■ Severní Amerika
 ■ Latinská Amerika a Karibská oblast
 ■ Západní a střední Evropa
 ■ Východní a jihovýchodní Evropa

(Zdroj: UNODC, 2013 str. 38)

Díky Plánu Kolumbie bylo dosaženo posílení veřejných složek, jejich lepší vytrénování a vybavení. Částečné úspěchy byly také zaznamenány v boji proti FARC, který však i po Plánu

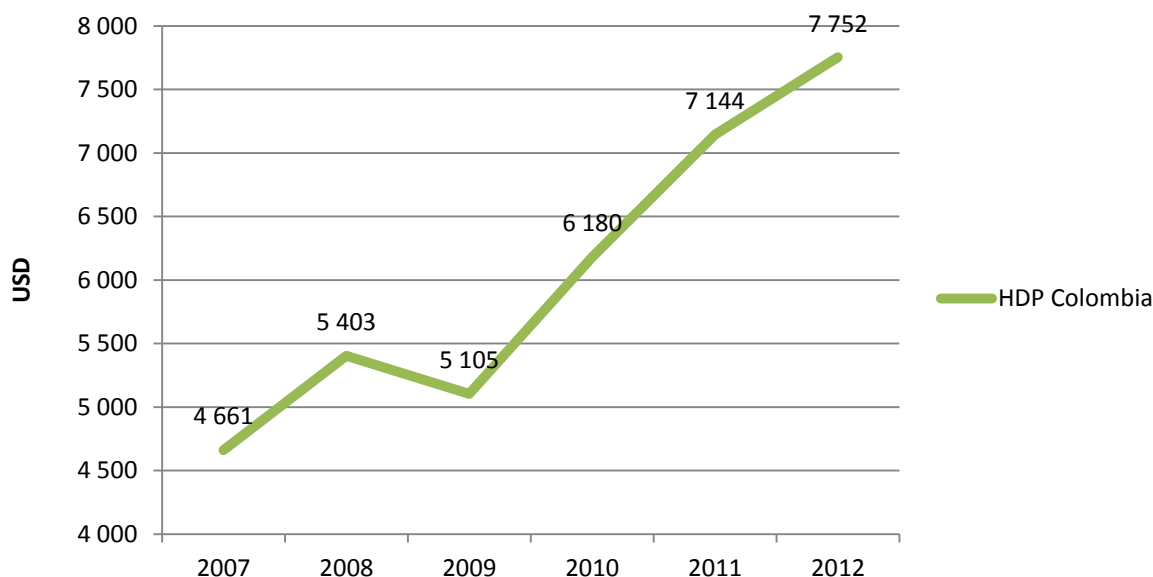
Kolumbie neustále působil v rurálních oblastech. Chybělo posílení demokracie, soudnictví a vládních institucí, korupce byla i přes Plán Kolumbie stále neklesající a docházelo k závažným porušováním lidských práv. Úspěchy Plánu Kolumbie jsou tedy značně zastíněny množstvím vedlejších negativních důsledků.

3.2 Současná situace v Kolumbii

V této kapitole bude popsáno, jak Kolumbie využila výsledků Plánu Kolumbie a zda se podařilo navázat na jeho úspěchy a vyvarovat se chybám, které se v Plánu Kolumbie vyskytovaly. Bude zde zmíněno, jak Kolumbie bojovala se získáním moci v regionech, kde ještě stále převládaly jednotky FARC. Roku 2012 byla započata další mírová vyjednávání právě s guerillovým uskupením FARC, která stále probíhají a dávají naději na další zlepšení situace v zemi. Je tedy znatelné, že Kolumbie postupuje vpřed a snaží se oprostit od své historie tak úzce svázané s obchodem s drogami. Na konci této kapitoly pak bude analyzován dopad současných zákroků na obchod s drogami. V předchozích kapitolách popisujících vývoj obchodu s drogami v Kolumbii bylo ukázáno, že eliminace obchodu s drogami vymýcením organizací, které s nimi obchodují, nemusí být vždy nejlepší strategie, jelikož na místo poražených či demobilizovaných skupin často nastoupí jiné skupiny hledající lákavý zisk plynoucí z obchodu s drogami.

Jak je vidět na grafu, HDP Kolumbie je v dobré kondici a stabilně rostoucí (viz Graf 16). Stav bezpečnostní situace a situace na poli obchodu s drogami bude popsán v následujících podkapitolách.

Graf 16: Vývoj HDP na hlavu 2007–2012

(Zdroj: The World Bank, 2013)

3.2.1 Pokračování Plánu Kolumbie

Po skončení Plánu Kolumbie roku 2006 nastala otázka, co se bude dít dále s jeho výsledky. Rozhodně bylo všem aktérům jasné, že prosté ukončení aktivit Plánu Kolumbie bez jakéhokoli pokračování by nebylo řešením. Jelikož situace v Kolumbii nebyla zcela stabilizovaná, obchod s drogami pokračoval, stát neměl kontrolu nad celým územím a bezpečnostní situace stále nebyla na požadované úrovni.

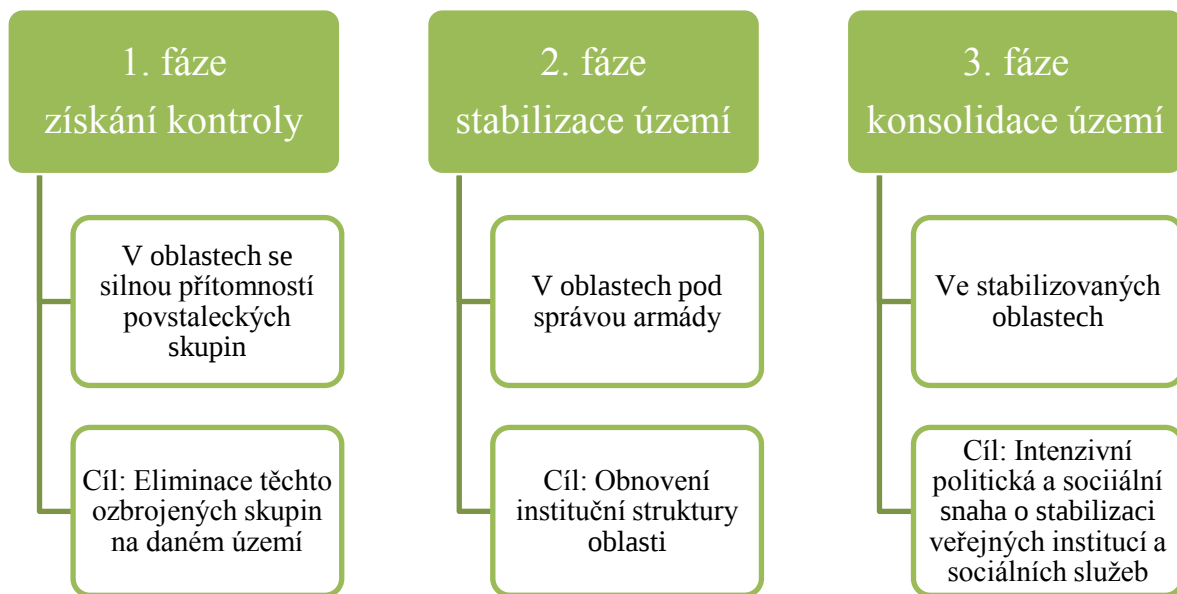
Roku 2006 se tedy začalo jednat o budoucnosti Kolumbie. Uribe začal své druhé prezidentské období a Santos, nynější prezident (2010–2014), byl ministrem zahraničí. Oba pánové se podíleli na vývoji strategie, která nesla mnoho názvů – Plan Colombia 2, Plan Colombia Consolidation Phase, Social Recovery of Territory, The National Consolidation Plan, Integrated Action nebo Strategic Leap. V této práci bude užíván název The National Consolidation Plan, tedy Národní konsolidační plán. Tento plán byl navrhnout jako kombinace armádních a rozvojových projektů, které měly být zároveň aplikovány ve vybraných oblastech Kolumbie, tedy zejména v oblastech, ve kterých stále převažovala přítomnost guerillových složek a kde kolumbijská vláda neměla žádnou moc.

Začátek této konsolidační strategie byl naplánován na rok 2007 a zahrnoval následující předpoklady: strategie již neměla být ve své většině militantní, jako tomu bylo u Plánu Kolumbie, ale měla by zahrnovat mnohem více civilní účasti, dále by měl konsolidační plán zahrnovat důraz na zlepšení sociálních služeb, také se měl vyvarovat nucené eradikaci jakožto hlavní strategie zničení polí s kokou a počítal s vyšší občanskou participací.

Realizaci tohoto projektu, který byl méně militantní a více zaměřen na sociální rozvoj, byly nakloněny změny rozložení sil v americkém Kongresu, kde získali operativní většinu demokraté, kteří mezi své preference řadili sociálně-ekonomický rozvoj, reformy soudnictví, lidská práva a humanitární pomoc a na druhou stranu prosazovali snížení armádní a policejní asistence na roky 2008 a 2009 (Esterbrook, 2006).

Konsolidační strategie zahrnovala tři hlavní kroky, které měly být realizovány ve vybraných oblastech. V počáteční fázi měly být do oblastí, které nebyly ovládány kolumbijskou vládou, zaslány vládní ozbrojené složky, které měly za úkol zajistit stabilizaci bezpečnostní situace v dané oblasti. Po zajištění bezpečnostní situace měla přijít na řadu aplikace sociálních a ekonomických rozvojových plánů, jejichž úspěch měl přilákat přízeň místního obyvatelstva. Posledním krokem pak bylo plánováno ustanovení stabilní a fungující regionální vlády. Shrnutí této strategie je zobrazeno ve Schéma 1.

Schéma 1: Fáze Národního konsolidačního plánu

(Zdroj: Departamento para prosperidad social, 2013)

Kolumbii se s koncem Plánu Kolumbie a příchodem nové strategie značně zredukovaly příjmy ze strany USA, ale přitom stále zůstala největším příjemcem finanční podpory na západní hemisféře (Just the Facts, 2013). Celková výše podpory USA na program Národní konsolidační plán byla stanovena na 3,82 miliard USD, což zahrnuje podporu armádních operací, eradikaci koky, rozvojové projekty, tréninky a také financování administrativních nákladů. Tyto finanční zdroje jsou poskytovány z rozpočtů amerických agentur Southern Command a US Agency for International Development (USAID) (Abigail Poe, 2009 str. 8). Na straně Kolumbie pak finance na program poskytovalo ministerstvo obrany a vládní uskupení Acción Social.

Do programu byly vybrány oblasti, které postrádaly přítomnost vlády a byly ovládány jednotkami FARC. Tyto oblasti jsou vyznačeny na Obrázek 1.

posun vpřed zastavil a plán zůstal na mrtvém bodě a navíc byl zredukován na 51 municipalit v 7 regionech z původních 100 municipalit v 15 regionech (Isacson, 2012 str. 17).

Příznivci plánu jej prezentují jako model budování státu a protipovstalecké strategie a spekulují o jeho použití i mimo Kolumbii, zejména v Afghánistánu. Co se týče výsledků tohoto plánu, oficiální rétorika opěvuje pokroky budování civilní společnosti, podporu místních obyvatel lokální vládě a jejich protesty proti jednotkám FARC. Ve větších městech a vybraných regionech je oslabení guerill signifikantní. Nicméně mimo velká města, v rurálních oblastech, se situace stále nezlepšuje. I přes větší úspěchy v budování civilní společnosti, než které měl Plán Kolumbie, se stále vyskytují jednotlivé případy porušování lidských práv. Jsou jimi zejména případy přemísťování obyvatel, společného hlídkování para militantních skupin a armádních složek, násilných zatýkání civilistů a dokonce případy výskytu smrti civilisty, podobně jako v aféře „falso positivo“. Navíc mimo zóny La Macarena, Montes de María a také Tolima jsou úspěchy téměř nulové a nestojí zato se snažit je v této fázi hodnotit (Tumaco, Bajo Cauca and Nudo de Paramillo, Cauca, Putumayo, Catatumbo). Větší projekty se zde totiž začaly aplikovat až v roce 2012, paralelně s financováním USAID.

Celkově ale má plán spíše pozitivní dopady. Také z toho důvodu, že místním obyvatelům dává naději na zlepšení situace. Bez této strategie by navíc situace byla jistě horší. Nicméně musí být učiněny další kroky k tomu, aby plán mohl mít reálné výsledky. Mezi ně patří stáhnutí armády jakmile to podmínky dovolí, více konzultací s místními komunitami, zajištění pozemkových práv a také důsledné potírání korupce.

3.2.2 Mírová vyjednávání s FARC

Mírové rozhovory mezi kolumbijskou vládou a povstaleckými skupinami mají v Kolumbii již dlouhou historii, ale ve většině případů nedosáhly úspěšného konce, což je typické zejména pro mírová jednání s guerillovou skupinou FARC. V osmdesátých letech za vlády prezidenta Betancura byla členy FARC dokonce vytvořena politická strana (Unión Patriótica - UP), jakožto součást mírového procesu mezi guerillami FARC a Betancurovou administrativou. Pokus o vyjednávání ztroskotl po násilných útocích na členy UP a na levicové prezidentské kandidáty.

Koncem devadesátých let, za vlády prezidenta Pastrany, byla započata další vyjednávání s FARC a byla vytvořena demilitarizovaná zóna, kde měl FARC v podstatě neomezenou moc. Tato vyjednávání rovněž ztroskotala po nenaplnění podmínek dohod především ze strany FARC, jehož nelegální aktivity v přidělené demilitarizované zóně jen vzkvétaly.

Oficiálně úspěšný pokus o uzavření míru mezi kolumbijskou vládou a povstaleckými jednotkami proběhl za vlády prezidenta Uribeho, který vyjednal demobilizaci a demilitarizaci paramilitantní skupiny AUC. Výsledky však nebyly nikterak oslňující, a to nejen z důvodů nenaplnění veškerých slibů ze strany vlády, ale hlavně proto, že mnoho bývalých členů se zapojilo do nelegálních aktivit jiných povstaleckých skupin.

Za vlády prezidenta Santose pokračovaly tvrdé zásahy proti jednotkám FARC započaté jeho předchůdcem Álvarem Uribem, které zahrnovaly mimo jiné i zavraždění nástupce zakladatele FARC Manuela Marulandy či jeho nástupce Alfonsa Cana. Po nástupu nového vůdce FARC Rodriga Londoña Echeverriho (známého jako “Timoleón Jiménez” nebo “Timochenko”) bylo vzápětí ohlášeno, že FARC chce započít vyjednávání s vládou a že propustí veškeré policejní a armádní zajatce a zastaví aktivity spojené s únosy (Reuters, 2012).

V srpnu 2012 prezident Santos oznámil, že na Kubě probíhají tajné mírové rozhovory mezi kolumbijskou vládou a FARC, během kterých byl dohodnut počátek formálních vyjednávání v Norsku od října 2012, přičemž následná vyjednávání byla plánována na Kubě. Santos také prohlásil, že nebudou opakovány chyby minulých vyjednávání, tedy že cílem je ukončit desítky let táhnoucí se ozbrojený konflikt, nikoli posílit povstalecké skupiny poskytnutím nezávislé oblasti či zastavením vládních operací proti nelegálním ozbrojeným organizacím. Také chce předejít chybě jeho předchůdce, které se dopustil při demobilizaci AUC (The Economist, 2012).

Hlavními závěry vyjednané v Norsku jsou následující (Sistema Informativo del Gobierno, 2012):

- Počátek formálních veřejných vyjednávání s cílem ukončit ozbrojený konflikt v Kolumbii.
- První téma agendy je Integrální rozvoj zemědělství.
- Ustanovení mluvčích obou stran pro jednání v Havaně.

V listopadu roku 2012 bylo vyhlášeno vůdci FARC dočasné složení zbraní. Přes pesimismus některých kritiků se snížila intenzita ozbrojeného konfliktu o 80 % (Ruiz, 2012). Je ale také třeba

podotknout, že v první polovině roku 2012 došlo naopak ke zvýšení násilí a počtu ozbrojených útoků, což se přičítá strategickému tahu jednotek FARC, které si budovaly výhodnou pozici pro následné vyjednávání. Dle americké zprávy o terorizmu byly útoky FARC navýšeny o více než 50 % v prvním pololetí roku 2012, přičemž útoky na ropovody se zvýšily o 173 % (US Department of State, 2013).

V lednu 2013 bylo ukončeno dvouměsíční jednostranné složení zbraní ze strany FARC a byly obnoveny útoky na ropovody. Prezident Santos přiznává výrazné omezení aktivit FARC, ne však jejich zastavení. Kolumbijský ombudsman pro lidská práva uvedl, že FARC provedl 57 útoků během oznámeného dvouměsíčního složení zbraní, jiné odhady stanovují 7-15 možných útoků FARC. Koncem ledna byli dokonce uneseni dva policisté, což přivedlo mírové rozhovory do krizové situace (WOLA, 2013). Zatímco probíhala další a další vyjednávání v Havaně ohledně prvního bodu agendy (týkající se rurální a pozemkové politiky), stále se vyskytovaly zprávy o útocích, které ve světle mírového procesu přitahovaly mnohem více pozornosti médií než kdy jindy. Průzkumy ukazují, že 67 % Kolumbijců si myslí, že mírové rozhovory nebudou úspěšné a 53 % nesouhlasí se Santosovým způsobem vedení dialogů (průzkum byl proveden na vzorku tisíce osob) (Datexco S.A., 2013). Celkově však rozhovory podporuje 62 % obyvatel (Invamer Gallup, 2013).

Koncem května tohoto roku byla uzavřena první část (z celkového počtu pěti) agendy, což je považováno za významný úspěch ve vývoji vyjednávání. Novým bodem vyjednávání je politická účast a volební pravidla.

V průběhu vyjednávání kolumbijské vlády a FARC, byl menší levicovou guerillovou skupinou ELN vyjádřen zájem také se zapojit do mírových rozhovorů. Počátkem června byl propuštěn jeden z rukojmí ELN, člen kolumbijské armády, jako projev reálné vůle k vyjednávání (Sequera, 2013). Další kroky však v případě ELN nejsou známy.

V srpnu 2013 byla schválena změna ústavy, která představuje novou trestní legislativu, která byla připravena jako podklad k trestnímu vyrovnání se členy FARC. Tato změna je značně kritizována z toho důvodu, že obsahuje možnost amnestie guerillových členů. Také probíhá diskuze o tom, zda konečné mírové ujednání bude muset schválit také kolumbijský lid v referendu. Referendum

by ideálně mělo proběhnout simultánně s volbami do Kongresu či prezidentskými volbami v první polovině roku 2014.

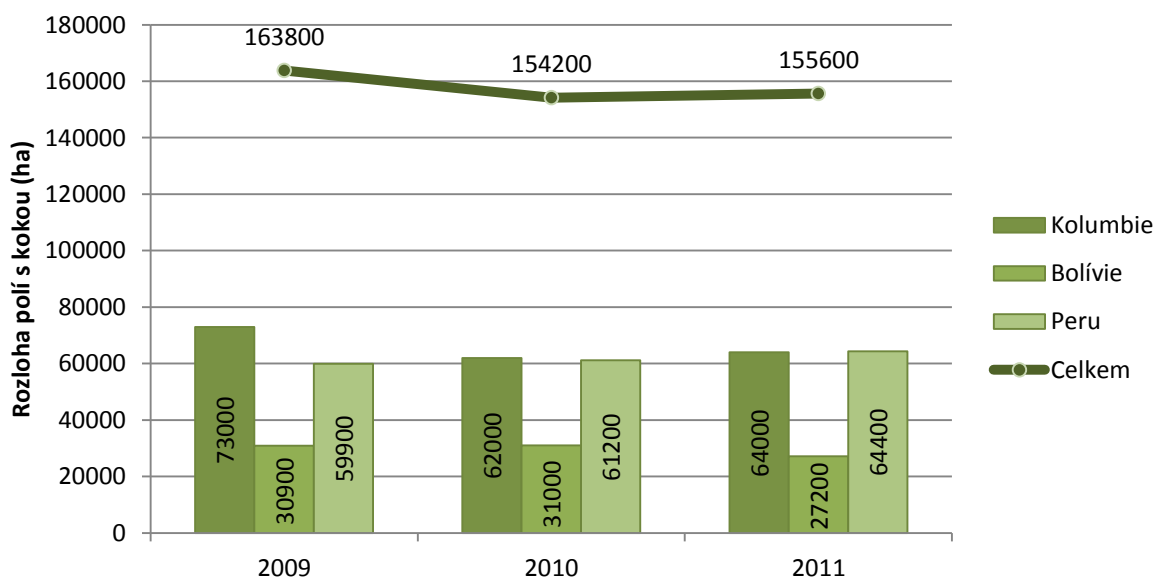
Mírové rozhovory však probíhají velmi pomalým tempem, od prvních oficiálních rozhovorů uběhlo více než rok a shoda byla dosažena pouze u prvního bodu agendy. Zároveň klesá podpora Santose a nesouhlas s tím, jak vede mírová jednání s FARC. Kritikové se obávají velmi mírných trestů pro členy FARC a nedostatečného potrestání závažných porušení lidských práv. Členové FARC navíc pravděpodobně dostanou šanci začlenit se do regionální i národní politiky, což mnoho Kolumbijců odsuzuje. Vyjednávání podporuje mnoho zahraničních politiků a s napětím jsou sledovány další kroky. Pokud však jednání nebudou probíhat rychlejším tempem, je dosti pravděpodobné, že kolumbijský národ brzy ztratí trpělivost, vezmeme-li v úvahu, že FARC v průběhu vyjednávání nepozastavil útoky a vraždy. V polovině roku 2014 se ukáže, jakou volbu si Kolumbijci vyberou a jaký směr nabere další vyjednávání s FARC- tedy za předpokladu, že mírové rozhovory nebudou dokončeny ještě před volbami. Optimisté doufají, že FARC, dostatečně oslaben, má také velký zájem na uzavření míru. Otázkou však zůstává, jestli kolumbijský národ bude mít trpělivost na toto mírové ujednání čekat, a pokud ano, je velmi důležité, aby podmínky pro FARC nebyly až příliš příznivé.

3.2.3 Obchod s drogami na pozadí současných změn

Plán Kolumbie prošel významnými změnami a nová strategie se zaměřuje především na budování státu. Její hlavní cíl však nebyl od počátku úplně zřejmý a zaměřovala se také na boj proti povstalcům a proti narkotrafikantům. Započala další mírová vyjednávání s FARC, což značí zlepšení bezpečnostní situace v zemi a možná také snížení objemu obchodu s drogami. V průběhu mírových rozhovorů se FARC distancuje od jakékoli účasti na obchodu s drogami v Kolumbii. Když kolumbijská armáda zničila jedno z hlavních center na zpracovávání kokainu v březnu tohoto roku, bylo reprezentantem FARC odmítnuto, že by toto zařízení mohlo patřit guerillové skupině s tím, že FARC je seriózní a zodpovědná politicko-militantní organizace a ne kartel či skupina narkotrafikantů (Ruíz, 2013). V říjnu tohoto roku navíc Pablo Catatumbo, jeden z armádních velitelů FARC, prohlásil: *„Myslím, že je možné vytvořit Kolumbii bez koky, pokud bude existovat zájem nahradit koku jinými plodinami a pomoci farmářům.“* (AFP, 2013).

Jak tedy ovlivnily události v Kolumbii vývoj obchodu s drogami, kultivace koky a výrobu kokainu? V reportu UNODC z roku 2013 je možné získat statistiky týkající se rozlohy polí s kokou, které upoutaly velkou pozornost. Po dvou dekádách se totiž Peru dostalo na první příčku co se týče rozlohy polí s kokou, předběhlo tedy Kolumbii. To ale neznamená, že pole s kokou v Kolumbii tolik poklesla, naopak, report ukazuje mírný nárůst rozlohy polí s kokou v Kolumbii – v Peru byl ale nárůst plochy o něco vyšší (dle satelitních snímků). Graf 17 navíc ukazuje, že po celkovém poklesu rozlohy polí s kokou v regionu v roce 2010 byl roku 2011 opět zaznamenán mírný nárůst. Co se týče výroby kokainu v regionu, data jsou pro období 2009–2011 dostupná pouze pro Kolumbii, kde se odhaduje výroba v roce 2009 na 410 t, v roce 2010 na 350 t a v roce 2011 byl zaznamenán malý pokles – UNODC odhaduje výrobu na 345 t (ačkoli z grafu pro rozlohu polí s kokou vidíme, že koka byla pěstována na více hektarech nežli v roce 2010).

Graf 17: Rozloha polí s kokou 2009 - 2011

(Zdroj: UNODC, 2013)

UN World Drug Report z roku 2013 však ještě neobsahuje data na rok 2012. UNODC na svých internetových stránkách zveřejnila zprávu týkající se dat ohledně pěstování koky právě na rok 2012. Tato zpráva uvádí, že kultivace koky se v roce 2012 snížila o 25 % oproti roku 2011, a to z 64 000 ha na 48 000 ha. Pole s kokou se podle zprávy vyskytovala v 23 regionech Kolumbie (z celkových 32). V 17 regionech se rozloha polí s kokou snížila, ve 3 zůstala stabilní a ve 3 se

zvýšila. Report také uvádí signifikantní pokles farmářů, kteří považují koku za hlavní zdroj obživy – v roce 2012 to bylo 60 % farmářů (na rozdíl od 82 % roku 2011). Zpráva také jedním dechem dodává, že ačkoli eradikace vykazuje své úspěchy, koka bývá často znovu pěstována na místech, kde již byla zničena. Proto zdůrazňuje nutnost konstantních investic farmářům na pěstování alternativních plodin (UNODC, 2013).

3.3 Legalizace versus přísnější boj proti drogám

Jaká je tedy budoucnost obchodu s drogami, to je otázka, která je v posledních měsících velmi frekventovaná zejména ve státech amerického kontinentu. Některým státům Latinské Ameriky začínají docházet síly i trpělivost v boji proti obchodu s drogami a začínají se objevovat návrhy na změny dosavadní strategie. Důvodem jsou již desítky let snahy bojovat proti drogám – tedy desítky let změn přístupů a strategií mnohdy s fatálními následky na civilní společnost či životní prostředí, navyšování a snižování národních i mezinárodních rozpočtů na boj proti drogám, hrůzných statistik obětí či přelévání násilí v rámci regionu. Tyto snahy s cílem eliminovat obchod s drogami však ve své většině neměly požadovaný efekt. Neexistence řešení problému za současného nastavení strategií boje proti drogám tak racionálně musí vést k tomu, že tyto strategie zřejmě nejsou ideální.

Uplynulo téměř dvacet let poté, co byly zničeny kartely Medellín a Cali – tehdy dlouho očekávaný úspěch protidrogové intervence, který však nabídku s kokainem neovlivnil ani zdaleka tak, jak si to představovaly Spojené státy a Kolumbie. Uběhlo již více než deset let od doby, kdy začaly masivní postřiky polí s kokou v Kolumbii – požadovaný výsledek opět nebyl dosažen a vedlejší efekty, které tato strategie přinesla, negativně ovlivnily běžné obyvatelé Kolumbie žijící v postřikovaných oblastech. Násilí, které je spojeno s obchodem s drogami, je snad nejpalčivějším důsledkem neúspěchu strategií bojujících proti drogám – počet mrtvých v regionu za trvání války proti drogám se počítá na desítky tisíc.

Existuje několik cest, kterými se státy amerického kontinentu mohou vydat. První z nich je pokračování ve strategii „Války proti drogám“ uplatňované již od počátku a vyhlášené USA. Tato strategie zahrnuje důsledné potírání veškerých aktivit spojených s drogami a v případě států Latinské Ameriky znamená také zapojení armádních složek a vyostření ozbrojeného konfliktu.

Jak již bylo řečeno, některé státy jihoamerického kontinentu přestaly věřit v úspěšnost této strategie a začínají probíhat debaty o její změně.

Další možností je povolit užívání vybraných drog pod dohledem lékařů, tzv. medikalizace drog. Lékaři by v rámci této strategie mohli předepisovat drogy a to v případě, že by tyto drogy mohly pomoci vyléčit či zmírnit symptomy určité nemoci. Mimo to by však také mohli předepisovat drogy uživatelům na nich závislých, což by umožnilo kontrolu nad distribucí drogy, nad jejím dávkováním a také nad mnohem větším množstvím drogově závislých jedinců.

Jinou navrhovanou strategií je dekriminalizace drog, což v podstatě znamená zlehčení trestů za aktivity spojené s obchodem s drogami. Takováto strategie již hraničí s legalizací drog, nicméně stále zachovává nízké tresty při odhalení drogových aktivit. S touto strategií by zřejmě státy v Latinské Americe svou situaci příliš nezlepšily, ale může být použita ve státech, které nejsou výrobci, ale konzumenty drog (např. Portugalsko – viz níže).

Posledním východiskem při změně dosavadní strategie může být legalizace, či částečná legalizace drog. Vybrané druhy drog (v případě částečné legalizace) či veškeré drogy a aktivity s nimi spojené by byly legální a byly by obchodovatelné jako ostatní již legální „drogy“ – cigarety či alkohol. Zřejmě by byla vytvořena specializovaná místa pro prodej těchto drog, na jejich prodej by byla uvalena daň a celý výrobní, distribuční i spotřební proces by byl (v ideálním případě) pod dohledem státu. Co se týče strategie legalizace a prohibicionistické strategie, existuje mnoho argumentů pro i proti každé z nich. Tyto argumenty jsou v současné době velmi diskutované a budou analyzovány v následujících odstavcích.

Příznivci prohibice drog tvrdí, že tato strategie odradí mnoho potenciálních uživatelů drog právě z důvodu nelegálního charakteru drog. Tvrdí, že zlehčení drogových zákonů by znamenalo velký nárůst počtu uživatelů drog. Výzkum realizovaný v Austrálii na šesti stech respondentech tento argument potvrzuje. 49 % žen a 51 % mužů tohoto výzkumu uvedlo, že mají zkušenosti s lehkými drogami. 14 % z těch, co nikdy drogu nezkusili, by ji v případě legalizace „určitě“ či „pravděpodobně“ vyzkoušeli. 91 % tázaných, kteří drogu užívají pravidelně, by ji v případě legalizace užívalo častěji. 19 % bývalých uživatelů uvedlo jako důvod pro ukončení užívání drog právě jejich nelegální charakter. Výzkum tedy potvrzuje, že nelegálnost drog způsobuje snížení množství jejich uživatelů. Výzkum nicméně také dodává, že nejčastějšími důvody pro neužívání

(či ukončení užívání) drog je nechut' k drogám jako takovým a negativní vliv na zdravotní stav (NSW Bureau of Crime Statistics and Research, 2001). Příznivci prohibice také tvrdí, že drogová situace by byla mnohem horší za předpokladu neexistence protidrogových zákonů a jedním dechem dodávají, že ve státech s tvrdou protidrogovou legislativou (například Švédsko) je procento uživatelů drog nižší (The Independent, 2007). Příznivci prohibice drog také zdůrazňují, že díky desítkám let fungujícím protidrogovým zákonům, bylo zabráněno pandemii kokainu a heroinu.

Odpůrci prohibice mají na stejné téma diametrálně odlišný názor. Jejich argumentace spočívá v tom, že nelegální charakter drog neumožňuje monitorovat uživatele drog, což by v opačném případě přispělo k lepší koordinaci aktivit vedoucích k vyléčení závislých na drogách. Dodávají, že drogově závislí by měli být léčeni, a ne postihováni. Lékařský dohled nad nimi by umožnil zastavit rozvinutí závislosti do fáze, kdy je léčba velmi komplikovaná. Legalizace by také pomohla státům, ve kterých je droga produkována, a to tak, že legalizace by odstranila problém nelegálních organizací drogy pašujících a tím by se zlepšila bezpečnostní situace v zemi.

Dalším argumentem proti legalizaci drog je jejich dopad na lidské zdraví. Drogy poškozují lidský organizmus a jejich vliv na něj je neoddiskutovatelně negativní. Nejen že drogy poškozují zdraví jedince, který drogy užívá, ale lidé pod vlivem drog dále páchají násilí a jejich činy mohou skončit zraněním či smrtí druhých. Stejně tak se lidé pod vlivem drog často uchylují k sebevraždě. Tento argument však může být oslaben porovnáním negativních důsledků na lidské zdraví plynoucích z užívání nelegálních drog a negativních důsledků plynoucích z užívání legálních drog, tedy tabáku a alkoholu. Argumenty proti legalizaci drog také neberou v úvahu dopady obchodu s drogami na lidské životy ve státech, ve kterých se drogy vyrábí. Nakonec je nutno zmínit, že některé nelegální drogy mohou mít naopak pozitivní účinky při léčbě některých nemocí, například marihuana či MDMA (látka obsažena v extázi).

Argument týkající se ekonomických důsledků legalizace drog je dalším, na který mají obě strany rozdílný názor. Legalizace drog by znamenala také jejich zdanění a to by přineslo dodatečný příjem do státní pokladny. Odpůrci legalizace však zdůrazňují, že tento příjem by ani zdaleka nestačil na pokrytí nákladů, které by legalizací drog vznikly – tedy zvýšené náklady na zdravotní péči, snížená produktivita práce a vyšší náklady spojené s kriminálními aktivitami uživatelů drog. Bývalý výkonný ředitel UNODC Anotnio Maria Costa v prologu k World Drug Report z roku

2009 uvádí, že uvažovat o legalizaci a zdanění drog je neetické, a že daň, která by byla na drogy uvalena je perverzní, jelikož by využívala závislé občany a jejich trápení k tomu, aby generovala zisk pro státní rozpočet (UNODC, 2009). Kritici legalizace považují ekonomický argument za mylný a to z toho důvodu, že náklady vzniklé užíváním alkoholu a cigaret jsou oproti daňovému příjmu, který z těchto legálních drog plyne, mnohem vyšší. Například daň z alkoholu vybrané na státní a federální úrovni v USA činily v roce 2007 zhruba 14,5 miliard USD. Naopak náklady spojené s užíváním alkoholu jsou více než desetkrát vyšší, dosahují částky 185 miliard USD. Podobné výsledky se uvádějí u tabákových výrobků, ze kterých se ročně v USA na daních vybere 25 miliard USD, ale náklady jsou vypočítány na 200 miliard USD (ONDCP, 2010).

Příznivci legalizace však mají jiný názor. Legalizace a zdanění drog by podle nich přinesly nejen daňový příjem, ale také by ulehčily státním pokladnám (zejména státní podkladně USA) s náklady na vězeňský systém. V USA bylo například k datu 26. října 2013 registrováno 211 195 vězňů, z nichž 50,1 % bylo odsouzeno za delikty spojené s drogami (Federal Bureau of Prisons, 2013). Hlavním argumentem pro legalizaci drog je však finanční úleva, kterou by za předpokladu legalizace drog přineslo zmrazení rozpočtů miliard dolarů, které jsou určeny na boj proti drogám.

Odpůrci a příznivci legalizace drog mají také rozdílné názory na to, jaký dopad by legalizace měla na kriminální aktivity. Z úst příznivců legalizace drog občas zaznívá argument, že válka proti drogám stejně nikdy nemůže být vyhrána, a proto je lepší strategií drogy legalizovat. Kritici tohoto argumentu oponují, že jiné kriminální delikty zřejmě také nikdy nebudou úplně vymýceny a jejich status i přesto zůstává nezměněn (nikdo například nedebatuje o legalizaci vražd či krádeží). Dle odpůrců legalizace jde užívání drog ruku v ruce s kriminální činností - páchanou z důvodů získávání finančních prostředků na koupi drogy či pod vlivem drogy samotné. Navíc pravidelné užívání drog je jedním z nejjednoznačnějších indikátorů kriminální kariéry a dlouhodobé užívání kokainu a heroínu u mladistvých je signálem závažných kriminálních deliktů v dospělosti (ONDCP, 2010 str. 2).

Naopak příznivci legalizace argumentují, že násilí a kriminální činnost by s legalizací klesla. Zejména proto, že drogové kartely a jejich nelegální činnosti by zanikly. Vznikly by nové podniky produkující drogy, které by se musely řídit právní úpravou pro řešení sporů. Zmizelo by tedy násilí, vyhrožování, únosy a vraždy, které jsou nyní běžnou praxí u drogových kartelů.

Situace je často přirovnávána k prohibici alkoholu v USA, kde po jejím zavedení vzrostly kriminální aktivity a po jejím zrušení kriminalita opět klesla (Riga, 1993).

Existuje tedy mnoho argumentů pro i proti legalizaci drog. Ve většině případů obě skupiny příznivců a odpůrců legalizace používají stejné argumenty, ale jiná odůvodnění. Otázkou tedy je, jak je možné dojít k diametrálně odlišným závěrům při stejné výchozí premise. Problémem je, že příznivci a odpůrci legalizace vidí problém drog z odlišných perspektiv. Odpůrci legalizace téměř výhradně argumentují daty a statistikami z pohledu států konzumujících nelegální drogy. Naopak příznivci legalizace nahlíží na drogový problém spíše ze strany států produkujících drogy. Legalizací drog by zřejmě ve státech, kde se drogy převážně konzumují, stouplo množství uživatelů drog. Legální „experiment“ s protidrogovými zákony probíhající v Portugalsku již více než deset let však ukazuje, že nárůst není nijak dramatický. Roku 2000 byl přijat zákon dekriminalizující drogy a určující maximální množství drog, které každý občan může mít u sebe. Výsledkem je méně adolescentů užívajících drogy, méně aplikací drog injekcí, méně infekcí HIV, méně případů AIDS a více drog zadržených policií. Portugalsko zaznamenalo mírný nárůst uživatelů drog v dospělém věku, tento nárůst však nebyl o nic větší než nárůst v okolních státech (Szalavic, 2010).

Argumenty proti legalizaci drog mohou být považovány za odraz sebe protekce ze strany států „severu“, které jsou ve velké většině státy konzumujícími drogy. Vlády těchto států se obávají extrémního nárůstu uživatelů drog a nárůstu násilí na jejich teritoriu. Navíc zde zasahuje další faktor, a tím jsou politické strategie jednotlivých vlád, které se obávají opětovného nezvolení při zhoršení vnitrostátní situace v důsledku uvolnění drogových zákonů. Vlády stále preferují investovat ohromné částky do boje proti drogám. Desítky let války proti drogám však ukázaly, že tento boj bude neúčinný, pokud se neučiní zásadní kroky pro redukci strany poptávky po drogách. Je ale nutné podotknout, že veřejné mínění se pomalu mění a stále více občanů začíná být pro legalizaci alespoň některých lehkých drog.

Argumenty pro legalizaci drog jsou formulovány spíše z pohledu států produkujících drogy. Po desítkách let neúspěšné války proti drogám je dosti možné, že právě legalizace drog by mohla pomoci státům střední a jižní Ameriky vyřešit jejich bezpečnostní problémy. Zničení kartelů totiž přineslo akorát vznik nových organizací, které po jejich zániku byly nahrazeny opět jinými. Náklady, které státy, kde jsou drogy produkovány, vynakládají (a nejen finanční náklady) jsou

obrovské. Dokud se jim nedostane pomoci ze států konzumujících drogy v podobě razantní snížení poptávky po drogách, válka proti drogám nebude vykazovat žádné důležité pokroky.

Při zpracovávání práce jsem narazila na problém získávání objektivních dat. Zdroje obsahující statistické údaje si často protiřečily, a proto nebylo snadné vyvodit jednoznačné závěry. Kromě nejednotnosti údajů bylo problémem i to, že většina statistik vychází z pouhých odhadů, jelikož přesná data o nelegálním obchodu nelze zjistit. Z tohoto důvodu jsem se snažila pracovat s více zdroji kvůli zachování objektivity práce.

I přes zmíněné problémy věřím, že se mi podařilo identifikovat trendy ve vývoji obchodu s kokainem v Kolumbii, zhodnotit účinnost strategií v boji proti drogám a dokázat, že neklesající poptávka, korupce, nekonzistentnost strategií a balónový efekt jsou příčinou neklesající tendence celkového objemu obchodu s kokainem.

Závěr

V této práci jsem se snažila o identifikaci trendů ve vývoji obchodu s kokainem v Latinské Americe a zvláště v Kolumbii a o zhodnocení účinnosti strategií v boji proti drogám. Také jsem usilovala o zhodnocení hypotézy, která tvrdí, že obchod s kokainem má i přes rozsáhlé vládní a mezinárodní zásahy neklesající tendenci. Vycházela jsem z předpokladu, že tato tendence je způsobena neklesající poptávkou po kokainu, napojením politické sféry na drogové kartely a přeléváním aktivit spojených s obchodem s drogami do druhých zemí v důsledku nekonzistentní protidrogové politiky.

V první kapitole byla pozornost věnována vývoji obchodu s drogami v Latinské Americe. Ten je spojen s objevením a rozšířením kokainu. Extrakce kokainu z koky dovolila zachovat a zesílit účinky, které nabízela rostlina kokainovníku pravého indiánům žijícím v oblasti pohoří And odedávna. Po objevení negativních účinků na zdraví byl kokain po dlouhém úsilí mezinárodní komunity vedené USA prohlášen za nelegální. Byl vytvořen prostor pro nelegální trh a se vznikem organizací ovládajících tento trh také prostor pro velké finanční zisky. Rostoucí poptávka po kokainu zejména ve Spojených státech způsobila adekvátní nárůst nabízeného množství kokainu, ceny razantně klesly a kokain pronikl do nižších sociálních tříd, což přinášelo sociální problémy. Bylo zjištěno, že rozvoj obchodu s kokainem způsobil růst násilí ve státech produkujících kokain a ve státech tranzitních. Zisky z něj plynoucí daly příležitost organizovaným skupinám napojit se na vládnoucí složky a tím se významně zvýšila korupce. Tyto skupiny v Kolumbii navíc ovládaly významná území, která nemohla být vládou využívána, což způsobovalo ekonomické ztráty. Ve státech konzumujících drogy je důsledkem rozvoje obchodu s drogami snížení produktivity práce, nárůst kriminality v důsledku užívání drogy či získávání finančních prostředků na jejich koupi a zvýšené náklady na zdravotní péči o drogově závislé. Také byly v této kapitole identifikovány trendy ve vývoji obchodu s drogami. S rozvojem protidrogových opatření docházelo k četným změnám v rozložení pěstování, výroby a distribuce koky. Kolumbijské kartely převzaly distribuci kokainu po nástupu Pinocheta v Chile a také pěstování koky se přesunovalo z Peru do Kolumbie v důsledku protidrogových zásahů v Peru. Po aplikaci Plánu Kolumbie připadla role distributora drogy mexickým kartelům, po Calderónových násilných zásazích zde rapidně vzrostlo násilí a mexické kartely se začaly rozpínat do střední

Ameriky. Toto je důkazem flexibility a přizpůsobivosti organizací obchodujících s drogami a neefektivnosti protidrogových politik aplikovaných na národní úrovni.

V druhé kapitole byli identifikováni hlavní aktéři trhu s drogami v Kolumbii. Některá uskupení působící na kolumbijském trhu postupně nabývala na síle a rozvinula se do velmi dobře organizovaných struktur. Největšími z nich byly kartely Medellín a Cali. Po zničení těchto kartelů ale nedošlo k likvidaci obchodu s drogami. Roli kartelů částečně převzaly povstalecké skupiny a také nově vzniklé, menší a decentralizované organizace. Bylo zjištěno, že se měnila struktura uskupení obchodujících s drogami v závislosti na podmínkách trhu. Likvidace drogových organizací často neznamenal snížení objemu obchodu s drogami, nýbrž nahrazení zničených uskupení novými. Kapitola rovněž popisuje protidrogové politiky uskutečněné v Kolumbii, kde byly od počátku růstu obchodu s kokainem aplikovány různé efektivní strategie, které však neměly jednotnou dlouhodobou koncepci, což způsobilo jejich neúspěch. Finanční a armádní podpora Spojených států dovolila Kolumbii na počátku nového tisíciletí aplikovat rozsáhlou protidrogovou strategii Plán Kolumbie. Navazující strategie na Plán Kolumbie jsou stále v procesu realizace.

Ve třetí kapitole byly analyzovány důsledky Plánu Kolumbie. Po aplikaci Plánu a dalších navazujících strategií bylo dosaženo mírného snížení pěstování koky na území Kolumbie. Porovnáním finančních vstupů, obětí na životech, dopadů na běžné obyvatelstvo a ekologickou situaci s dosažením tohoto mírného zlepšení drogové situace byl Plán Kolumbie zhodnocen jako neúspěšná strategie. Významnou roli v neúspěšnosti realizovaných protidrogových politik v Kolumbii hrála a stále hraje korupce a slabé státní instituce. Tento fakt byl identifikován jako klíčový problém při vymáhání práva a při efektivním boji proti organizovaným skupinám obchodujícím s drogami.

Došla jsem k závěru, že pokud jednotlivé státy nezkoordinují své politiky a pokud strategie vnějších aktérů nebude v souladu s těmito politikami, úspěch nemůže být z důvodu balónového efektu dosažen. Stejně tak úspěch v boji proti drogám nemůže být dosažen v případě koncentrace úsilí pouze na stranu nabídky drog. Redukce poptávkové strany je zásadní, bez snížení poptávky po drogách je téměř nemožné radikálně snížit jejich nabídku. Je tedy nutné vytvořit globální strategii pro boj proti drogám zahrnující jak boj s nabídkou, tak poptávkou. Vytvořit takovou strategii je však nadmíru složité. Zahrnuje nespočet aktérů a skutečností bránících jejímu vzniku.

Za celé období války proti drogám taková strategie nevznikla a ani nebyla blízko svému vytvoření. Také proto byly v poslední kapitole rozebrány jednotlivé návrhy na změnu strategie boje proti drogám. Bylo shledáno, že pro reálné oslabení organizací obchodujících s drogami a výrazné snížení jejich příjmů je nutné postupovat shodně u všech typů drog. Jelikož hlavní příjmy kartelů plynou z obchodu s kokainem, legalizace pouze lehkých drog (například marihuany) jejich aktivity neukončí.

Při psaní této práce jsem narazila na problém zdrojů obsahujících statistické údaje. Tyto zdroje se často velmi liší a někdy si dokonce protiřečí. Proto bylo velmi těžké posuzovat úspěšnost některých strategií. Problémem však nebyla pouze nejednotnost číselných údajů, ale také jejich nepřesnost. Výchozí data většiny statistik jsou totiž pouhými odhady, což způsobuje, že výsledná čísla ne vždy odrážejí realitu. Pro zajištění objektivity práce jsou v práci uváděny informace z více zdrojů.

I přes zmíněné problémy věřím, že se mi podařilo věcně a objektivně zpracovat téma „Obchod s drogami v Latinské Americe“ a posoudit stanovenou hypotézu založenou na předpokladu, že neklesající trend obchodu s drogami je způsoben vysokou poptávkou po kokainu, napojením politické sféry na drogové kartely a přeléváním aktivit spojených s obchodem s drogami do druhých zemí v důsledku nekonzistentní protidrogové politiky.

Seznam použitých zkratek

AUC	Autodefensas Unidas de Colombia (Spojená sebeobrana Kolumbie)
BACRIM	Bandas Criminales (Kriminální skupiny)
CPI	Corruption Perception Index (Index vnímání korupce)
DEA	Drug Enforcement Administration (Národní úřad pro kontrolu obchodu s drogami)
ELN	Ejército Liberación Nacional (Národní osvobozenecká armáda)
EU	Evropská unie
FARC	Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia (Revoluční ozbrojené síly Kolumbie)
FARC–EP	Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia – Ejército del Pueblo (Revoluční ozbrojené síly Kolumbie – Lidová armáda)
MNR	Movimiento Nacionalista Revolucionario (Národní revoluční hnutí)
ONDCP	Office on Drug Control Policy (Úřadu pro národní politiku kontroly drog)
UNODC	United Nations Office on Drugs and Crime (Úřad pro drogy a kriminalitu při Organizaci spojených národů)
UP	Unión Patriótica (Vlastenecká unie)
USA	United States of America (Spojené státy americké)
USD	US Dollar (americký dolar)

Seznam grafů

Graf 1: Retailingová hodnota jednotlivých trhů s drogami	17
Graf 2: Rozloha polí s kokou v Kolumbii, Bolívii a Peru	26
Graf 3: Potenciální produkce suchých lístků koky (t)	26
Graf 4: Rozloha polí s kokou v Bolívii, Kolumbii a Peru (1986–1998)	38
Graf 5: Struktura finančních prostředků poskytnutých Kolumbii Spojenými státy 2000/2001 (milióny USD)	50
Graf 6: Vývoj HDP na hlavu v Kolumbii 1999–2008	58
Graf 7: Vývoj indexu CPI v Kolumbii 2000–2010	62
Graf 8: Počet přemístěných obyvatel v Kolumbii 1999–2010	64
Graf 9: Eradikace polí s kokou 1999–2009	66
Graf 10: Rozloha polí s kokou – odhad US State Department	67
Graf 11: Rozloha polí s kokou – odhad UNODC	67
Graf 12: Produkce kokainu (t) – odhad US State Department	69
Graf 13: Produkce kokainu (t) – odhad UNODC	69
Graf 14: Cena kokainu za gram ve Spojených státech v USD (hodnoty očištěny o inflaci a změny kvality kokainu)	71
Graf 15: Rozložení uživatelů drog - srovnání 2004-2005 vs 2011	71
Graf 16: Vývoj HDP na hlavu 2007 - 2012	73
Graf 17: Rozloha polí s kokou 2009 - 2011	81

Seznam obrázků

Obrázek 1: Teritoria spravovaná pod Národním konsolidačním plánem	76

Seznam schémat

Schéma 1: Fáze Národního konsolidačního plánu	75

Seznam tabulek

Tabulka 1: Bezpečnostní situace 2002–2006	60

Seznam literatury

Abigail Poe, Adam Isacson. 2009. After Plan Colombia: Evaluating "Integrated Action", the next phase of U.S. assistance. *Just the Facts*. [Online] 2009. [Citace: 23. listopad 2013.] Dostupné z: <http://justf.org/content/after-plan-colombia>.

AFP. 2013. Guerilla FARC propone "avanzar hacia una Colombia sin coca". *Univision Noticias*. [Online] 2013. [Citace: 24. listopad 2013.] Dostupné z: <http://feeds.univision.com/feeds/article/2013-10-02/guerilla-farc-propone-avanzar-hacia?refPath=/noticias/america-latina/colombia/>.

Aldana, Luis Alberto Matta. 2002. *Poder capitalista y violencia política en Colombia: terrorismo de estado y genocidio contra la Unión Patriótica*. Bogotá : Edición Ideas y Soluciones Gráficas, 2002. 9789589721902.

Alvaro Camacho Guizado, Andres Lopez Restrepo. 2000. Colombia: A Nation and Its Crisis. *International Journal of Politics, Culture and Society*. 14, 2000, Sv. 1.

Alvaro Camacho Guizado, Andrés López Restrepo. 2000. The Political Economy of the Drug Trade. *International Journal of Politics, Culture and Society*. 14, 2000, Sv. 1.

Astorga, Luis. México. *Mitología del "narcotraficante" en México* . 1995 : Playa z Valdés, México. 968-856-386-2.

Bagley, Bruce. 2000. CNN - Professor Bruce Bagley on the Crisis in Colombia. *CNN*. [Online] 31. srpen 2000. [Citace: 9. listopad 2013.] Dostupné z: <http://www.cnn.com/chat/transcripts/2000/8/31/bagley/> .

Bagley, Bruce M. 1988. Colombia and the War on Drugs. *Foreign Affairs*. Council on Foreign Relations, 1988, Sv. 1.

Ball, C., Westhorpe, R. 2003. *Local anaesthesia-the early history of cocaine. Anaesthesia and Intensive Care*. [Online] 2003. [Citace: 6. říjen 2013.] Dostupné z: <http://search.proquest.com/docview/224834535?accountid=17203.0310057X>.

BBC. 2012. Colombia Timeline. *BBC*. [Online] 14. srpen 2012. [Citace: 21. říjen 2013.] Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/1212827.stm>.

BBC. 2013. Profiles: Colombia's armed groups. *BBC*. [Online] 2013. [Citace: 31. říjen 2013.] Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/news/world-latin-america-11400950>.

BBC. 2013. Colombia Profile. *BBC*. [Online] 2013. [Citace: 6. listopad 2013.] Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/news/world-latin-america-19390164>.

Beittel, June S. 2013. Peace Talks in Colombia. *Congressional Research Service*. [Online] 2013. [Citace: 24. listopad 2013.] Dostupné z: <http://www.fas.org/sgp/crs/row/R42982.pdf>.

Berridge, V. 1999. *A brief history of cocaine. Medical History*. [Online] 1999. [Citace: 6. říjen 2013.] Dostupné z: <http://search.proquest.com/docview/229695409?accountid=17203>. 00257273.

Bilal Y. Saab, Alexandra W. Taylor. 2009. Criminality and Armed Groups: A Comparative Study of FARC and Paramilitary Groups in Colombia. *Brookings*. [Online] 2009. [Citace: 31. říjen 2013.] Dostupné z: <http://www.brookings.edu/research/articles/2009/05/06-criminality-saab>.

Brittain, James J. 2010. *Revolutionary Social Change in Colombia: The Origin and Direction of the FARC-EP*. Pluto Press, 2010. ISBN 978-0-7453-2876-8.

Britto, Lina. 2010. A Trafficker's Paradise. *Contemporánea: Historia y problemas del siglo XX*. [online] 2010. [citace: 27. listopad] Dostupné z: http://www.geipar.udelar.edu.uy/wp-content/uploads/2012/05/10_Dossier08.pdf

Brodzinsky, Sibylla. 2006. Colombian establishment rocked by death squad scandal. *The Guardian*. [Online] 29. listopad 2006. [Citace: 19. listopad 2013.] Dostupné z: <http://www.theguardian.com/world/2006/nov/29/colombia.sibyllabrodzinsky>.

C. R. Seelke, L. S. Wyler, J. S. Beittel. 2010. Congressional Research Service. *Latin America and the Caribbean: Illicit Drug Trafficking and U.S. Counterdrug Programs*. [Online] Duben 2010. [Citace: 3. listopad 2013.] Dostupné z: <http://www.fas.org/sgp/crs/row/R41215.pdf>.

Carlyle, Erin. 2012.. Billionaire Druglords. *Forbes*. [Online] 2012. [Citace: 26. říjen 2013.] Dostupné z: <http://www.forbes.com/sites/erincarlyle/2012/03/13/billionaire-druglords-el-chapo-guzman-pablo-escobar-the-ochoa-brothers/>.

Center for International Policy. 2002. Plan Colombia. *Center for International Policy*. [Online] 2002. [Citace: 10. listopad 2013.] Dostupné z: <http://www.ciponline.org/colombia/plancoles.htm>.

Center for International Policy. 2001. The contents of the Colombia Aid Package. *Center for International Policy*. [Online] 2001. [Citace: 10. listopad 2013.] Dostupné z: <http://www.ciponline.org/colombia/IPRPlan%20Colombia.pdf>.

CODHES. 2011. Boletín de la Consultoría para los Derechos Humanos y el Desplazamiento CODHES. *Internal Displacement*. [Online] 2011. [Citace: 19. listopad 2013.] Dostupné z: <http://www.internal->

displacement.org/8025708F004CE90B/(httpDocuments)/081D0486B7FEB864C125796E004F4F13/\$file/Codhes+Bolet%C3%ADn+Septiembre+2011.pdf.

Collison, M. 1996. In search of the high life: drugs, crime, masculinities and consumption. *British Journal of Criminology*. [online] 1996. [Citace: 26. listopad 2013] Dostupné z: <http://bjc.oxfordjournals.org/content/36/3/428.full.pdf+html>

Congressional Digest. 2001. Colombia Overview. *Congressional Digest*. [online] 2001. [Citace: 2. prosinec 2013] Dostupné z: <http://congressionaldigest.com/issue/u-s-aid-to-colombia/colombia-overview/>

Crandall, R. 2001. Latin American Politics and Society. *Explicit narcotization: U.S. policy toward colombia during the samper administration*. [Online] 2001. [Citace: 5. listopad 2013] Dostupné z: <http://search.proquest.com/docview/200277833?accountid=17203>.

Crandall, Russell. 2008. *Driven by Drugs : US Policy Toward Colombia*. Boulder : Lynne Rienner Publishers, 2008. ISBN 978-1-58826-523-4.

Datexco S.A. 2013. Colombianos no votarían reelección del presidente Santos. *WRadio*. [Online] 2013. [Citace: 24. listopad 2013.] Dostupné z: <http://www.wradio.com.co/noticias/actualidad/encuesta-w-colombianos-no-votarian-reeleccion-del-presidente-santos/20130218/nota/1843800.aspx>.

David Buffin, Topsy Jewell. 2001. Health and environmental impacts of glyphosate. *Friends of the Earth (FOE)*. [Online] 2001. [Citace: 19. listopad 2013.] Dostupné z: http://www.foe.co.uk/resource/reports/impacts_glyphosate.pdf.

Davis, Paul. 2006. Drugs, CIA, And USA - Mena, Arkansas Coverup. *Ezine Articles*. [Online] duben 2006. [Citace: 13. říjen 2013.] Dostupné z: <http://ezinearticles.com/?Drugs,-CIA,-And-USA---Mena,-Arkansas-Coverup&id=513418>.

Departamento para prosperidad social. 2013. Decreto número 2332 de 2013. *Departamento para prosperidad social*. [Online] 2013. [Citace: 6. prosinec 2013.] Dostupné z: <http://wsp.presidencia.gov.co/Normativa/Decretos/2013/Documents/OCTUBRE/22/DECRETO%202332%20DEL%2022%20DE%20OCTUBRE%20DE%202013.pdf>.

Directorio Electronico de Guatemala. 2009. Carteles Colombianos. *Directorio Electronico de Guatemala*. [Online] 2009. [Citace: 1. Listopad 2013.] Dostupné z: http://www.deguate.com.gt/artman/publish/seguridad_actualidad/carteles-colombianos.shtml#.UnL8L3BLOvM.

- Drug Enforcement Administration. 1993.** *Coca Cultivation and Cocaine Processing: an Overview*. [Online] 1993. [Citace: 24. listopad 2013.] Dostupné z: <http://www.druglibrary.org/schaffer/govpubs/cocccp.htm>.
- Drug Enforcement Administration. 1991.** *Coca Cultivation and Cocaine Processing: And Overview*. [Online] 1991. [Citace: 4. prosinec 2013.] Dostupné z: <https://www.ncjrs.gov/App/publications/Abstract.aspx?id=132907>.
- El País. 2000.** El Plan Colombia. *El País*. [Online] 2000. [Citace: 9. listopad 2013.] Dostupné z: http://www.elpais.com/articulo/internacional/COLOMBIA/PLAN_COLOMBIA/Plan/Colombia/ANDRES/PASTRANA/ARANGO/elpepiint/20000221elpepiint_23/Tes.
- El Tiempo. 2008.** 10 anos del fin del Caguan. *El Tiempo*. [Online] 2008. [Citace: 27. říjen 2013.] Dostupné z: <http://www.eltiempo.com/Multimedia/especiales/caguan-proceso-paz/>.
- Esterbrook, John. 2006.** Voters Usher Out Republicans. *CBS News*. [Online] prosinec 2006. [Citace: 23. listopad 2013.] Dostupné z: <http://www.cbsnews.com/news/voters-usher-out-republicans/>.
- Federal Bureau of Prisons. 2013.** Quick Facts About the Bureau of Prisons. *Federal Bureau of Prison*. [Online] 2013. [Citace: 1. prosinec 2013.] Dostupné z: <http://www.bop.gov/news/quick.jsp> <http://www.bop.gov/news/quick.jsp>.
- Flynn, Michael. 2008.** Colombia: U.S. Praises Uribe, Reaffirms Backing for Drug War. *Global Information Network*. [Online] 2008. [Citace: 20. prosinec] Dostupné z: <http://www.highbeam.com/doc/1G1-179712306.html>
- Friman, H. Richard. 2009.** *Drug markets and the selective use of violence*. [Online] Březen 2009. Dostupné z: <http://search.proquest.com.ezproxy.vse.cz/docview/216175145>.
- GAO. 2008.** Drug Reduction Goals Were Not Fully Met, but Security Has Improved; U.S. Agencies Need More Detailed Plans for Reducing Assistance. *US Government Accountability Office (GAO)*. [Online] 2008. [Citace: 18. listopad 2013.] Dostupné z: <http://www.gao.gov/products/GAO-09-71>.
- Gerardo Reyes, Gonyalo Guillen. 2009.** La tragedia de las madres de Soacha desata escándalo de los falsos positivos. *El Nuevo Herald*. [Online] 2009. [Citace: 18. listopad 2013.] Dostupné z: http://www.elnuevoherald.com/2009/06/15/475652_la-tragedia-de-las-madres-de-soacha.html.
- Gootenberg, Paul. 2011.** Cocaine's 'Blowback' North: A commodity Chain Pre-History of the Mexican Drug Crisis. *The London School of Economics*. [Online] 2011. [Citace: 10. říjen 2013.] Dostupné z: http://www.lse.ac.uk/IDEAS/publications/reports/pdf/SR014/Gootenberg_Paul.pdf.

Gootenberg, Paul. 2012. Cocaine's long march north, 1900-2010. *Wiley Online Library*. [Online] 8. března 2012. [Citace: 19. listopad 2013.] Dostupné z: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1548-2456.2012.00146.x/abstract>.

Graham, Bradley. 1987. Drug Killings Cow Colombians. *The Washington Post*. [Online] 1987. [Citace: 26. listopad 2013.] Dostupné z: <http://www.highbeam.com/doc/1P2-1304748.html>.

Grosse, Robert E. 2001. *Drugs and Money : Laundering Latin America's Cocaine Dollars*. [Online] 2001. [Citace: 15. duben 2013.] Dostupné z: <http://site.ebrary.com/id/10004885?ppg=71>.

Held, D., McGrew, A., Goldblatt, D. and Perraton, J. 1999. *Global Transformations: Politics, Economics and Culture*. Cambridge: Polity Press, 1999. ISBN 0804736278.

Hyland, Steven. 2011. The Shifting Terrain of Latin American Drug Trafficking. *Origins. Current Events in Historical Perspective*. [Online] Záhřeň 2011. [Citace: 24. říjen 2013.] Dostupné z: <http://ehistory.osu.edu/osu/origins/print.cfm?articleid=60>.

Hylton, Forrest. 2010. Plan Colombia: The Measure of Success. *The Brown Journal of World Affairs*. Providence: The Brown Journal of World Affairs, 2010. ISSN 10800786.

Chalk, Peter. 2011. *The Latin American Drug Trade*. RAND Corporation, 2011. ISBN 978-0-8330-5179-0.

IMF. 2003. International Monetary Fund. *Colombia 2002 Article IV Consultation and Request for Stand-by Arrangement – Staff Report*. [Online] 2003. [Citace: 9. listopad 2013.] Dostupné z: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2003/cr0319.pdf>.

Invamer Gallup. 2013. Crece el pesimismo entre los colombianos, según encuesta de Gallup. *El País*. [Online] 2013. [Citace: 24. listopad 2013.] Dostupné z: <http://www.elpais.com.co/elpais/colombia/noticias/opinion-desfavorable-presidente-santos-subio-47-segun-encuesta-gallup>.

Isacson, Adam. 2009. Tensions Flare in South America Over U.S. Troops in Colombia. *The Huffington Post*. [Online] 2009. [Citace: 1. prosinec 2013] Dostupné z: http://www.huffingtonpost.com/adam-isacson/tensions-flare-in-south-a_b_271500.html.

Isacson, Adam. 2012. Consolidating "Consolidation". *Washington Office on Latin America*. [Online] 2012. [Citace: 20. listopad 2013.] Dostupné z: http://www.wola.org/publications/consolidating_consolidation.

Isacson, Adam. 2010. Don't Call it a Model. *Just the Facts*. [Online] Červen 2010. [Citace: 29. listopad 2013.] Dostupné z: <http://justf.org/files/pubs/notmodel.pdf>.

Just the Facts. 2013. Grant U.S. Aid Listed By Country. *Just the Facts*. [Online] 2013. [Citace: 23. listopad 2013.] Dostupné z: http://justf.org/All_Grants_Country.

Klare, Michael. 2001. U.S. aid to Colombia's military: The oil connection. [Online] 2001. [Citace 4. prosinec 2013] Dostupné z: <http://search.proquest.com/docview/202682465?accountid=17203>.

Lowenstein, Roger. 1984. Colombian Leader Battles Drug Dealers. *Wall Street Journal*. [Online.] 1984. [4. listopad 2013.] Dostupné z: <http://search.proquest.com.zdroje.vse.cz/docview/134864670/abstract>.

Matthew, S. J. 2011. *International drug trafficking: A global problem with a domestic solution*. [Online] 2011. [Citace: 20. duben 2013.] Dostupné z: <http://search.proquest.com/docview/906065074?accountid=17203>.

Mercille, Julien. 2013. Afghanistan, Garden of Empire: America's Multibillion Dollar Opium Harvest. *Global Research*. [Online] 2013. [Citace: 1. listopad 2013.] Dostupné z: <http://www.globalresearch.ca/afghanistan-garden-of-empire-americas-multibillion-dollar-opium-harvest>.

Michael, T. K. 2001. *U.S. Aid to Colombia's Military: The Oil Connection*. [Online] 2001. [Citace: 5. listopad 2013.] Dostupné z: <http://search.proquest.com/docview/202682465?accountid=17203>.

Monstanto. 2005. Sumamry of Human Risk Assessment and Safety. *Monstanto*. [Online] 2005. [Citace: 3. prosinec 2013.] Dostupné z: http://www.monsanto.com/products/Documents/glyphosate-background-materials/gly_human_risk.pdf.

Morrison, Micah. 1994. Mysterious Mena. *Asian Wall Street Journal*. [Online] 1994. [Citace: 30. listopad] Dostupné z: <http://search.proquest.com.zdroje.vse.cz/docview/308186701>.

N. Smith, C. Carstairs. 2008. *Global Trade in Alcohol and Drugs: Histories of Distribution and Control*. [Online] 2008. [Citace: 30. listopad 2013.] Dostupné z: <http://search.proquest.com.ezproxy.vse.cz/docview/233169992>.

NACLA Repors on the Americas. 2002. *Profile: Colombia*. New York : North American Congress on Latin America, 2002. ISSN 10714839.

NACLA REport on the Americas. 2001. Drug War in the Americas. *Drug War in the Americas*. [Online] 2001. [Citace: 22. listopad 2013.] Dostupné z: <http://search.proquest.com/docview/202687077?accountid=17203>.

National Consortium for the Study of Terrorism and Responses to Terrorism. 2010.

National Consortium for the Study of Terrorism and Responses to Terrorism. *United Self-Defense Forces of Colombia (AUC)*. [Online] 2010. [Citace: 1. listopad 2013.] Dostupné z: http://www.start.umd.edu/start/data_collections/tops/terrorist_organization_profile.asp?id=126.

National Drug Control Strategy. 2007. *National Drug Control Strategy*. [Online] 2007. [Citace: 17. listopad 2013.] Dostupné z: <https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/ondcp/216431.pdf>.

NSW Bureau of Crime Statistics and Research. 2001. Does prohibition deter cannabis use?

NSW Bureau of Crime Statistics and Research. [Online] 2001. [Citace: 28. listopad 2013.]

Dostupné z:

[http://www.lawlink.nsw.gov.au/lawlink/bocsar/ll_bocsar.nsf/vwFiles/mr_cjb58.pdf/\\$file/mr_cjb58.pdf](http://www.lawlink.nsw.gov.au/lawlink/bocsar/ll_bocsar.nsf/vwFiles/mr_cjb58.pdf/$file/mr_cjb58.pdf).

ONDCP. 2010. Marijuana Legalization. *Office on National Drug Control Policy*. [Online] 2010.

[Citace: 1. prosinec 2013.] Dostupné z:

http://www.whitehouse.gov/sites/default/files/ondcp/Fact_Sheets/marijuana_legalization_fact_sheet_3-3-11.pdf.

PAOLI, L. 2009. *Illegal Drugs Trade*. [Online] 2009. [Citace: 12. listopad 2013.] Dostupné z:

<http://search.proquest.com.zdroje.vse.cz/docview/189251747>.

Portafolio. 2007. *Plan Colombia fase II*. [Online] 2007. [Citace: 4. listopad 2013] Dostupné z:

<http://search.proquest.com.zdroje.vse.cz/docview/334378285?accountid=17203>

Public Broadcasting Company. 2013. Colombian cartels. *Frontline*. [Online] 2013. [Citace: 1. listopad 2013.] Dostupné z:

<http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/shows/drugs/business/inside/colombian.html>.

Reuters. 2012. FARC vows to free military, police hostages, halt kidnappings. *Tribune Review*.

[Online] 2012. [Citace: 24. listopad 2013.] Dostupné z:

http://triblive.com/x/pittsburghtrib/news/nation-world/s_783693.html#axzz2lbEB3wki.

Riga, Peter. 1993. *The drug war is a crime: Let's try decriminalization*. [Online] 1993. [Citace:

1. prosinec 2013.] Dostupné z: <http://search.proquest.com.zdroje.vse.cz/docview/210392389>.

Rojas, Diana Marcela. 2007. PLAN COLOMBIA II: ¿más de lo mismo? *Colombia*

Internacional. [Online] 2007. [Citace: 2. listopad 2013.] Dostupné z:

<http://www.redalyc.org/pdf/812/81206502.pdf>.

Romero, Mauricio. 2000. Changing Identities and Contested Settings: Regional Elites and the Paramilitaries in Colombia. *International Journal of Politics, Culture and Society*. [Online] 2000.

[Citace: 15. říjen] Dostupné z:

<http://www.jstor.org/discover/10.2307/20020064?uid=3738664&uid=2&uid=4&sid=21103177213983>.

Rosen, Jonathan D. 2012. *Plan Colombia And Beyond: Pastrana to Santos*. [Online] 2012 : [Citace: 20. listopad 2013] Dostupné z: http://scholarlyrepository.miami.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1891&context=oa_dissertations.

Ruíz, Calros. 2013. Las Farc niegan que sean dueñas de cocaína incautada en el Cauca. *CMI*. [Online] 2013. [Citace: 24. listopad 2013.] Dostupné z: <http://www.cmi.com.co/?n=101508>.

Ruiz, Marta. 2012. Que no cese el cese. *Semana*. [Online] 2012. [Citace: 24. listopad 2013.] Dostupné z: <http://www.semana.com/opinion/articulo/que-no-cese-cese/325475-3>.

Saldarriaga, Alberto. 1986. Betancur's dream of peace shattered. *The Ottawa Citizen*. [Online] 1986. [Citace: 8. prosinec 2013.] Dostupné z: <http://search.proquest.com.zdroje.vse.cz/docview/238903983>.

Sara Miller Llana. 2010. Medellín, once epicenter of Colombia's drug war, fights to keep the peace. *Christian Science Monitor*. [Online] říjen 2010. [Citace: 1. listopad 2013.] Dostupné z: <http://www.csmonitor.com/World/Americas/2010/1025/Medellin-once-epicenter-of-Colombia-s-drug-war-fights-to-keep-the-peace>.

Seddon, Toby. 2008. Drugs, the informal economy and globalization. *International Journal of Social Economics*. [Online] 2008. [Citace: 13. listopad 2013] Dostupné z: http://www.academia.edu/436838/Drugs_the_informal_economy_and_globalization.

Sequera, Vivian. 2013. Guerrilla ELN libera a militar colombiano. *El Nuevo Herald*. [Online] 2013. [Citace: 24. listopad 2013.] Dostupné z: <http://www.elnuevoherald.com/2013/07/04/1515231/guerrilla-eln-libera-a-militar.html>.

Shifter, Michael. 2012. PLAN COLOMBIA: A Retrospective. *Americas Quarterly*. [Online] 2012. [Citace: 24. říjen 2013] Dostupné z: <http://www.americasquarterly.org/node/3787>.

Sistema Informativo del Gobierno. 2012. Comunicado conjunto del Gobierno Nacional y las FARC. *Presidencia de la republica*. [Online] 2012. [Citace: 24. listopad 2013.] Dostupné z: http://wsp.presidencia.gov.co/Prensa/2012/Octubre/Paginas/20121018_02.aspx.

Szalavic, Maia. 2010. Portugal's Drug Experience: New Study Confirms Decriminalization Was a Success. *Time*. [Online] 2010. [Citace: 1. prosinec 2013.] Dostupné z: <http://healthland.time.com/2010/11/23/portugals-drug-experience-new-study-confirms-decriminalization-was-a-success/#ixzz2liHgIDFd>.

Tate, W. 2000. Repeating past mistakes: Aiding Counterinsurgency in Colombia. *NACLA Report on the Americas*. [Online] 2000. Dostupné z: <http://search.proquest.com/docview/202686512?accountid=17203>.

The Economist. 2012. Talking about talks. *The Economist*. [Online] 2012. [Citace: 24. listopad 2013.] Dostupné z: <http://www.economist.com/node/21561925>.

The Economist. 2008. Uribe Temptation. *The Economist*. [Online] Duben 2008. [Citace: 6. listopad 2013.] Dostupné z: <http://www.economist.com/node/11053186>.

The Independent. 2007. Antonio Maria Costa: Cannabis... call it anything but 'soft'. *The Independent*. [Online] 2007. [Citace: 28. listopad 2013.] Dostupné z: <http://www.independent.co.uk/news/uk/crime/antonio-maria-costa-cannabis-call-it-anything-but-soft-441735.html>.

The World Bank. 2013. GDP per capita. *The World Bank*. [Online] 2013. [Citace: 23. listopad 2013.] Dostupné z: <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD>.

Tickner, A. B. 1999. Revista Colombia Internacional. *Tensiones y Contradicciones en Los Objetivos de la Política Exterior Estadounidense en Colombia*. [Online] 1999. [Citace: 9. listopad 2013.] Dostupné z: <http://www.lablaa.org/blaavirtual/revistas/colinter/arlene.htm>.

Time Magazine. 1979. The Colombian Connection. *Time Magazine*. [Online] Leden 1979. [Citace: 4. listopad 2013.] Dostupné z: <http://content.time.com/time/magazine/article/0,9171,912309,00.html>.

Tran, Mark. 2010. Manuel Noriega - from US friend to foe. *The Guardian*. [Online] 2010. [Citace: 2. listopad 2013.] Dostupné z: <http://www.theguardian.com/world/2010/apr/27/manuel-noriega-us-friend-foe>.

Transparency International. 2011. Corruption Perceptions Index. *Transparency International*. [Online] 2011. [Citace: 18. listopad 2013.] Dostupné z: http://archive.transparency.org/policy_research/surveys_indices/cpi.

United Nation. 2013. UN Data. *UN*. [Online] 2013. [Citace: 21. říjen 2013.] Dostupné z: <http://data.un.org/CountryProfile.aspx?crName=COLOMBIA>.

United Nation Population Fund. Migration: A World on the Move. [Online] 2013. [Citace: 2. září 2013.] Dostupné z: <http://www.unfpa.org/pds/migration.html>.

UNODC. 2008. A Century of International Drug Control. *United Nations Office on Drugs and Crime*. [Online] 2008. [Citace: 9. listopad 2013.] Dostupné z: http://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/Studies/100_Years_of_Drug_Control.pdf.

UNODC. 2008. Coca Cultivation in the Andean Region. *United Nations Office on Drugs and Crime*. [Online] 2008. [7. listopad 2013.] Dostupné z: http://www.unodc.org/documents/crop-monitoring/Andean_report_2008.pdf.

UNODC. 2012. Cocaine and Heroin Prices. *United Nations Office on Drugs and Crime*. [Online] 2012. [Citace: 6. prosinec 2013.] Dostupné z: http://www.unodc.org/unodc/secured/wdr/Cocaine_Heroin_Prices.pdf.

UNODC. 2013. Colombia grows quarter less coca crop, according to UNODC 2012 survey . *United Nation Office on Drugs and Crimes*. [Online] 2013. [Citace: 24. listopad 2013.] Dostupné z: <https://www.unodc.org/unodc/en/frontpage/2013/August/colombia-grows-quarter-less-coca-crop-according-to-unodc-2012-survey.html>.

UNODC. 2012. Colombia: Coca cultivation survey 2011. *United Nation Office on Drugs and Crimes*. [Online] 2012. [Citace: 20. listopad 2013.] Dostupné z: http://www.unodc.org/documents/crop-monitoring/Colombia/Colombia_Coca_cultivation_survey_2011.pdf.

UNODC. 2011. Estimating illicit financial flows resulting from drug trafficking and other transnational organized crimes. *United Nations Office on Drugs and Crime*. [Online] 2011. [Citace: 28. duben 2013.] Dostupné z: http://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/Studies/Illicit_financial_flows_2011_web.pdf.

UNODC. 2004. World Drug Report 2004. *United Nations Office on Drugs and Crime*. [Online] 2004. [Citace: 15. listopad 2013] Dostupné z: http://www.unodc.org/pdf/WDR_2004/WDR_2004_presentation.pdf.

UNODC. 2006. World Drug Report 2006. *United Nations Office on Drugs and Crime*. [Online] 2006. [Citace: 17. listopad 2013] Dostupné z: http://www.unodc.org/pdf/WDR_2006/wdr2006_volume1.pdf.

UNODC. 2009. World Drug Report 2009. *United Nations Office on Drugs and Crime*. [Online] 2009. [Citace: 19. listopad 2013.] Dostupné z: https://www.unodc.org/documents/wdr/WDR_2009/WDR2009_eng_web.pdf.

UNODC. 2010. World Drug Report 2010. *United Nations Office on Drugs and Crime*. [Online] 2010. [Citace: 27. duben 2013.] Dostupné z: http://www.unodc.org/documents/wdr/WDR_2010/World_Drug_Report_2010_lo-res.pdf.

UNODC. 2011. World Drug Report 2011. *United Nations Office on Drugs and Crime*. [Online] 2011. [Citace: 19. listopad 2013.] Dostupné z: http://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/WDR2011/World_Drug_Report_2011_ebook.pdf.

UNODC. 2012. World Drug Report 2012. *United Nations Office on Drugs and Crime*. [Online] 2012. [Citace: 26. duben 2013.] Dostupné z: http://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/WDR2012/WDR_2012_web_small.pdf.

UNODC. 2013. World Drug Report 2013. *United Nations Office on Drugs and Crime*. [Online] 2013. [Citace: 24. listopad 2013.] Dostupné z: http://www.unodc.org/unodc/secured/wdr/wdr2013/World_Drug_Report_2013.pdf.

US Bureau of Democracy, Human Rights and Labor. 2010. Human Rights Reports: Colombia. *US Department of State*. [Online] 2010. [Citace: 18. listopad 2013.] Dostupné z: <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/2009/wha/136106.htm>.

US Department of State. 2010. International Narcotics Control Strategy Report. *US Department of State*. [Online] 2010. [Citace: 19. listopad 2013.] Dostupné z: <http://www.state.gov/j/inl/rls/nrcrpt/2010/vol1/index.htm>.

US Department of State. 2013. Country Reports: Western Hemisphere Overview. *US Department of State*. [Online] 2013. [Citace: 24. listopad 2013.] Dostupné z: <http://www.state.gov/j/ct/rls/crt/2012/209984.htm>.

US Department of State. 2012. National Security & Foreign Policy Priorities. *US Department of State*. [Online] 2012. [Citace: 5. listopad 2013.] Dostupné z: <http://www.state.gov/secretary/rm/2012/02/184847.htm>.

USAID. 2002. Legislation on Foreign Relations Through 2002: Foreign Assistance Act of 1961. *USAID*. [Online] 2002. [Citace: 8. listopad 2013.] Dostupné z: <http://www.usaid.gov/policy/ads/faa.pdf>.

WOLA. 2013. Peace Timeline. *Colombia Peace*. [Online] 2013. [Citace: 24. listopad 2013.] Dostupné z: <http://colombiapeace.org/timeline2013/>.